

Центральноукраїнський національний технічний університет
ЦЗДО
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
«21» грудня 2023 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Інформаційно-облікове забезпечення та контроль діяльності
суб'єктів малого бізнесу»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУ-22 МЗ (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
Гаєвська І.А.
«21» грудня 2023 р.

Керівник проекту
к.е.н., доцент
Тетяна ФОМІНА
«21» грудня 2023 р.
Рецензент

к.е.н., доцент, доцент
кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності
Оксана СТОРОЖУК

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет ЦЗДО
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма
Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю
та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
« 21 » грудня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____ Гаєвська Інна Анатоліївна
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)

Інформаційно-облікове забезпечення та контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу

2. Керівник роботи (проекту)

Фоміна Тетяна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 21 грудня 2023 р.

4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи
 (проекту)

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	05.10.2023 р. – 01.11.2023 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	02.11.2023 р. – 05.11.2023 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	05.11.2023 р. – 12.11.2023 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	12.11.2023 р. – 12.12.2023 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.12.2023 р. – 16.12.2023 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	21.12.2023 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 04 » вересня 2023 р.

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 05 » вересня 2023 р.

Підпис здобувача

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Гаєвська Інна Анатоліївна. Інформаційно-облікове забезпечення та контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу. – Випускна кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти. – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2024.

У вступі роботи представлено актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет, інформаційну базу, методи дослідження та структуру випускної кваліфікаційної роботи, а також наведено наукове і практичне значення здійсненого дослідження та апробацію його результатів. Перший розділ встановлює місце, роль та значення діяльності суб'єктів малого бізнесу; суть, необхідність та особливості формування інформаційно-облікового забезпечення суб'єктів малого підприємництва; мету, завдання та основні напрямки контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу. У другому розділі представлено організаційно-економічну характеристику ТОВ «ДЕЛА ГРУП ЛТД», що знаходиться в м. Кропивницький, а також описано практичні засади інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності досліджуваного суб'єкта малого бізнесу. Третій розділ представляє напрямки покращення інформаційно-облікового забезпечення й контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва та рекомендації для підвищення ефективності їх діяльності. Висновки роботи містять узагальнення отриманих результатів дослідження.

Ключові слова: малий бізнес, діяльність суб'єктів малого підприємництва, інформаційно-облікове забезпечення, облік, контроль, контрольно-перевірочні дії, вдосконалення

SUMMARY

Inna Gaevska. Information and accounting support and control of activities of small business entities. – Graduation qualification work on the second (master's) level of higher education in the specialty 071 "Accounting and Taxation". – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2024.

The introduction of the work presents the relevance, purpose, task, object, subject, information base, research methods and the structure of the final qualification work, as well as the scientific and practical significance of the conducted research and the approval of its results. The first section establishes the place, role and significance of the activity of small business entities; the essence, necessity and features of the formation of information and accounting support for small business entities; the purpose, tasks and main directions of control of the activities of small business entities. The second chapter presents the organizational and economic characteristics of "DELA GROUP LTD" LLC, located in the city of Kropyvnytskyi, and also describes the practical principles of information and accounting support and control of the small business entity under study. The third section presents directions for improving information and accounting support and control of activities of small business entities and recommendations for improving the efficiency of their activities. The conclusions of the work contain a generalization of the obtained research results.

Key words: small business, activities of small business entities, information and accounting support, accounting, control, control and verification actions, improvement

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	12
1.1. Місце, роль та значення діяльності суб'єктів малого бізнесу.....	12
1.2. Суть, необхідність та особливості формування інформаційно-облікового забезпечення суб'єктів малого підприємництва.....	22
1.3. Мета, завдання та основні напрямки контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу.....	33
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ДЕЛА ГРУП ЛТД».....	42
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Дела Груп ЛТД».....	42
2.2. Інформаційно-облікове забезпечення досліджуваного підприємства.....	50
2.3. Інформаційне забезпечення контролю діяльності ТОВ «Дела Груп ЛТД».....	77
Висновки до розділу 2.....	85
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	87
3.1. Напрямки покращення інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва.....	87
3.2. Рекомендації для підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого бізнесу.....	96
Висновки до розділу 3.....	105
ВИСНОВКИ.....	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	111
ДОДАТКИ.....	123

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У Європейській хартії малих підприємств визначено, що «малі підприємства повинні розглядатись як одна з основних рушійних сил інновацій, зайнятості, а також соціальної та локальної інтеграції до Європи» [28]. Це означає, що Україна обравши пріоритетом свого подальшого розвитку євроінтеграційні процеси, повинна створити максимально сприятливе середовище для діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Дослідження Advanter Group показало що у 2022 р. кожен другий суб'єкт малого та середнього бізнесу зупинив свою діяльність чи був на межі цього, а зберіг потужності і заробітки лише кожен сьомий. Загальні втрати суб'єктів малого та середнього підприємництва лише за пару місяців із початку повномасштабного вторгнення росії склали 65-85 млрд \$. Протягом 2023 р. спостерігалось покращення становлення суб'єктів малого та середнього бізнесу, за дослідженнями Європейської бізнес-асоціації, «28% планують розширювати географію присутності, 26% - відкрити нові напрямки, ще 25% готуються вийти на нові ринки, а 21% - збільшити кількість працівників» [59].

Розвиток і підтримка суб'єктів малого бізнесу створюють передумови економічного зростання підприємців, дозволяють компенсувати негативні впливи ринкової економіки (кризові явища, безробіття, кон'юнктурні коливання), сприяють диверсифікації ризиків діяльності та насиченню місцевих ринків. Малий бізнес має суттєві потенційні можливості для оптимізації розвитку регіональної економіки та окремих членів суспільства загалом. Якісно організований облік, формування дієвої системи інформаційно-аналітичного забезпечення та ефективний контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу дозволяють отримувати достовірну інформацію по створюють умови для покращення бізнес-середовища в країні. Наведені аргументи актуалізують обраний напрям для дослідження та доводять його

необхідність та нагальність.

Достатньо відомими українськими дослідниками проблематики функціонування суб'єктів малого бізнесу та його інформаційно-облікового забезпечення і контролю діяльності є: О. Балабенко, Я. Белінська, А. Богаченко, П. Буряк, З. Варналій, В. Виговська, Н. Волощук, Л. Воротіна, Т. Гоголь, Н. Гура, Б. Данилишин, А. Длігач, О. Довгальова, І. Зосименко, Т. Ковальчук, Л. Колеснікова, В. Кузьома, С. Кучер, І. Мазур, В. Міца, М. Огійчук, Ю. Ольвінська, Є. Панченко, О. Подолянчук, О. Пукало, В. Сахаров, Н. Ткаченко, В. Сизоненко, Н. Соболь, В. Фабіянська, В. Фролова, Р. Хом'як, Л. Чуприна, Л. Шевців та інші.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу, а також розробка шляхів їх удосконалення.

Для досягнення мети роботи ми поставили і вирішили такі **завдання**:

- визначити місце, роль та значення діяльності суб'єктів малого бізнесу;
- розглянути суть, необхідність та особливості формування інформаційно-облікового забезпечення суб'єктів малого підприємництва;
- узагальнити мету, завдання та основні напрямки контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу;
- навести організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «ДЕЛА ГРУП ЛТД»;
- описати практику формування інформаційно-облікового забезпечення та здійснювані облікові процедури на досліджуваному суб'єкті малого бізнесу;
- здійснити контроль основних напрямків діяльності ТОВ «ДЕЛА ГРУП ЛТД»;
- запропонувати напрямки покращення інформаційно-облікове забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва;

- надати рекомендації для підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Об'єктом дослідження є суспільно-економічні відносини та їх обліково-контрольне забезпечення при діяльності суб'єктів малого підприємництва. **Предмет дослідження** – сукупність методологічних, теоретичних і практичних аспектів інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є праці українських і зарубіжних науковців і практиків з економічної теорії, обліку і контролю. У роботі використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання окремих процесів і явищ, зокрема: діалектичний й абстрактно-логічний методи – при дослідженні теоретичних засад розвитку суб'єктів малого бізнесу, інформаційно-облікового забезпечення і контролю його діяльності; економіко-статистичний метод – при аналізі стану малого бізнесу на макро-, мезо- та макрорівнях; узагальнення і групування – при з'ясуванні змісту термінів «малий бізнес» і «мале підприємництво» та встановленні переваг і недоліків малого бізнесу; описовий метод – при узагальненні особливостей формування інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва; моделювання – при представленні пропозицій з удосконалення інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу; метод SWOT-аналізу – при прогнозуванні перспектив функціонування суб'єктів малого бізнесу; графічний – для кращого представлення отриманих результатів дослідження у вигляді таблиць і рисунків.

Інформаційною базою при дослідженні інформаційно-облікове забезпечення та контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу виступали положення Конституції України, Законів і кодексів України, указів Президента України, постанов КМУ і Міністерства фінансів України, рішення органів місцевого самоврядування, фахові і наукові публікації у періодичних виданнях, а також організаційні та первинні документи, реєстри

аналітичного і синтетичного обліку та звітність ТОВ «ДЕЛА ГРУП ЛТД».

Теоретичне і практичне значення отриманих результатів полягає в дослідженні особливостей інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу, зокрема:

- з'ясовано надважливе значення діяльності суб'єктів малого бізнесу в економіці України, адже майже 96% усіх підприємств належать до категорії малих, серед яких 82% - мікропідприємства. При цьому, за опитуванням власників малого бізнесу другою основною загрозою для ведення своєї діяльності вони вважають надмірний контроль з боку державних органів, що свідчить про необхідність удосконалення механізмів формування інформаційно-облікового забезпечення та порядку контролю їх діяльності;
- доведено, що організація обліку суб'єктів малого бізнесу повинна враховувати такі можливості альтернативних варіантів щодо: системи оподаткування (загальна чи спрощена); форми бухгалтерського обліку (журнальна (журнально-ордерна), проста, спрощена, автоматизована) та відображення її в Наказі про облікову політику; використання певних первинних документів для підтвердження фактів здійснення господарських операцій; переліку і змісту аналітичних і синтетичних облікових реєстрів; порядку і методики узагальнення інформації у відповідних формах фінансовій звітності (повна чи спрощена);
- для покращення інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу, запропоновано впровадження системи контролінгу, що включає в себе поєднання характерних рис і особливостей притаманних поняттям і «керівництво», і «регулювання», і «управління». У сучасних умовах діджиталізації, контролінг інтегрує процеси збору, опрацювання й аналізу інформації щодо діяльності суб'єктів малого бізнесу та є першоджерелом для прийняття управлінських рішень. Основними цілями контролінгу є інформування, передбачення, діагностика та звітування, а його значення визначається

особливостями, які проявляються у: досягненні цілей; перегляді стандартів; забезпеченні ефективного використання ресурсів; кращій мотивації; підтриманні порядку; забезпеченні координації зусиль усіх підрозділів для досягнення спільних цілей суб'єкта малого бізнесу. До недоліків контролінгу в діяльності суб'єктів малого підприємства віднесено: труднощі при встановленні кількісних стандартів; обмеження контролю впливу зовнішніх факторів; супротив працівників при впровадженні; суттєві витрати коштів, часу і зусиль;

- досліджено досвід Великобританії з метою використання досвіду економічно розвиненої країни для покращення підприємницького середовища для суб'єктів малого бізнесу в Україні. На наш погляд, корисним для України буде впровадження досвіду державної підтримки суб'єктів малого підприємництва через спрощення процедури їх реєстрації, надання різноманітних схем пільгового оподаткування та кредитування, реалізацію державних і регіональних програм і проєктів з підтримки малого бізнесу, а також популяризація престижності відкриття власної справи і ведення приватного бізнесу.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані для ТОВ «ДЕЛА ГРУП ЛТД» пропозиції і рекомендації можуть використовуватись й іншими суб'єктами малого бізнесу для вдосконалення їх інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності.

Апробація результатів і публікації. Здобувачка приймала участь в двох наукових конференціях: LVII науково-технічна конференція здобувачів вищої освіти «День науки – 2023», (м. Кропивницький, Центральноукраїнський національний технічний університет, 20 квітня 2023 р.) із доповіддю «Облікова політика як інструмент управління показниками фінансового стану підприємства»; постійно діюча Міжнародна науково-практична конференція (засідання № 6) «Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності»,

(м. Кропивницький, Кіровоградський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, 12 жовтня 2023 р.) із друком тез за темою «Податковий контроль в Україні у період дії воєнного стану» [92].

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, у т.ч.: 53 таблиці і 1 рисунок, висновків до розділів і загальних висновків до роботи, списку використаних джерел зі 106 найменувань та 19 додатків. Загальний обсяг роботи – 123 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1. Місце, роль та значення діяльності суб'єктів малого бізнесу

За даними ООН, у світі суб'єкти малого і середнього бізнесу виробляють до 60% національного продукту та забезпечують зайнятість майже 50% працездатного населення. «Частка малих підприємців в українській економіці досить стрімко зростає. Якщо в 2013-му внесок цього сегменту у ВВП становив лише 14%, то у 2020-му він забезпечив у ньому кожную четверту гривню» [90].

Наразі на теоретичному рівні існує проблема визначення економічної суті понять «малий бізнес» і «мале підприємництво». Так, О. Черняєва та А. Гриненко вважають, що «відмінність між цими термінами полягає лише в тому, що термін «мале підприємництво» – це юридичний термін і вживається переважно в нормативних актах, а «малий бізнес» – це економічний термін і використовується здебільшого у зв'язку з економічним розвитком регіону чи держави» [100, с. 34]. А. Богаченко представляє три підходи до співвідношення між малим бізнесом і малим підприємництвом: малий бізнес більш широке поняття, ніж мале підприємництво; мале підприємництво більш широке, ніж малий бізнес; ці два поняття є тотожними, при цьому автор робить висновок, що «на сьогоднішній день ці два поняття використовуються переважно як синоніми» [5, с. 22]. З. Варналій стверджує, що поняття «малий бізнес» і «мале підприємництво» різняться відведенням малому підприємству більшого ступеню ризику та інноваційності. Також існує думка В. Сахарова, що «малий бізнес не обов'язково має бути ризиковою та інноваційною діяльністю на засадах повної економічної відповідальності» [49, с. 22-23] і саме в цьому якісному чиннику полягає

різниця між поняттями «малий бізнес» і «мале підприємництво».

О. Панухник і Н. Голич правомірно стверджують, що «сьогодні усе частіше в західноєвропейській літературі вживається термін «small business» в англійській транскрипції, що перекладається як «малий бізнес». Хоча, наприклад, у Японії та країнах Західної Європи застосовується термін «малі та середні підприємства», у Франції – загальноприйнята аббревіатура «PME» (petites et moyennes entreprises), у Німеччині не прийнято розглядати малий і середній бізнес окремо, тому підприємства визначаються єдиним поняттям «mittelstand» (середній прошарок)» [62, с. 91].

У Таблицях 1.1 і 1.2 згруповано основні підходи до трактування термінів «малий бізнес» і «мале підприємництво» відповідно.

Таблиця 1.1

Визначення терміну «малий бізнес» у літературних джерелах

Автор	Визначення
Белінська Я. (за загальною редакцією В.Є. Сахарова)	«Малий бізнес – це діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою одержання прибутку, спрямована на реалізацію власного економічного інтересу» [49]
Варналії З.	«Малий бізнес – це діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою одержання прибутку» [9]
Васильєва Л.	«Малий бізнес – це не просто частина або сектор національної економіки, який можна статистично виділити в показниках чисельності зайнятих, в обсязі товарообороту, кількості основного капіталу й тому подібне. Це – економічний сегмент, якому притаманні принципово нові якісні характеристики, а саме: об'єднання в одній особі власника та підприємця, спрямованість на інновації, спрощені комунікативна та інформаційна системи» [10]
Іванілов О.	«Малий бізнес – це самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично, це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, що спрямована на реалізацію власного економічного інтересу» [30]
Козаченко Г., Воронкова А., Медяник В., Назарова В.	«Малий бізнес – будь-яка діяльність малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб), що не суперечить закону й спрямована на отримання прибутку» [34]
Мірошник Р., Прокоп'єва У.	«Малий бізнес – мобільний, швидко реагує на потреби і зміни ринку, є прибутковим, пропонує унікальні товари та послуги» [55]

Автор	Визначення
Панухник О., Голич Н.	«Малий бізнес – це особлива інституціональна форма реалізації підприємництва, яка розвивається на основі бізнес-ідеї, сформованої підприємцем у рамках встановлених нормативних стандартів (кількість працівників, обсяг виробництва та інше) з боку держави» [62]
Черняєва О., Гриненко А.	«Малий бізнес – важливий елемент сучасної економіки, без якого не може розвиватися держава. Він як найважливіший складник сучасного виробництва багато в чому сприяє підтримці конкурентного тону в економіці, створює природну соціальну сферу суспільного устрою, організованому на засадах ринку, а також формує новий соціальний прошарок підприємців» [100]

Таблиця 1.2

Визначення терміну «мале підприємництво» у літературних джерелах

Автор	Визначення
Білорус О.	«Мале підприємництво – це особливий підвид підприємництва, що полягає у створенні і практичній реалізації нового економічного процесу або здійсненні особливого внеску у вже існуючий економічний процес, пов'язаний із підприємницькою діяльністю громадян – фізичних осіб та з функціонуванням малих підприємницьких структур різних форм власності та організаційно-правових форм з метою отримання прибутку за умови особистої зацікавленості суб'єкта підприємництва в ній і необхідності задоволення при цьому певних потреб суспільства» [4]
Варналій З.	«Мале підприємництво – це самостійна (за рахунок власних коштів) систематична інноваційна діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу (надприбутку)» [9]
Волощук Н.	«Мале підприємництво є особливим видом господарської діяльності з врахуванням творчих здібностей підприємця та інноваційних підходів, що базується на самозайнятості підприємців та членів його родини, власному ризику і майновій відповідальності, спрямований на отримання прибутку та за певними критеріями визначений чинним законодавством» [12]
Гетьман О., Шаповал В.	«Мале підприємництво – це самостійна господарська діяльність малих підприємств та громадян-підприємців, яка ведеться з метою отримання прибутку» [14]
Довгальова О., Балабенко О.	«Мале підприємництво – це особлива форма економічної активності, що передбачає орієнтацію на досягнення комерційного успіху; інноваційний та ризиковий характер діяльності; перспективність спрямування на подальший розвиток, розширення масштабів і сфери діяльності; свободу та самостійність суб'єктів у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу; майнову відповідальність підприємця за результати господарювання; постійний характер господарської діяльності, укладання регулярних, а не одноразових угод» [25]
Козак А., Гевлич Л.	Мале підприємство – це «суб'єкт господарювання, що займається підприємницькою діяльністю з метою отримання прибутку, є юридичною особою та відповідає критеріям, визначеним у Господарському кодексі України» [33, с. 237]

Автор	Визначення
Кузьменко А., Козакова А.	«Підприємства сектору малого підприємництва є складними системами, що функціонують в умовах нестабільності з постійними джерелами нових можливостей і загроз, що створюють складну, неоднорідну і важко передбачувану обстановку» [40]
Красота О., Кір'єв І.	«Мале підприємництво як особливий підвид підприємництва, пов'язаний із підприємницькою (тобто на власний розсуд та ризик) діяльністю окремих фізичних осіб-підприємців та з функціонуванням малих підприємницьких структур (мікро- та малих підприємств) будь-якої форми власності і відповідної правової форми організації бізнесу з метою отримання прибутку (тобто на комерційній основі)» [39]
Матусова О.	«Мале підприємництво – сектор регіональної економіки, в якому функціонують суб'єкти підприємницької діяльності різних організаційно-правових форм, що здійснюють самостійну, інноваційну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність з метою отримання економічного і соціального ефекту» [52]
Міца В.	«Мале підприємництво – це типологічна форма підприємництва, заснована на прийнятті інноваційних рішень щодо раціонального використання наявного ресурсного потенціалу, характеризується свободою вибору методів та форм менеджменту та здійснюється з метою максимізації прибутку» [56]
Пукало О.	«Мале підприємництво – це самостійна діяльність, пов'язана з виробництвом продукції, наданням послуг тощо з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними і юридичними особами, що зареєстровані як суб'єкт підприємницької діяльності, передбачені законодавством» [81]
Фролова В.	«Мале підприємництво є самостійним органічним елементом ринкової економіки, який базується на ініційованій ризиковій господарській діяльності малих підприємств та фізичних осіб-підприємців з метою отримання додаткового прибутку» [96]
Черняєва О., Гриненко А.	«Під малим підприємництвом розуміється не тільки цілеспрямована підприємницька діяльність фізичної чи юридичної особи, що пов'язана з підвищенням ризиком, заснована на використанні інноваційної ідеї, основною метою якої є максимізація прибутку за рахунок виробництва і продажу товарів, виконання різних робіт і надання різноманітних послуг з обов'язковим дотриманням норм законодавства, а також відповідність критеріям віднесення до малого підприємництва» [100]
Яненкова І., Самарська В.	«Мале підприємництво додає ринковій економіці країни належну гнучкість, мобілізує значні фінансові і виробничі ресурси населення, несе в собі могутній антимонопольний потенціал, сприяє згладжуванню соціальних конфліктів, виконує важливу роль в соціально-економічному виживанні окремих верств населення і цілих регіонів країни» [103]

Аналізуючи погляди науковців на трактування термінів «малий бізнес» і «мале підприємництво» з'ясовано, що наразі відсутні єдині загальноприйнятні їх формулювання. На наш погляд, найбільш оптимальним є визначення, що «малий бізнес – це специфічна креативна (творча)

діяльність суб'єктів у формі мікро- та малих підприємств, діяльність яких спрямована на комбінування різноманітних ресурсів, результатом чого є випуск товарів або послуг з метою отримання підприємницького доходу та розвитку відповідної території їх розташування» [2].

Діяльність суб'єктів малого бізнесу дозволяє реалізовуватись особистим талантам і здібностям кожного громадянина, а також пристосовуватись до реалій змінного середовища економіки. В Україні на законодавчому рівні критерії віднесення суб'єктів підприємництва до малих суттєво різняться (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Критерії визначення розміру підприємств
на законодавчому рівні в Україні

Розмір	Критерії віднесення
Господарський кодекс України (стаття 55)	
Суб'єкти мікро-підприємництва	«Фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [16]
	«Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [16]
Суб'єкти малого підприємництва	«Фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [16]
	«Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [16]
Суб'єкти середнього підприємництва	«Інші суб'єкти господарювання, що не є суб'єктами мікропідприємництва, малого та великого підприємництва» [16]

Розмір	Критерії віднесення
Суб'єкти великого підприємництва	«Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [16]
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (стаття 2)	
«Підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв» [69]:	
Мікропідприємства	балансова вартість активів – до 350 тисяч євро
	«чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тисяч євро» [69]
	середня кількість працівників – до 10 осіб
Малі підприємства	балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро
	«чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро» [69]
	середня кількість працівників – до 50 осіб
Середні підприємства	балансова вартість активів – до 20 мільйонів євро
	«чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 40 мільйонів євро» [69]
	середня кількість працівників – до 250 осіб
Великі підприємства	балансова вартість активів – понад 20 мільйонів євро
	«чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – понад 40 мільйонів євро» [69]
	середня кількість працівників – понад 250 осіб
Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), до якої входять більше 35 розвинених країн світу із високим рівнем доходів громадян	
Дуже малі підприємства	від 1 до 19 працівників
Малі підприємства	від 20 до 99 працівників
Середні підприємства	від 100 до 499 працівників
Великі підприємства	від 500 та більше працівників

Для кращого розуміння місця і ролі суб'єктів малого бізнесу нами було узагальнено його переваги та недоліки (додаток А0).

Незначна чисельність співробітників і відносна легкість їх адаптації до змін ринкового середовища дозволяє суб'єктам малого бізнесу бути стабільним фундаментом для ефективної перебудови національної економіки з урахуванням обраного Україною євроінтеграційного курсу. Також створюють і надають робочі місця громадянам із соціально нестабільних

верств (наприклад емігранти, люди похилого віку) переважно суб'єкти малого бізнесу, дозволяючи їм отримати перше робоче місце, розпочати кар'єру, набувати професійного досвіду, самореалізовуватись.

Малий бізнес посідає важливу роль в економічному розвитку, створюючи робочі місця, стимулюючи інновації та сприяючи загальному зростанню, а основні сфери в яких найкраще проявляють свою можливості суб'єкти малого бізнесу згруповано в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Сфери найкращого прояву можливостей суб'єктів малого бізнесу

Сфера	Прояв
Створення робочих місць	Малий бізнес є важливим джерелом робочих місць. Зазвичай, ці підприємства можуть швидше реагувати на зміни на ринку та влаштовувати людей на роботу, що сприяє зменшенню безробіття та покращенню економічної ситуації
Стимулювання інновацій	Малий бізнес часто є лабораторією для інновацій. Завдяки невеликому розміру та гнучкості, власники малих підприємств можуть легше впроваджувати новаторські ідеї та експериментувати з новими продуктами чи послугами
Підтримка місцевого товаровиробництва	Малі підприємства підтримують місцеві спільноти, забезпечуючи робочі місця, платежі податків і внески до розвитку місцевої інфраструктури
Забезпечення конкуренції	Малий бізнес сприяє конкуренції на ринку, що може призводити до покращення якості продуктів та послуг, а також зниження цін через конкуренційний тиск
Різноманіття господарської діяльності	Малі підприємства можуть урізноманітнити економіку, пропонуючи нові товари та послуги. Це сприяє стійкості економіки та розширенню її можливостей
Підтримка підприємництва та самозайнятості	Малий бізнес створює умови для підприємництва та самозайнятості, дозволяючи індивідам виражати свої ідеї та розвивати власні підприємницькі бажання
Гнучкість та швидкість реакції	У порівнянні з великими корпораціями, малі підприємства можуть бути більш гнучкими та швидше реагувати на зміни в економічному середовищі, що є важливим фактором для виживання на ринку

«Соціальна значущість малого бізнесу обумовлена ще й тим, що сьогодні він становить основу середнього класу населення, який надає стабільність суспільству і забезпечує фінансовий розвиток господарства країни. В багатьох країнах розвиток малого бізнесу сприяє розвитку регіонів, які відстають за соціально-економічними показниками» [33, с. 238].

Сутність діяльності суб'єктів малого підприємництва більш краще проявляється у функціях, котрі вони виконують (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5

Функції малого бізнесу

Функція	Суть
Економічна	Розвиток ринкової економіки та, як наслідок, її диверсифікація – суб'єкти малого підприємництва займають ті ніші, в яких не знаходиться великий бізнес та сприяють розвитку виробництва, тим самим залучаючи фінансові та трудові ресурси, що забезпечує економічне пожвавлення як окремого регіону (території), так і країни загалом. Також малим підприємствам не потрібні великі стартові інвестиції, тому вони здатні швидко та ефективно адаптуватися до умов ринку та активізувати структурну розбудову економіки
	Розвиток конкурентного середовища – завдяки збільшенню конкуренції на ринку знижується рівень монополізації, що підвищує якість вироблених товарів та послуг. Розвиток малого підприємництва створює систему мотиваційних стимулів для більш повного використання ресурсів, що забезпечує стимулювання господарської активності та розвитку ринкових взаємин у економіці. Це призводить до зростання ефективності виробничих процесів на відповідних підприємствах
	Забезпечення надходження бази оподаткування бюджетів всіх рівнів – малі підприємства формують дохідну частину бюджету, оскільки є основними платниками податків. Середній показник надходжень від суб'єктів малого підприємництва становить майже 50% доходної частини місцевих бюджетів
Ресурсна	«Полягає у оптимальному комбінуванні основних економічних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інтелектуальних тощо). Мале підприємництво орієнтоване на ефективне використання як відтворюваних, так і обмежених ресурсів, що забезпечить досягнення максимального економічного ефекту» [102]
Соціальна	«Проявляється у формуванні груп людей, що відрізняються більш ризикованою та самостійною господарською діяльністю. Розвиток малого підприємництва забезпечує зростання кількості робочих місць, зростання зайнятості населення та, як наслідок, скорочення рівня безробіття. З'являється можливість залучення у трудову діяльність соціально незахищених груп населення, у результаті забезпечується зростання добробуту та підвищення громадянської активності населення. Завдяки чисельності підприємств малого бізнесу утворюється середній клас, а також формується соціальний прошарок власників та підприємців. Збільшення їхнього вкладу в економіку є результатом прагнення реалізувати свої творчі здібності для покращення якості життя» [102]
Організаторська	Полягає у формуванні підприємницького управління, створенні стратегії діяльності підприємства та включає, головним чином, прийняття підприємцями самостійних рішень у рамках реалізації підприємницьких можливостей

Функція	Суть	
Генерація підприємницького потенціалу	Інноваційно-розвиваюча	Спрямована на впровадження наукомістких видів продукції, що активізує інноваційний розвиток економіки. Саме гнучкість та адаптивність відрізняють мале підприємництво, дозволяючи успішно освоювати технологічні, продуктові та управлінські інновації
	Організаційно-управлінська	Включає інноваційну підприємницьку діяльність в організації та управлінні виробничим процесом
	Творча	Дозволяє розкрити новаторський потенціал особистості, яка займається підприємницькою діяльністю. Підприємницька діяльність передбачає найефективніше використання творчих здібностей населення

Європейська хартія малих підприємств встановлює, що суб'єкти малого бізнесу – це основа їх економіки. «Зусилля Європи з відкриття нової економіки матимуть успіх, тільки якщо малий бізнес буде висунуто на перше місце в порядку денному» [28]. Суб'єкти малого бізнесу є першочерговою рушійною силою європейської економіки, оскільки стимулюють її соціальну інтеграцію серед країн-членів ЄС та інноваційний потенціал. Кількість зайнятих суб'єктів у малому бізнесі в країнах Євросоюзу становить понад 70%, тобто 2/3 робочих місць [47]. Основними сферами функціонування малого бізнесу в ЄС є: «торгівля – 21%; промисловість – 18%; транспорт і зв'язок – 14%; будівництво – 13%; послуги населенню – 12%; сільське господарство та послуги для підприємців по 11%» [86, с. 497].

«У 2020 році внесок малих і середніх підприємств в економіку (ВВП) країн становив: Китай – 60%; Україна – 52%; США – 44%; Німеччина – 35%; Чехія – 29%; Угорщина – 28%; Польща – 26%; Словаччина – 25%; Молдова – 23%; Велика Британія – 20%; Румунія – 20%; Франція – 17%; Туреччина – 8%» [90].

Суб'єкти малого бізнесу у США займають 47% загального обсягу продажу товарів, у них працює 77% зайнятих у приватному секторі та виробляється 50% ВВП. В Америці суб'єктами малого бізнесу керують переважно жінки, 60% з яких працюють вдома, при цьому 17% усіх зайнятих у малому підприємстві – на умовах неповного робочого дня. Ефективність

капіталовкладень у малому бізнесі в 9 разів вища, ніж у великому. Майже 60% інновацій у США впроваджується за ініціативи суб'єктів малого бізнесу, котрий створює приблизно 75% нових робочих місць.

У Китаї суб'єкти малого бізнесу є рушієм модернізації економіки та національного розвитку, оскільки переважна більшість приватних підприємців функціонує у виробничій сфері, то результатом їх діяльності є стрімке розповсюдження китайських товарів у світі.

Економічний підйом Індонезії, Сінгапуру і Тайваню, які розвиваються особливо стрімко, також пов'язують із становленням суб'єктів малого бізнесу [48].

Прикладом країни з великою кількістю суб'єктів малого бізнесу є Японія. «У ній до малого бізнесу відносять 5 млн. 738 тис. підприємств – 99% від їх загального числа. На них працює 88% усіх зайнятих. Малих підприємств найбільше у трудомістких галузях: у роздрібній торгівлі, громадському харчуванні, сфері послуг, будівництві та машинобудуванні. За формами власності половина з них – індивідуальні, тобто фактично сімейні» [82, с. 232]. Проте, останнім часом в Японії спостерігається скорочення кількості членів сімей, що призводить до зменшення чисельності суб'єктів приватного малого бізнесу.

Досвід зарубіжних країн відображає, що «у сфері малого бізнесу здійснюється велика кількість всіх інновацій, що сприяє науково-технічному прогресу і формуванню середнього класу в суспільстві, як важливого фактору соціальної і політичної стабільності суспільства» [86, с. 497].

«Згідно показників розвитку та рівня сприяння у подоланні найбільш важливих соціальних проблем, український сектор малого бізнесу перебуває у гіршому становищі порівняно із зарубіжними державами (так, у Канаді на 10 тисяч населення припадає 937 малих підприємств, у США – 312, в Україні – лише 98). Недостатня увага у питаннях створення позитивних умов для покращення розвитку малого підприємництва зі сторони державних і громадських формувань перешкоджає суб'єктам малого бізнесу нашої

держави існувати так само дієво, як у зарубіжних країнах. Корисним для українських реалій буде врахування досвіду економічно розвинутих країн у приділенні уваги розвитку малого бізнесу через реалізацію комплексної державної політики підтримки та стимулювання, що може стати стратегічним інструментом розвитку економіки в цілому» [3, с. 252-253].

Отже, розвиток суб'єктів малого бізнесу стимулює економічні покращення в цілому, зокрема: виникають додаткові робочі місця, розвиваються конкурентні відносини, здійснюється технологічна і структурна модернізація, впроваджуються досягнення науково-технічного прогресу, відбуваються інноваційні зрушення, приймаються оперативні рішення тощо. Крім того, діяльність суб'єктів малого підприємництва дозволяє краще використовувати місцеві сировинні ресурси, швидше насичувати ринки товарами, роботами і послугами, підвищує експортний потенціал. Як наслідок, суб'єкти малого бізнесу створюють передумови для пришвидшеного зростання економіки країни, певних регіонів та окремих її територій.

1.2. Суть, необхідність та особливості формування інформаційно-облікового забезпечення суб'єктів малого підприємництва

До повномасштабного вторгнення росії на територію нашої держави, в Україні у сфері підприємництва відбувались динамічні процеси активізації діяльності суб'єктів малого бізнесу. «Формування активного ділового середовища сприяло розвитку малого бізнесу. Для вдосконалення управління на мікрорівні і підвищення конкурентоспроможності малого бізнесу важливе значення має якість інформації, що необхідна для прийняття раціональних управлінських рішень. Саме бухгалтерський облік як важливий елемент економічної системи забезпечує інформаційні потреби управління підприємством» [68].

У сучасних умовах діяльності, в т.ч. і суб'єктів малого бізнесу, на облік покладається завдання щодо покращення інформаційного забезпечення

управління. Організація процесів формування інформаційно-облікового забезпечення суб'єктами малого бізнесу повинна відбуватись із дотриманням вимог чинного законодавства, діючих методик формування й обробки облікової інформації та враховувати специфічні особливості застосування ними прийомів і методів бухгалтерського обліку.

«Отримання облікової інформації відбувається за допомогою системи бухгалтерського обліку, у зв'язку з чим її роль полягає в забезпеченні системи управління відомостями про фактичні показники діяльності підприємства загалом та підрозділів, зокрема; стан розрахунків з контрагентами та інших змін, які відбулися у виробничо-господарській сфері підприємства. Облікова інформація знаходиться у постійному русі, динамічно розвивається та адаптується до нових бухгалтерських та податкових норм шляхом створення нових взаємозв'язків, підсистем, формує нові локальні та загальні цілі, а також засоби їх досягнення» [97, с. 9].

Необхідно відзначити, що після виникнення (створення) облікової інформації, вона «накопичується та узагальнюється у середовищі бухгалтерського обліку за певними правилами, доведеними окремим галузям, міністерствам, відомствам чи формам господарювання. Саме з цієї позиції облікова інформація відображає специфічний аспект бачення подій господарської діяльності, створюючи достовірну, юридично обґрунтовану базу для управлінської діяльності» [97, с. 9].

У системі інформаційно-облікового забезпечення формується звітність, яка виступає важливим джерелом для прийняття управлінських рішень суб'єктами малого бізнесу. Сучасну систему управління будь-якого суб'єкта господарювання відрізняє складна інформаційна система, «що пов'язано з обміном зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків, багатоваріантністю видів інформації, яка циркулює в системі управління. При цьому пріоритетна роль в даному процесі залишається за бухгалтерською інформаційною системою, що зумовлено формуванням саме в ній достовірної і повної інформації, як для будь якого рівня обліку та фінансових аналітиків. Це

обумовлює необхідність забезпечення якості облікової інформації, що надається у фінансових звітах» [85, с. 138-140].

Належним чином сформоване інформаційно-облікове забезпечення є підґрунтям у прийнятті управлінських рішень суб'єктами малого бізнесу. Якість прийнятих рішень напряду залежить від достовірності облікової інформації. Вважається, що «інформаційним забезпеченням управління діяльністю підприємства повинна стати належним чином побудована обліково-аналітична система, яка являє собою сукупність облікової інформації та отриманих на її базі аналітичних даних, які сприяють прийняттю управлінських рішень на макро- і мікро- рівнях» [101].

Організація системи бухгалтерського обліку суб'єктами малого бізнесу залежить від наявності таких варіацій вибору [43, с. 209]:

- системи оподаткування (суб'єктам малого бізнесу законодавчо дозволено обирати систему оподаткування – загальна або спрощена (за відповідності певним критеріям));
- форми організації бухгалтерського обліку (ст. 8 профільного законодавства передбачає вибір із чотирьох варіантів);
- системи бухгалтерського обліку (залежно від обсягів діяльності та чинних вимог законодавства, суб'єкти малого бізнесу можуть обирати загальну, спрощену та просту форми та на цій основі складати загальну, спрощену або просту фінансову звітність);
- використання відповідного плану рахунків (суб'єкти малого бізнесу мають право обрати як спрощений, так і загальний план рахунків);
- можливості ведення бухгалтерського обліку (суб'єктам малого бізнесу дозволено вести облік без використання плану рахунків та принципу подвійного запису, щоправда, це більш характерно для суб'єктів мікропідприємництва).

Фактори, що впливають на організацію обліку суб'єктами малого бізнесу узагальнено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

**Фактори, що впливають на організацію обліку
суб'єктів малого бізнесу**

Фактор	Варіанти впливу
Самостійний вибір форми організації бухгалтерського обліку	«Введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером» [69]
	«Користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи» [69]
	«Ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або підприємством, суб'єктом підприємницької діяльності, самозайнятою особою, що провадять діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності» [69]
	«Самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах» [69]
Самостійний вибір у застосуванні облікових регістрів	«Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи» [69]
Самостійний вибір системи оподаткування – загальна чи спрощена	«Спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності передбачено особливий механізм справляння податків і зборів, яким встановлюється заміна сплати окремих податків і зборів сплатою єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим кодексом України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності» [24, с. 164]
	«Загальна система оподаткування, обліку та звітності є технічно громіздкою щодо ведення бізнесу з точки зору обліку та звітності. Проте вона дає можливість займатися будь-яким видом діяльності та характеризується відсутністю інших обмежень, які присутні при спрощеній системі оподаткування. До складу загальної системи оподаткування входить сукупність податків і зборів до бюджету, що нараховуються у порядку, встановленому законами України» [24, с. 164]

Слід зазначити, що суб'єкти малого бізнесу, що оберуть загальну систему оподаткування мають застосовувати «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [65], котрим передбачено використання: або тільки рахунків 8 класу «Витрати за елементами»; або тільки рахунків 9

класу «Витрати діяльності»; або одночасно рахунків 8 «Витрати за елементами» і 9 «Витрати діяльності» класів.

Суб'єктами малого бізнесу, що перебувають на спрощеній системі оподаткування може застосовуватися Спрощений план рахунків [75] або облік вестися взагалі без подвійного запису та застосування Плану рахунків.

Юридичні особи – суб'єкти малого бізнесу можуть обирати одну з наведених у таблиці 1.7 форм бухгалтерського обліку.

Таблиця 1.7

Форми бухгалтерського обліку,
які можуть обирати суб'єкти малого бізнесу

Форма	Суть
Журнальна чи журнально-ордерна	За цією формою «передбачається формування інформації у журналах та відомостях до них на основі первинних документів під час надходження їх до бухгалтерії або за підсумками за місяць. Дану форму обліку використовують, якщо суб'єктом малого підприємства здійснюється складне виробництво та воно є матеріалозатратним, що зумовлює необхідність у відображенні великої кількості господарських операцій та розрахунків (наприклад, у сільському господарстві)» [24, с. 165]
Проста	«Застосування простої форми бухгалтерського обліку рекомендується на підприємствах, на яких виконується невеликий об'єм робіт та незначний документообіг (сфера обслуговування, надання послуг тощо). Але обов'язково господарські операції повинні відображатися з використанням методу подвійного запису» [24, с. 165]
Спрощена	«Застосування спрощеної форми обліку рекомендується, якщо неможливе використання простої форми обліку або за власним вибором суб'єкта малого бізнесу. За допомогою спрощеної форми обліку можливе відображення господарських операцій двома способами: без застосування подвійного запису або ж з його використанням» [24, с. 165]
Автоматизована	Впровадження автоматизованої форми бухгалтерського обліку в обліковий процес пов'язано із вимогами сьогодення і передбачає все більшу заміну паперових носіїв інформації на електронні реєстри. Ця форма обліку ґрунтується «на комплексному використанні швидкодіючих електронно-обчислювальних машин, якими забезпечується автоматизований процес збирання, реєстрації й опрацювання облікової інформації, необхідної для контролю й управління» [24, с. 165]

Таким чином, «одним із найважливіших організаційних питань обліку малого підприємства виступає вибір форми бухгалтерського обліку, адже кожною формою обліку передбачається поєднання різних видів облікових

регістрів, які повинні забезпечувати оперативний контроль, своєчасність, повноту і достовірність узагальнення у бухгалтерському обліку всіх здійснюваних господарських операцій» [24, с. 166], що відбувались під час діяльності суб'єктів малого бізнесу.

«У сучасних умовах посилюється увага до використання облікової інформації, яка в повній мірі виступає фактором раціонального господарювання. Зазначена інформація фіксується, реєструється, накопичується та узагальнюється в середовищі бухгалтерського обліку та використовується в управлінській діяльності підприємства. Саме тому роль облікової інформації як основи інформаційного забезпечення управління зростає та є особливо важливою для ефективного розвитку економіки господарюючих суб'єктів» [97, с. 9].

Метод бухгалтерського обліку та формування інформаційно-облікового забезпечення зокрема, для суб'єктів малого бізнесу визначається сукупністю восьми його елементів (таблиця 1.8).

Таблиця 1.8

Елементи методу інформаційно-облікового забезпечення
у суб'єктів малого бізнесу [61]

Елементи методу бухгалтерського обліку	Малі підприємства	Фізичні особи-підприємці
Документація	Зовнішні документи використовуються обов'язково, а кількість внутрішніх може бути суттєво зменшена за рахунок обрання альтернативних варіантів обліку	Зовнішні документи використовуються з метою підтвердження сум доходів і витрат. ФОП, які сплачують єдиний податок, зобов'язані підтверджувати документально розмір отриманих доходів
Інвентаризація	«Проводять інвентаризацію з метою визначення фактичної наявності цінностей і вирахування суми їх вибуття за умови періодичної системи обліку» [61]	Інвентаризацію ФОП проводять за власним бажанням
Оцінка	Використовують для відображення у грошовому вимірнику активів, капіталу, зобов'язань та всіх	Використовують для відображення сум доходів і витрат

Елементи методу бухгалтерського обліку	Малі підприємства	Фізичні особи-підприємці
	господарських операцій	
Калькулювання	«Проводять для одержання інформації з метою прийняття управлінських рішень та обґрунтування цін на товари, готову продукцію, роботи і послуги» [61]	Проводять за власним бажанням для одержання інформації з метою прийняття управлінських рішень
Рахунки	Дозволено використання Спрощеного плану рахунків. Формуючи робочий план рахунків, самостійно визначають перелік субрахунків	Використовують за бажанням, обов'язковість використання – відсутня
Подвійний запис	Підприємства, що повинні складати і подавати Баланс, не можуть вести бухгалтерський облік без застосування подвійного запису	Використовують за бажанням, обов'язковість використання – відсутня
Баланс	Складають за скороченими формами	Обов'язковість використання – відсутня
Звітність	Включає Баланс (форма № 1-м) і Звіт про фінансові результати (форма № 2-м) – для малого підприємства; Включає Баланс (форма № 1-мс) і Звіт про фінансові результати (форма № 2-мс) – для мікропідприємства	Обов'язковість використання – відсутня

Як видно з таблиці, малими підприємствами застосовуються усі вісім елементів методу бухгалтерського обліку, а фізичними особами-підприємцями – лише чотири. Один із основних елементів методу бухгалтерського обліку, що використовується всіма суб'єктами малого бізнесу – це документація, тобто процес документування, на якому ґрунтується інформаційно-облікове забезпечення як упорядкована система узагальнення інформації про факти господарської діяльності.

Суб'єкти малого бізнесу в Україні залежно від особливостей, специфіки та видів господарської діяльності можуть застосовувати або спрощений План рахунків бухгалтерського обліку [75], або «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [65] із відображенням цієї інформації у Наказі про облікову політику. Порівняльна характеристика кількості

синтетичних рахунків у кожному із дозволених Планів рахунків, представлена в таблиці 1.9.

Таблиця 1.9

Кількість синтетичних рахунків
у відповідних Планах рахунків бухгалтерського обліку

Клас рахунків	«План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [65]	Спрощений Плану рахунків бухгалтерського обліку
Клас 1	10	6
Клас 2	9	4
Клас 3	9	5
Клас 4	10	4
Клас 5	6	1
Клас 6	10	4
Клас 7	7	3
Клас 8	5	0
Клас 9	9	3
Клас 0	9	0

«План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [65] передбачає 84 рахунка, а спрощений План рахунків бухгалтерського обліку [75] – лише 30; також відсутній чіткий поділ на класи та субрахунки у спрощеному Плані рахунків. При цьому, виходячи із потреб управління, за власним бажанням, суб'єкти малого бізнесу з метою забезпечення аналітичності обліково-економічної інформації та її деталізації можуть вводити до спрощеного Плану рахунків необхідні їм субрахунки.

Законодавчо визначено, «форма бухгалтерського обліку як певна система реєстрів бухгалтерського обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них обирається підприємствами самостійно з додержанням єдиних засад бухгалтерського обліку та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних» [71]. При цьому порядок застосування конкретних форм регламентується:

- для усіх суб'єктів підприємництва – Наказ Міністерства фінансів

України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку» [71] від 29.12.2000 р.;

- для суб'єктів малого підприємництва – Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» [72] від 25.06.2003 р.;
- для суб'єктів мікропідприємництва – Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» [70] від 15.06.2011 р. (таблиця 1.10).

Таблиця 1.10

Система регістрів бухгалтерського обліку,
які можуть обирати суб'єкти малого бізнесу

Усі суб'єкти підприємництва	Суб'єкти малого підприємництва	Суб'єкти мікропідприємництва
Журнал 1	Журналу обліку господарських операцій	Журнал 1-мс обліку активів
Відомість 1.1	Вкладні аркуші до Журналу обліку господарських операцій	Відомість 1.1-мс обліку необоротних активів
Відомість 1.2	Відомість 1-м	Відомість 1.2-мс обліку нарахування амортизації
Відомість 1.3	Відомість 2-м	Журнал 2-мс обліку капіталу і зобов'язань
Журнал 2	Відомість 3-м	Відомість 2.1-мс обліку розрахунків з постачальниками, іншими кредиторами та бюджетом
Журнал 3	Відомість 4-м	Відомість 2.2-мс обліку розрахунків з працівниками
Відомість 3.1	Відомість 5-м	Журнал 3-мс обліку доходів
Відомість 3.2	Оборотно-сальдова відомість	Журнал 4-мс обліку витрат
Відомість 3.3	Бухгалтерська довідка	Відомість 4.1-мс обліку витрат на ремонт та поліпшення основних засобів
Відомість 3.4		Бухгалтерська довідка
Відомість 3.5		
Відомість 3.6		
Журнал 4		
Відомість 4.1		
Відомість 4.2		
Відомість 4.3		

Усі суб'єкти підприємництва	Суб'єкти малого підприємництва	Суб'єкти мікро-підприємництва
Журнал 5		
Журнал 5А		
Відомість 5.1		
Журнал 6		
Журнал 7		
Відомість 7.1		
Відомість 7.2		
Відомість 7.3		
Відомість 8		
Головна книга		
Реєстр депонованої заробітної плати		
Бухгалтерська довідка		
Аркуш-розшифровка		

Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку» [71] передбачено, що вони «спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку (крім регістру позабалансового обліку) методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій та інших юридичних осіб (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності), їх філій, відділень, представництв незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності (далі - підприємства), на накопичення аналітичних даних про склад і рух активів, капіталу і зобов'язань, доходів, витрат, фінансових результатів» [71]

У Наказі Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» [72] зазначається, що вони «спрямовані на систематизацію в регістрах бухгалтерського обліку методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань і факти фінансово-господарської діяльності (господарські операції) малих

підприємств для накопичення даних і складання фінансової звітності» [72].

Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» [70] декларує, що вони «визначають систему регістрів, порядок і спосіб реєстрації та узагальнення інформації в них без застосування подвійного запису для складання Спрощеної фінансової звітності» [70]. При цьому, «інформація про господарські операції з Журналів 1-мс і 2-мс використовується для складання Балансу (форма № 1-мс), а з Журналів 3-мс і 4-мс – Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) Спрощеного фінансового звіту» [70].

У таблиці 1.11 узагальнено варіанти подання звітності суб'єктами малого бізнесу

Таблиця 1.11

Звітність яку можуть обирати для подання суб'єкти малого бізнесу

Суб'єкти	Склад звітності	
Усі суб'єкти підприємництва	Фінансова звітність складається з:	Балансу (звіту про фінансовий стан) (форма № 1)
		Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) (форма № 2)
		Звіту про рух грошових коштів (форма № 3 і № 3-н)
		Звіту про власний капітал (форма № 4)
		Приміток до фінансової звітності
Суб'єкти малого підприємництва	Фінансова звітність малого підприємства в складі:	Балансу (форма № 1-м)
		Звіту про фінансові результати (форма № 2-м)
Суб'єкти мікро-підприємництва	Фінансова звітність мікропідприємства в складі:	Балансу (форма № 1-мс)
		Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс)

Ми погоджуємось, що «потреба використання балансу будь-яким підприємством – юридичною особою обґрунтовується принципом автономності. Фізичні особи-підприємці цей принцип не застосовують, тому вони не складають баланс і не використовують метод подвійного запису» [61].

«Обов'язковою умовою чіткої організації бухгалтерського обліку на

малих підприємствах є забезпечення відображення кожної господарської операції у відповідних документах. Оскільки підприємства малого бізнесу використовують безліч первинних документів, що у свою чергу обумовлює значну трудомісткість обліку, виникає потреба застосування нагромаджувальних документів, які дозволятимуть здійснювати записи однорідних господарських операцій по мірі їх виникнення впродовж місяця чи періоду виконання робіт (надання послуг). На етапі узагальнення даних поточного обліку здійснюється формування регістрів обліку, склад яких малі підприємства можуть обирати залежно від потреб, підготовка фінансової звітності для подання до відповідних державних органів, а також складання аналітичних таблиць за вимогами власника за спрощеною формою» [61].

Отже, ми повністю підтримуємо думку, що «інформаційна система бухгалтерського обліку впливає на прийняття стратегічних рішень господарюючого суб'єкта. В міру збільшення використання інформаційної системи бухгалтерського обліку підвищується якість прийнятих стратегічних рішень. Бухгалтерська інформація є єдиною стратегією виживання, яку керівництво використовує при плануванні протягом тривалого періоду часу» [36, с. 63].

1.3. Мета, завдання та основні напрямки контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу

Ефективне функціонування системи управління суб'єктами малого бізнесу неможливе без оперативної, достовірної, релевантної інформації та її дієвого контролю.

«Контролери виконують різні види дій, які потребують якісної та надійної інформації. Якісна інформація є однією з конкурентних переваг для бізнесу господарюючого суб'єкта. Кожен господарюючий суб'єкт використовує інформаційну систему бухгалтерського обліку для підтримання управлінських рішень. Підтримка зазвичай включає фінансовий аналіз від бухгалтерів, економістів господарюючого суб'єкта. Контролери порівнюють

інформацію про поточну продуктивність із бюджетами, прогнозами, попередніми періодами чи іншими контрольними показниками, щоб оцінити ступінь досягнення цілей і завдань та виявити непередбачені результати або незвичайні умови, які вимагають подальших заходів» [36, с. 62-63].

Однією з умов забезпечення стійкого зростання успішності суб'єктів малого бізнесу та формування позитивних кінцевих результатів їх діяльності є ефективна система контролю. Без комплексного підходу до вирішення цієї проблеми розробки цілісної методики перевірки ланцюгу об'єктів, що забезпечують господарську діяльність суб'єктів малого бізнесу, неможливо ставити питання про ефективність та якість контролю.

Контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу є важливою складовою ефективного функціонування економіки, що дозволяє отримати певні переваги (таблиця 1.12).

Таблиця 1.12

Переваги здійснення контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу

Перевага	Суть
Ефективність використання ресурсів	Контроль дозволяє ефективно використовувати обмежені ресурси, такі як фінанси, робоча сила, сировинні матеріали та інші активи
Фінансова стійкість	Систематичний контроль фінансової діяльності підприємства допомагає уникнути фінансових труднощів та забезпечує стійкість фінансового стану
Виявлення ризиків	Контроль дозволяє вчасно виявляти можливі ризики та проблеми, що можуть виникнути під час діяльності підприємства, і приймати необхідні заходи для їх вирішення
Забезпечення дотримання законодавства	Контроль допомагає впевнитися, що підприємство діє в рамках чинного законодавства та виконує всі необхідні норми і вимоги
Стимулювання ефективності	Систематичний аналіз та контроль діяльності дозволяють вдосконалювати процеси та збільшувати продуктивність підприємства
Забезпечення якості продукції та обслуговування	Контроль допомагає впевнитися, що продукція чи послуги, які надає підприємство, відповідають встановленим стандартам та вимогам якості
Залучення інвестицій	Для того щоб привертати інвестиції, підприємство повинно мати чіткий та ефективний контроль над своєю діяльністю, що забезпечить довіру інвесторів
Соціальна відповідальність	Контроль діяльності також включає в себе аспекти соціальної відповідальності, такі як стосунки з персоналом, вплив на навколишнє середовище та інші етичні аспекти

Контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу важливий для забезпечення його стабільності, росту та виживання в конкурентному середовищі.

Контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу здійснюється з метою забезпечення дотримання законодавства та правил підприємницької діяльності, захисту інтересів споживачів та інших учасників ринку, зменшення ризику шахрайства та фінансових злочинів, підтримки розвитку сектору малого бізнесу та створення сприятливих умов для його функціонування. Контроль також допомагає виявляти та запобігати порушенням в галузях, які можуть негативно впливати на економіку та суспільство в цілому.

Основними завданнями контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу є:

- забезпечення дотримання законодавства та нормативних актів у сфері фінансової та господарської діяльності;
- виявлення порушень у фінансовій та господарській діяльності та прийняття заходів щодо їх усунення;
- контроль за ефективним використанням ресурсів;
- забезпечення функціонування системи внутрішнього контролю та запобігання ризикам виникнення фінансових злочинів і шахрайства;
- перевірка правильності обліку та звітності перед державними органами, банками, інвесторами та іншими зацікавленими користувачами облікової інформації;
- розробка рекомендацій щодо покращення ефективності та результативності діяльності підприємства;
- забезпечення взаємодії з аудиторськими фірмами та іншими зовнішніми експертами для забезпечення незалежної оцінки діяльності.

Контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу може здійснюватися як внутрішніми службами контролю, так і зовнішніми контролюючими

органами, такими як Податкова служба, Державна аудиторська служба та інші. Важливо, щоб контроль діяльності підприємств був проведений відповідно до вимог законодавства та забезпечував захист прав та інтересів суб'єктів малого бізнесу.

У таблиці 1.13 представлено основні напрямки контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Таблиця 1.13

Основні напрямки контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу

Мета	Напрямки та контрольні-перевірочні дії
Об'єкт – Операції з необоротними активами	
Метою перевірки операцій з необоротними активами є визначення достовірності даних щодо їх надходження, руху та вибуття, а також повноти і своєчасності відображення таких операцій в обліку, раціональності їх використання та визначення ефективності облікової політики у частині операцій із необоротними активами	Перевірка порядку відображення операцій із надходження необоротних активів за джерелами (внесок у статутний капітал, придбання, самостійне виготовлення, безоплатне отримання, отримання в результаті обміну подібними або неподібними активами)
	Вивчення умов схоронності та ефективності використання необоротних активів
	Перевірка правильності нарахування амортизації (знос)
	Перевірка правильності поліпшення основних засобів (модернізація, добудова, модифікація, реконструкція; ремонт господарським способом, капітальний ремонт, поточний ремонт, ремонт підрядним способом)
	Контроль операцій із переоцінки основних засобів
	Оцінка відображення в обліку результатів інвентаризації
	Перевірка операцій із вибуття необоротних активів (продаж, безоплатна передача, внесок у статутний капітал, ліквідація)
	Перевірка операцій із іншими необоротними матеріальними активами
Об'єкт – Операції із запасами	
«Метою перевірки операцій з виробничими запасами та готовою продукцією є визначення достовірності даних щодо їх надходження, руху та вибуття, повноти та своєчасності відображення таких операцій в обліку, раціонального використання, визначення ефективної облікової політики щодо операцій з виробничими	Перевірка правильності формування первісної вартості запасів у залежності від шляхів їх надходження
	Визначення правильності оформлення договорів постачання та оформлення матеріальної відповідальності
	Перевірка правильності обліку надходження запасів із різних джерел (купівля, обмін подібними та неподібними запасами, придбання запасів через підзвітних осіб, отримання з власного виробництва, внесок до статутного капіталу, безоплатне надходження, оприбуткування надлишків, що

Мета	Напрямки та контрольно-перевірочні дії
запасами та готовою продукцією» [31, с. 64]	виявлені при інвентаризації)
	Перевірка правильності обліку списання запасів із балансу на різні цілі (відпуску у виробництво, реалізація, списання у результаті невідповідності критеріям активу, списання у зв'язку із розкраданням і псуванням, списання внаслідок надзвичайних подій, списання передачі до статутного капіталу іншого підприємства, обмін на інші активи)
	Перевірка систематичності, доцільності та законності використання запасів у виробництві на основі обґрунтованих норм витрачання
	Дослідження порядку обліку переоцінки запасів
	Перевірка правильності відображення операцій з окремими видами запасів (МШП, напівфабрикати, товари, готова продукція в натуральному і вартісному виразі)
	Контроль за виконанням планів з обсягу випуску, асортименту готової продукції та її якості на всіх етапах руху, а також правильності відображення операцій випуску і відвантаження готової продукції в обліку
	Контроль достовірності даних із обліку запасів на усіх стадіях їх руху
	Аналіз своєчасності та правильності відображення операцій із запасами в обліку підприємства
	Контроль за організацією порядку виконання договорів постачання за термінами відвантаження, асортиментом, якістю і повнотою розрахунків із покупцями за реалізовану готову продукцію
	Перевірка правильності відображення в звітності операцій із запасами
Об'єкт – Операції з готівковими коштами	
«Метою перевірки операцій з готівковими коштами є встановлення достовірності даних щодо наявності та руху грошових коштів у касі підприємства, повноти і своєчасності відображення інформації в первинних та зведених документах, облікових регістрах відповідно до законодавства та прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності підприємства» [31, с. 26]	Перевірка дотримання касової дисципліни
	Дослідження стану збереження і схоронності готівки в касі підприємства
	Вивчення доцільності та законності проведення операцій з готівковими коштами
	Визначення повноти та своєчасності оприбуткування і витрачання грошових коштів
	Вивчення правильності, своєчасності та повноти заповнення первинних і зведених касових документів
	Оцінка якості відображення інформації про операції з готівковими коштами в облікових регістрах
	Визначення правильності відображення інформації про готівкові операції у звітності підприємства
Об'єкт – Безготівкові розрахунки	
«Метою перевірки операцій на рахунках в банках є	Вивчення порядку дотримання розрахункової дисципліни

Мета	Напрямки та контрольно-перевірочні дії
встановлення достовірності даних щодо наявності та руху грошових коштів у поточних рахунках підприємства, повноти і своєчасності відображення інформації в первинних та зведених документах, облікових регістрах відповідно до законодавства та прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності підприємства» [31, с. 46]	Дослідження доцільності та законності проведення розрахункових операцій на рахунках у банках
	Вивчення своєчасності одержання та обробки виписок банку за всіма відкритими рахунками
	З'ясування напрямів використання грошових коштів із банківських рахунків
	Оцінка стану синтетичного й аналітичного обліку операцій з грошовими коштами на рахунках у банках
	Перевірка правильності відображення інформації про безготівкові розрахунки у звітності підприємства
	Перевірка дотримання валютного законодавства при здійсненні розрахунків в іноземній валюті
Об'єкт – Розрахункові операції	
Метою перевірки розрахункових операцій є встановлення достовірності даних у частині наявності, своєчасності і повноти відображення інформації в первинних і зведених розрахункових документах та облікових регістрах відповідно до вимог законодавства з урахуванням положень обраної облікової політики, а також підтвердження достовірності відображення сум заборгованості у звітності	Виявлення ступеня та розмірів заборгованості
	Перевірка правильності здійснення розрахунків із юридичними та фізичними особами за відповідними періодами
	Встановлення наявності заходів, які застосовувались щодо стягнення заборгованості й дотримання строків позовної давності
	Аналіз законності списання заборгованості та порядку створення резерву сумнівних боргів
Об'єкт – Операції з нарахування та виплати заробітної плати	
«Метою контролю заробітної плати і пов'язаних з нею розрахунків є визначення відповідності організації та методики обліку і оподаткування операцій з оплати праці, розрахунків з персоналом нормативним документам, діючим у періоді що перевіряється, виявлення та усунення наявних помилок та відхилень за даними операціями, встановлення ступеню їх впливу на достовірність звітності» [31, с. 149]	Встановлення наявності внутрішніх документів, котрі регулюють трудові відносини, встановлюють питання оплати праці та забезпечують дотримання соціальних гарантій
	Перевірка дотримання вимог трудового законодавства та вимог із організації та здійснення розрахунків з оплати праці
	Перевірка дотримання вимог трудової дисципліни
	Встановлення фактичної чисельності працюючих, зокрема осіб, що мають право на застосування пільг
	Встановлення обґрунтованості, законності, повноти, достовірності та правильності нарахування заробітної плати
	Перевірка правильності розрахунку середньої заробітної плати
	Перевірка своєчасності, законності, обґрунтованості, правильності та повноти розрахунку утримань із заробітної плати
	Перевірка правильності дотримання порядку

Мета	Напрямки та контрольно-перевірочні дії
	нарахування і сплати обов'язкових платежів із соціального страхування і забезпечення
	Перевірка правильності та повноти відображення в обліку операцій за розрахунками з оплати праці
	Встановлення тотожності даних первинних документів, облікових регістрів і звітності щодо операцій із оплати праці та пов'язаних із нею розрахунків
	Перевірка своєчасності розрахунків із оплати праці
Об'єкт – Формування та використання власного капіталу	
«Метою перевірки власного капіталу є встановлення достовірності даних щодо джерел формування та законності використання власного капіталу підприємства, повноти і своєчасності відображення інформації в первинних та зведених документах, облікових регістрах відповідно до законодавства та прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності підприємства» [31, с. 10]	Визначення достовірності обліку сум вилученого капіталу при викупі акцій у акціонерів
	Оцінка законності зміни розмірів статутного капіталу
	Аналіз впливу окремих господарських операцій на власний капітал
	Визначення розміру резервного фонду та перевірка законності його використання
	Підтвердження достовірності визначення емісійного доходу, тобто різниці між продажною і номінальною вартістю випущених акцій
	Перевірка порядку формування розміру статутного капіталу, в т.ч. дотримання його мінімальної суми
	Перевірка порядку безкоштовного надходження необоротних активів та доцільності і законності дооцінки активів
	Аналіз співвідношення власного капіталу і зобов'язань
Об'єкт – Доходи	
«Мета контролю операцій з обліку доходів полягає у встановленні достовірності та повноти облікових та звітних даних щодо формування фінансового результату підприємства, відповідності організації та методики обліку доходів нормативним документам, діючим у періоді що перевіряється, визначення правильності формування доходів відповідно до вимог податкового законодавства, достовірність їх відображення у податковій звітності, регістрах обліку» [31, с. 179]	Визначення та перевірка дотримання облікової політики щодо обліку доходів, відповідність його вимогам НП(С)БО та податкового законодавства
	Перевірка своєчасності та правильності документування, а також відображення в обліку операцій із формування доходів
	Перевірка наявності та правильності розмежування доходів за окремими класифікаційними групами
	Визначення правильності формування та відображення в обліку доходів від операційної діяльності, доходів від іншої операційної діяльності, доходів від надзвичайної діяльності
	Оцінка стану синтетичного й аналітичного обліку доходів
	Перевірка повноти розкриття інформації про доходи та підтвердження правильності заповнення і подання звітності
	Перевірка порядку визначення доходів для здійснення податкових розрахунків
Об'єкт – Витрати	
Метою перевірки витрат в обліку суб'єктів малого бізнесу	Аналіз правильності формування собівартості готової продукції та вивчення повноти відображення

Мета	Напрямки та контрольно-перевірочні дії
є встановлення достовірності їх складу. «За даними обліку витрат має бути видно: скільки та яких ресурсів було витрачено на виробництво, їх натуральні та вартісні параметри, характеристика процесу перетворення сировини або напівфабрикатів у новий продукт праці, кількісні та якісні характеристики нового продукту праці. Ці характеристики мають сприяти оцінці відповідності витрат попередньо визначеним нормам (або плану)» [31, с. 212]	фінансових результатів від реалізації продукції
	Перевірка порядку визначення та дотримання облікової політики щодо обліку витрат та її відповідності вимогам НП(С)БО й податкового законодавства
	Перевірка правильності формування витрат за економічними елементами (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші витрати)
	Аналіз правильності групування витрат за видами діяльності (витрати на виробництво, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, фінансові витрати, втрати від участі в капіталі, витрати звичайної діяльності, надзвичайні витрати)
	Оцінка складу та законності формування витрат
	Оцінка стану синтетичного й аналітичного обліку витрат
	Перевірка повноти розкриття інформації про витрати, а також правильності заповнення і подання звітності
	Перевірка порядку накопичення витрат для здійснення податкових розрахунків
Об'єкт – Формування фінансових результатів	
«Метою перевірки формування і використання фінансових результатів є встановлення достовірності даних щодо відображення в обліку доходів і витрат діяльності підприємств, повноти і своєчасності відображення інформації в первинних та зведених документах, облікових регістрах відповідно до законодавства та прийнятої облікової політики, достовірності відображення інформації про доходи, витрати та фінансові результати у звітності підприємства» [31, с. 232]	Перевірка правильності розмежування доходів, витрат і фінансових результатів за кожною відповідною класифікаційною групою
	Встановлення правильності визначення суми реального фінансового результату в обліку
	«Перевірка правильності накопичення та віднесення доходів і витрат операційної, фінансової, інвестиційної і надзвичайної діяльності на фінансові результати» [31, с. 232]
	«Підтвердження законності та правильності віднесення доходів і витрат до відповідного звітного періоду, а також правильності визначення фінансового результату в даному звітному періоді» [31, с. 232]
	Підтвердження правильності та достовірності відображення на рахунках, облікових регістрах та у звітності операцій з обліку доходів, витрат і фінансових результатів
	Перевірка правильності формування чистого прибутку (непокритого збитку) звітного періоду, його розподілу і використання

Слід пам'ятати, що контролери також несуть відповідальність за визначення і попередження ризиків у діяльності суб'єктів малого бізнесу та є відповідальними за впровадження, перевірку дієвості та моніторинг існуючої

системи внутрішнього контролю. Тобто, за допомогою якісно організованої системи внутрішнього контролю та її дієвості суб'єкти контролю допомагають суб'єктам малого бізнесу визначати та оцінювати ефективність здійснюваних облікових операцій та сформованого інформаційно-облікового забезпечення.

Висновки до розділу 1

Суб'єкти малого бізнесу посідають важливе місце у соціально-економічному розвитку більшості держав. Ефективність функціонування економіки країни та високі темпи її розвитку обумовлюються також і рівнем підприємницької активності саме суб'єктів малого підприємництва. У розвинених країнах внесок суб'єктів малого бізнесу становить майже половину ВВП, саме тому дослідження особливостей їх діяльності, обліку і контролю є надзвичайно важливим і актуальним.

Якість організації бухгалтерського обліку безпосередньо впливає на ефективність забезпечення інтересів користувачів облікової інформації та функціонування всієї системи інформаційно-облікового забезпечення суб'єктів малого бізнесу. Сутність обліку полягає в систематичному зборі, обробці та аналізі фінансової та економічної інформації про діяльність суб'єктів малого бізнесу з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Облік діяльності суб'єктів малого бізнесу повинен бути організований відповідно до вимог законодавства та забезпечувати точність та достовірність фінансової та економічної інформації.

Дієва система контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу дозволяє зменшити ризики фінансових втрат та шахрайства; виявляти та усувати помилки та порушення; забезпечити відповідність діяльності вимогам законодавства; покращити ефективність та результативність діяльності; зберегти довіру та підтримку інвесторів, банків та інших зацікавлених сторін; уникати конфліктів із контролюючими органами; покращити імідж та зберегти репутацію тощо.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ДЕЛА ГРУП ЛТД»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Дела Груп ЛТД»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Дела Груп ЛТД» (скорочена назва – ТОВ «Дела Груп ЛТД») засноване 16 грудня 2014 року, про що здійснено запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців №1 444 102 0000 009640 (додаток А). Згідно Виписки з Реєстру ідентифікаційний код юридичної особи 39548934. Місцезнаходження ТОВ «Дела Груп ЛТД»: 25005, Кіровоградська область, місто Кропивницький, вулиця Белінського, будинок 66. Керівник підприємства – Ніколаєнко Станіслав Миколайович, про що є відповідне Рішення №1 від 08 грудня 2014 року (додаток А1). ТОВ «Дела Груп ЛТД» зареєстроване у Головному управлінні регіональної статистики 17 грудня 2014 року за реєстраційним номером 21680000; Кіровоградській ОДПІ за реєстраційним номером 10000000315100; взято на облік як платник єдиного соціального внеску за реєстраційним номером 39484073. Основним видом діяльності за КВЕД є 95.11 «Ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування». Клас професійного ризику виробництва платника єдиного внеску за основним видом його економічної діяльності 30 (37,60%).

Іншими видами діяльності ТОВ «Дела Груп ЛТД» за КВЕД є:

- 43.22 «Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування»;
- 46.43 «Оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення для приймання, записування, відтворювання звуку і зображення»;
- 46.49 «Оптова торгівля товарами господарського призначення»;

- 46.51 «Оптова торгівля комп'ютерною технікою, периферійним устаткуванням і програмними продуктами»;
- 95.22 «Ремонт побутових приладів, домашнього та садового обладнання»;
- 46.6 «Оптова торгівля іншими офісними машинами й устаткуванням»;
- 46.69 «Оптова торгівля іншими машинами та устаткуванням»;
- 46.90 «Неспеціалізована оптова торгівля»;
- 47.41 «Роздрібна торгівля комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням у спеціалізованих магазинах»;
- 47.64 «Роздрібна торгівля спортивним інвентарем у спеціалізованих магазинах»;
- 62.01 «Комп'ютерне програмування»;
- 62.02 «Консультування з питань інформатизації»;
- 62.09 «Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем»;
- 63.99 «Надання інших інформаційних послуг»;
- 33.12 «Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення».

У статуті ТОВ «Дела Груп ЛТД» зазначено, що воно самостійно може здійснювати зовнішньоекономічну діяльність (додаток Б). Майно ТОВ «Дела Груп ЛТД» складають його основні капітали та обігові кошти, а також інші цінності (спеціальні капітали, грошові кошти), вартість яких відображається у самостійному балансі. Джерелом формування майна ТОВ «Дела Груп ЛТД» є:

- грошові і матеріальні внески учасників;
- доходи, одержані від реалізації продукції (товарів, послуг), ТОВ «Дела Груп ЛТД» від інших видів господарської діяльності;
- доходи від цінних паперів;

- надходження від продажу (здавання у найм) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів;
- кредити банків та інших кредиторів;
- безоплатні та благодійні внески, пожертвування юридичних і фізичних осіб;
- інші джерела, не заборонені законодавством України.

Учасником ТОВ «Дела Груп ЛТД» є фізична особа Ніколаєнко Станіслав Миколайович. Статутний капітал становить 100 гривень, який поділено на 100 часток, кожна з яких становить 1 гривню.

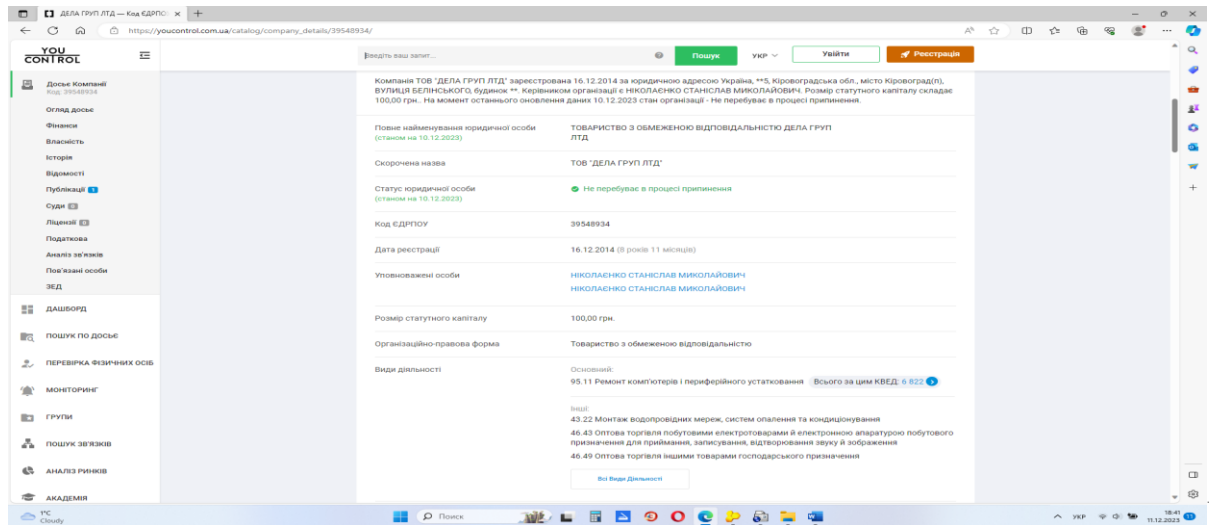
Досліджуване підприємство самостійно здійснює свою діяльність на принципах повного господарського розрахунку, несе відповідальність за результати цієї діяльності, за виконання взятих на себе зобов'язань перед трудовим колективом і партнерами з укладання договорів, контрактів, перед державним бюджетом і банками згідно діючого законодавства. Основним узагальнюючим показником діяльності є прибуток. З доходу, отриманого внаслідок фінансово-господарської діяльності, ТОВ «Дела Груп ЛТД» сплачує за трудові ресурси, сплачує обов'язкові платежі до бюджету, розраховується з контрагентами за договорами, залучає кошти, майно та інші матеріальні ресурси для подальшого розвитку, формує капітали.

Органами управління ТОВ «Дела Груп ЛТД» є: загальні збори учасників та директор. Досліджуване підприємство має право на комерційну таємницю. Трудовий колектив ТОВ «Дела Груп ЛТД» становлять усі працівники, які своєю працею беруть участь в його діяльності на основі трудового договору.

На даний час ТОВ «Дела Груп ЛТД» не перебуває у стані ліквідації чи банкрутства, що підтверджують дані онлайн-сервісу перевірки компаній YouControl (рис. 2.1).

Відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» ТОВ «Дела Груп ЛТД» складає та подає до контролюючих органів Фінансову звітність

мікропідприємства не пізніше 25 числа місяця після звітного кварталу (додаток В).

ис. 2.1. Статус ТОВ «Дела Групп ЛТД»

за даними онлайн-сервісу перевірки компаній YouControl

У таблиці 2.1 наведень аналіз структури Балансу досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.1

Склад та структура активу та пасиву ТОВ «Дела Групп ЛТД»

станом на кінець та початок 2022 року

Стаття	Станом на 01.01.2022р.		Станом на 01.01.2023р.		Абсолютне відхилення, тис.грн.
	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	
Запаси	1158,3	66,1	1182,8	68,2	24,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	456,2	26,0	356,2	20,6	-100
Гроші та їх еквіваленти	23	1,3	8,1	0,5	-14,9
Інші оборотні активи	113,9	6,5	186,1	10,7	72,2
Разом активів	1751,4	100,0	1733,2	100,0	-18,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	549,8	31,4	709,8	41,0	160
Поточна кредиторська заборгованість за:					0

Стаття	Станом на 01.01.2022р.		Станом на 01.01.2023р.		Абсолютне
<i>товари, роботи, послуги</i>	260,0	14,8	162,1	9,4	-97,9
<i>розрахунки з бюджетом</i>	71,7	4,1	56,3	3,2	-15,4
Інші поточні зобов'язання	869,9	49,7	805,0	46,4	-64,9
Разом активів	1751,4	100,0	1733,2	100,0	-18,2

За даними таблиці 2.1 видно, що найбільшу питому вагу у загальній величині активів досліджуваного підприємства становлять запаси: на початок 2022 року – 66,1%, або 1158,3 тис.грн., на кінець 2022 року їх величина збільшилась на 24,5 тис.грн. і становила 1182,8 тис.грн. або 68,2%. Інша поточна дебіторська заборгованість на початок періоду, що аналізується, склала 456,2 тис.грн., або 26,0% від загальної величини активів ТОВ «Дела Груп ЛТД», а на кінець 2022 року вона зменшилась на 100,0 тис.грн. і становила 20,6%. Гроші та їх еквіваленти як на початок, так і на кінець 2022 року складали найменшу питому вагу у загальній величині активів підприємства та становили відповідно: 23,0 тис.грн. (або 1,3%) та 8,1 тис.грн. (або 0,5%). Інші оборотні активи ТОВ «Дела Груп ЛТД» на початок 2022 року становили 113,9 тис.грн., що склало 6,5% від загальної величини активів, а на кінець 2022 року – 186,1 тис., грн., або 10,7%. Загальна величина активів ТОВ «Дела Груп ЛТД» протягом 2022 року зменшилась на 18,2 тис.грн.

Найбільшу питому вагу у складі пасивів ТОВ «Дела Груп ЛТД» займають інші поточні зобов'язання, які на початок 2022 року становили 869,9 тис.грн., або 49,7%, а на кінець року їх сума зменшилась на 64,9 тис.грн. і становила відповідно 805,0 тис.грн., або 46,4%. Нерозподілений прибуток на початок 2022 року становив 549,8 тис.грн., або 31,4% від загальної величини пасивів підприємства, а на кінець року, через отримання прибутку у сумі 160,0 грн. їх величина становила 41,0%. Також на підприємстві як на початок, так і на кінець 2022 року мала місце кредиторська заборгованість, загальна сума якої становила відповідно

331,7 тис.грн. та 218,4 тис.грн. Вона складалась з кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги: на початок періоду 260,0 тис.грн., або 14,8% від загальної суми пасивів підприємства, а на кінець її величина зменшилась на 97,9 тис.грн. та становила 162,1 тис.грн., або 9,4%. За розрахунками з бюджетом також спостерігається зменшення на 15,4 тис.грн. і кредиторська заборгованість за даними видами розрахунків склала на початок 2022 року 71,7 тис.грн., або 4,1% від загальної суми пасивів ТОВ «Дела Груп ЛТД», а на кінець – 56,3 тис.грн., або 3,2%. Загальна величина пасивів ТОВ «Дела Груп ЛТД» протягом 2022 року зменшилась на 18,2 тис.грн.

Також на підставі Фінансової звітності мікропідприємства, а саме Звіту про фінансові результати, ТОВ «Дела Груп ЛТД» (додаток В) можна проаналізувати динаміку зміни доходів і витрат (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз доходів і витрат ТОВ «Дела Груп ЛТД» за 2021-2022рр.

Стаття	2021р.	2022р.	Абсолютне відхилення, тис.грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2322,3	2298,8	-23,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1674,6	1657,3	-17,3
Інші витрати	415,2	481,5	+66,3
Чистий прибуток (збиток)	232,5	160,0	-72,5

Як видно з даних таблиці 2.2., у порівнянні з 2021 роком чистий прибуток ТОВ «Дела Груп ЛТД» у 2022 році зменшився на 72,5 тис.грн. і слав 160,0 тис.грн. Таке зменшення пов'язане зі зменшенням чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 23,5 тис.грн. та зростанням інших витрат на 66,3 тис.грн.

Для аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства обчислимо ряд коефіцієнтів, що згруповані у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Коефіцієнти фінансової стійкості та ліквідності ТОВ «Дела Груп ЛТД»

Коефіцієнт	Станом на 31.12.2021р.	Станом на 31.12.2022р.	Відхилення
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,46	1,69	+0,23
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	1,0	1,0	0,00
Коефіцієнт залучених коштів	0,67	0,59	-0,08
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,00	-0,02
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	1,46	1,69	+0,23

Коефіцієнт фінансової стабільності вказує на те, яка частина залежність підприємства від довгострокових зобов'язань та забезпечень. Гарною практикою є, коли він перевищує 1. На досліджуваному підприємстві на початок 2022 року даний показник становив 1,46 п.п., а на кінець року його величина збільшилась за 0,23 п.п. і сягла 1,69 п.п. Зі значень даного коефіцієнта можна зробити висновок, що підприємство є фінансово стабільним.

Коефіцієнт фінансової незалежності показує, яка частина активів підприємства сформована за рахунок власного капіталу. Як на початок 2022 року, так і на його кінець значення коефіцієнта не змінилось та дорівнює одиниці. Це вказує на те, що всі власні оборотні активи підприємства сформовані за рахунок власних коштів, що можна охарактеризувати як позитивне явище. Отже, ТОВ «Дела Груп ЛТД» є фінансово незалежним.

Коефіцієнт залучених коштів вказує яку частину залучені кошти містить валюта балансу. Так, на початок 2022 року значення даного коефіцієнта дорівнювало 0,67 п.п., а на кінець – 0,59 п.п., тобто відбулось зниження на 0,08 п.п. Отже, на початок 2023 року залучені кошти складали 59% валюти балансу.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначає здатність підприємства погашати поточні зобов'язання, вказує яку частку зобов'язань підприємство

може погасити за рахунок грошових коштів. Рекомендованим є значення даного коефіцієнту $\geq 0,2$. В ТОВ «Дела Груп ЛТД» на початок 2022 року коефіцієнт абсолютної ліквідності становив 0,02 п.п., на кінець року – знизився до 0. Такі значення засвідчують нездатність підприємства у терміновому порядку погасити свої поточні зобов'язання.

Коефіцієнт розрахункової платоспроможності на початок 2022 року становив 1,46 п.п., на кінець року – 1,69 п.п. Це вказує на здатність підприємства за рахунок своїх активів погасити поточні зобов'язання.

Оскільки ТОВ «Дела Груп ЛТД» відноситься до суб'єктів мікропідприємництва, тому від початку свого створення, воно перебувало на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності за 3 групою зі сплатою єдиного податку у розмірі 3%. Підтвердженням слугує Витяг з реєстру платників єдиного податку №5447/10 від 27.03.2015р., виданий Кіровоградською об'єднаною ДПІ (додаток Д), в якому зазначено всі види діяльності, яким може займатись досліджуване підприємство, перебуваючи на спрощеній системі оподаткування, але основним видом є 95.11 – Ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування.

Оскільки підприємство обрало за 3 групою ставку єдиного податку 3%, воно зареєстроване як платник податку на додану вартість, підтвердженням чому слугує Витяг №1511234500325 з реєстру платників податку на додану вартість (додаток Д1). Індивідуальний податковий номер 395489311231. Реквізити рахунка в системі електронного адміністрування ПДВ: МФО 899998, № рахунка 37510000240266, відкритого у державному казначействі.

Для автоматизації ведення бухгалтерського обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» застосовує програму BAS: Бухгалтерія, а саме «BAS Малий бізнес». Складання та подання звітності до контролюючих органів підприємство здійснює через електронний кабінет платника податків.

2.2. Інформаційно-облікове забезпечення досліджуваного підприємства

Інформаційно-облікове забезпечення ТОВ «Дела Груп ЛТД» формується за допомогою «BAS Малий бізнес», функціональні можливості якого згруповано у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Інформаційно-облікове забезпечення ТОВ «Дела Груп ЛТД»
з використанням програмного продукту «BAS Малий бізнес»

Інформаційні потоки	Можливості програмного продукту
Єдина інформаційна база	Клієнтська база, інтернет-банкінг, база контрагентів, база працівників, номенклатура запасів, торгові операції, майно, капітал, перелік звітності, фінансове планування
Маркетинг і продажі	Реєстрація і зберігання номенклатури товарів; реєстрація і зберігання цін за номенклатурою; друк прайсів; реєстрація і зберігання контактної інформації з покупців; реєстрація договорів; реєстрація замовлень покупців; формування графіку продажів; документальне оформлення реалізації товарів.
Постачання та закупки	Реєстрація і зберігання контактної інформації постачальників; реєстрація і зберігання цін за номенклатурою; оформлення замовлень та контроль за їх виконанням; формування графіків постачань; розрахунок потреби в запасах; документальне оформлення придбання.
Запаси і склад	Облік запасів; номенклатура запасів; облік в місцях зберігання; облік переміщення запасів; резервування запасів; облік інвентаризації запасів; друк етикеток.
Роботи, послуги, виробництво	Формування замовлень-нарядів; формування плану-графіка надання послуг; планування завантаження ресурсів підприємства для надання послуг; облік фактичних витрат у вартісному і натуральному вимірі; розподіл витрат на надання послуг; звіт про собівартість наданих послуг.
Грошові кошти	Облік руху грошових коштів в касу та на поточному рахунку в банку; оформлення первинних касових документів; облік розрахунків з підзвітними особами; інтеграція з інтернет-банкінгом.
Заробітна плата і персонал	Кадровий облік; розрахунки із працівниками із заробітної плати; обчислення ПДФО, ВЗ та ЄСВ; формування платіжних відомостей на виплату заробітної плати; облік робочого часу.
Фінанси	«Монітор керівника»: залишки грошових коштів на поточних рахунках та у касі; дебіторська заборгованість; кредиторська заборгованість; прибутки і збитки; прострочені зобов'язання за покупцями та постачальниками.

Оскільки ТОВ «Дела Груп ЛТД» є суб'єктом мікропідприємництва, воно веде облік за спрощеною формою з використанням передбаченого законодавством України Планом рахунків. На конкретних прикладах розглянемо порядок відображення в обліку господарських операцій, що здійснюються досліджуванім підприємством.

ТОВ «Дела Груп ЛТД» не має на балансі об'єктів необоротних активів. За даними фінансової звітності видно, що підприємство протягом 2022 року проводило операції з придбання та списання запасів. Так, у жовтні 2023 року досліджуване підприємство здійснило придбання товарно-матеріальних цінностей для ремонту багатофункціональних пристроїв у ТОВ «Комел» на загальну суму 15940,98 грн., у т.ч. ПДВ – 2656,83 грн., що засвідчують відповідні первинні документи – видаткова накладна, товарно-транспортна накладна. При цьому, витрати на доставку зазначених запасів склали 165,0 грн., у т.ч. ПДВ – 27,50 грн. (квитанція ТОВ «Нова пошта»). В бухгалтерському обліку досліджуваного підприємства операція з придбання запасів та формування їх балансової вартості відображається за допомогою бухгалтерських записів, наведених у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» придбання запасів у жовтні 2023 року

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Оприбутковано запаси на склад	209 «Інші матеріали»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	13284,15
Відображено ПДВ у складі вартості запасів	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	2656,83
Отримано належним чином зареєстровану в ЄРПН податкову накладну від постачальника	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	644 «Податковий кредит»	2656,83
Сплачено з поточного рахунка постачальнику	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	15940,98

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Сплачено ТОВ «Нова пошта» за послуги з доставки готівковими коштами	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	165,0
Віднесено до вартості запасів послуги з доставки запасів	209 «Інші матеріали»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	137,50
Відображено ПДВ у складі вартості послуг з доставки запасів	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	27,50
Отримано належним чином зареєстровану в ЄРПН податкову накладну від ТОВ «Нова пошта»	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	644 «Податковий кредит»	27,50

Отже, первісна вартість придбаних запасів становитиме 13421,65 грн.

У цьому ж місяці було придбано матеріали для заправки картриджів від ТОВ «СВН Праймтех» на загальну суму 18240,0 грн., у т.ч. ПДВ – 3040,0 грн. (накладна №1254/н від 27.10.2023р.). При цьому, вартість послуг доставки, наданих ТОВ «Нова пошта» становила 95,0 грн., у т.ч. ПДВ – 15,83 грн. В бухгалтерському обліку досліджуваного підприємства операція з придбання запасів та формування їх балансової вартості відображається за допомогою бухгалтерських записів, наведених у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» придбання запасів у жовтні 2023 року

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Оприбутковано запаси на склад	209 «Інші матеріали»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	15200,00
Відображено ПДВ у складі вартості запасів	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	3040,00
Отримано належним чином зареєстровану в ЄРПН податкову накладну від постачальника	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	644 «Податковий кредит»	3040,00
Сплачено з поточного рахунка постачальнику	631 «Розрахунки з вітчизняними	311 «Поточні рахунки в	18240,00

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
	постачальниками»	національній валюті»	
Сплачено ТОВ «Нова пошта» за послуги з доставки з поточного рахунку	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	95,00
Віднесено до вартості запасів послуги з доставки запасів	209 «Інші матеріали»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	79,17
Відображено ПДВ у складі вартості послуг з доставки запасів	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	15,83
Отримано належним чином зареєстровану в ЄРПН податкову накладну від ТОВ «Нова пошта»	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	644 «Податковий кредит»	15,83

Отже, первісна вартість придбаних запасів становитиме 15215,83 грн.

Підприємство надає послуги з обслуговування комп'ютерної техніки по території міста Кропивницький та області. Розглянемо на конкретних прикладах порядок відображення в обліку розрахунків із покупцями. Так, ТОВ «Дела Груп ЛТД» надало послуги з обслуговування комп'ютерної техніки ТОВ «Новомирогородський цукор» 2 жовтня 2023 року на загальну суму 6576,0 грн., у т.ч. ПДВ – 1096,0 грн. (акт наданих послуг №1 від 02.10.2023р.). В обліку досліджуваного підприємства дана операція відображена бухгалтерськими записами, наведеними у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД»
реалізації послуг у жовтні 2023 року

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Відображено дохід від надання послуг	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	6576,00
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	1096,00

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Списано дохід від надання послуг на фінансовий результат	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	791 «результат операційної діяльності»	5480,00

У цьому ж місяці було надано послуги із заправки картриджа на торгових точках ТОВ «Соколівський м'ясокомбінат» на загальну суму 1152,0 грн., у т.ч. ПДВ – 192,0 грн. (акт наданих послуг №9 від 02.10.2023р.).

В обліку досліджуваного підприємства дана операція відображена бухгалтерськими записами, наведеними у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» реалізації послуг у жовтні 2023 року

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Відображено дохід від надання послуг	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	1152,00
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	192,00
Списано дохід від надання послуг на фінансовий результат	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	791 «результат операційної діяльності»	960,00

Досліджуване підприємство є платником податку на додану вартість. Зупинимось докладніше на порядку формування податкового зобов'язання та податкового кредиту з ПДВ.

Податкове зобов'язання з ПДВ ТОВ «Дела Груп ЛТД» формує за правилом «першої події» - або за датою відвантаження (надання послуг), або за датою надходження передоплати на поточний рахунок від покупця. Використовуючи дані додатку Ж, наведемо порядок формування податкового зобов'язання з ПДВ за жовтень 2023 року у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Дані про обсяг постачання товарів/послуг
ТОВ «Дела Груп ЛТД» у жовтні 2023 року

Покупець	Індивідуальний податковий номер	Дата	Загальна сума постачання, грн.	База оподаткування, грн.	ПДВ, грн.
ТОВ «Новомиргородський цукор»	321199911134	02.10.2023	6576,00	5480,00	1096,00
ТОВ «Новомиргородський цукор»	321199911134	02.10.2023	2160,00	1800,00	360,00
ТОВ «АПС- Київ»	362513426549	02.10.2023	3024,00	2520,00	504,00
ТОВ «Оліс- Груп»	351930811236	02.10.2023	900,00	750,00	150,00
ТДВ «М'ясокомбінат Ятрань»	055070711238	03.10.2023	24204,00	20170,00	4034,00
ТОВ «Кіровоградпостач»	371682411232	03.10.2023	6200,00	5166,67	1033,33
ТОВ «Техноторг-Дон»	317648114012	03.10.2023	1008,00	840,00	168,00
ТОВ «Компанія «Сервіс Солюшнс»	430922826564	03.10.2023	480,00	400,00	80,00
ТОВ «Соколівський мясокомбінат»	343747811081	04.10.2023	1152,00	960,00	192,00
ТОВ «Кіровоградський Будівельний Альянс»	338780811230	04.10.2023	3990,00	3325,00	665,00
ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»	004181014088	05.10.2023	1080,00	900,00	180,00
ТОВ «Гідро- Центр»	388026511237	06.10.2023	16403,00	13669,17	2733,83
ТОВ «Побузький завод абразивів»	247120711044	06.10.2023	504,00	420,00	84,00
ТОВ «АПФ «Фаворит»	395487411080	09.10.2023	3210,00	2675,00	535,00
ТОВ «Компанія «Сервіс Солюшнс»	430922826564	09.10.2023	960,00	800,00	160,00
ТОВ «Знам'янська агропромислова компанія»	318853311227	11.10.2023	1800,00	1500,00	300,00
ТОВ «Три Стар»	137456011089	12.10.2023	5880,00	4900,00	980,00
ТОВ «Капітанівське ЗЗП»	347245411236	12.10.2023	1932,00	1610,00	322,00
ТОВ «Новомиргородський цукор»	321199911134	12.10.2023	1692,00	1410,00	282,00
ТОВ «Знам'янська агропромислова компанія»	318853311227	12.10.2023	750,00	625,00	125,00
ТДВ «М'ясокомбінат Ятрань»	055070711238	13.10.2023	30336,48	25280,40	5056,08
ТОВ «Новомиргород-Агроконтракт»	332127311133	13.10.2023	5844,00	4870,00	974,00
ТОВ «Агрофірма ім. Чкалова»	037571411134	13.10.2023	4152,00	3460,00	692,00
ПП «Ай енд ю груп Агро»	321199411133	13.10.2023	2394,00	1995,00	399,00
ПП «Агрофірма «Перспектива»	247129011115	13.10.2023	1476,00	1230,00	246,00
ФГ «Хлібороб- р»	066863311084	13.10.2023	900,00	750,00	150,00
ТОВ «Рошен-Кропивницький»	448508626504	16.10.2023	8000,00	6666,67	1333,33
ТОВ «Рошен-	448508626504	16.10.2023	2100,00	1750,00	350,00

Покупець	Індивідуальний податковий номер	Дата	Загальна сума постачання, грн.	База оподаткування, грн.	ПДВ, грн.
Кропивницький»					
ТОВ Український центр томотерапії»	390855111237	16.10.2023	6432,00	5360,00	1072,00
ПОЛІУМ	310798511230	16.10.2023	4380,00	3650,00	730,00
ТОВ «АПС- Кіровоград»	365848311233	16.10.2023	1464,00	1220,00	244,00
ТОВ «Кіровоградпостач»	371682411232	17.10.2023	3940,01	3283,34	656,67
ТОВ «АПС- Київ»	362513426549	17.10.2023	1224,00	1020,00	204,00
ТОВ «Агроліга-Хім»	436538611235	18.10.2023	2220,00	1850,00	370,00
ТОВ «АПС- Кіровоград»	365848311233	18.10.2023	450,00	375,00	75,00
ПП «Комп'ютер- Плюс»	327773711089	19.10.2023	5992,00	49940,00	9988,00
ПП «Комп'ютер- Плюс»	327773711089	19.10.2023	6000,00	5000,00	1000,00
ФГ «Хлібороб- р»	054556111236	19.10.2023	3000,00	2500,00	500,00
ТОВ «ПВІ «Агропроект»	318853311227	19.10.2023	1800,00	1500,00	300,00
ТОВ «Знам'янська агропромислова компанія»	381646811239	19.10.2023	16554,00	13795,00	2759,00
ТОВ «МДЦ Експерт- Кіровоград»	365848311233	19.10.2023	1452,00	1210,00	242,00
ТОВ «АПС- Кіровоград»	443397810135	19.10.2023	504,00	420,00	84,00
ТОВ «ТК Гетьман»	321199911134	02.10.2023	3024,00	2520,00	504,00
ТОВ «Авангард Дистрибуції»	392936004171	19.10.2023	2694,00	2245,00	449,00
ТОВ «ІМЕКС- ЛТД»	137685211230	19.10.2023	1782,00	1485,00	297,00
ТОВ «Агрофірма ім. Чкалова»	037571411134	20.10.2023	10020,00	8350,00	1670,00
ПП «Агрофірма «Перспектива»	247129011115	20.10.2023	3600,00	3000,00	600,00
ТОВ «Кіровоградпостач»	371682411232	20.10.2023	2700,00	2250,00	450,00
ТОВ «Торгівельна дистрибуційна компанія»	353475911234	23.10.2023	3240,00	2700,00	540,00
ТОВ «Український центр томотерапії»	390855111237	24.10.2023	4872,00	4060,00	812,00
ПрАТ «Первомайський молочноконсервний Комбінат»	004181014088	24.10.2023	3240,00	2700,00	540,00
ТОВ «Три Стар»	137456011089	24.10.2023	720,00	600,00	120,00
ПП «ТЕХНО- СТАТУС»	371681611232	24.10.2023	450,00	375,00	75,00
ТОВ «ІНТЕРГАЛ- ПЛЮС»	386141211239	25.10.2023	702,00	585,00	117,00
ТОВ «Новомиргородський цукор»	321199911134	26.10.2023	2520,00	2100,00	420,00
ТОВ «Три Стар»	137456011089	26.10.2023	180,00	150,00	30,00
ТОВ «АПС- Київ»	362513426549	26.10.2023	1590,00	1325,00	265,00
ПП «Ай енд ю груп агро»	321199411133	27.10.2023	1680,00	1400,00	280,00
ПП «Компанія Росток- Агро»	365851811230	27.10.2023	972,00	810,00	162,00
ТОВ «Поліграф- сервіс»	236963411239	27.10.2023	3240,00	2700,00	540,00
ТОВ «Новомиргородський цукор»	321199911134	30.10.2023	13788,00	11490,00	2298,00
ТОВ «ДС ПРОМ ГРУП»	398100110292	30.10.2023	4320,00	3600,00	720,00
ТОВ «Торговельна дистрибуційна компанія»	353475911234	30.10.2023	1080,00	900,00	180,00
ТОВ «Знам'янська	318853311227	31.10.2023	-1800,00	-1500,00	-300,00

Покупець	Індивідуальний податковий номер	Дата	Загальна сума постачання, грн.	База оподаткування, грн.	ПДВ, грн.
агропромислова компанія»					
ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»	055070711238	31.10.2023	20454,00	17045,00	3409,00
ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»	055070711238	31.10.2023	3660,00	3050,00	610,00
ТОВ «Компанія Агронова»	422861511233	31.10.2023	2610,00	2175,00	435,00
ПАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»	004181014088	31.10.2023	2580,00	2150,00	430,00
Усього за звітний (податковий) період			339349,49	282791,25	56558,24

Отже, загальна сума постачання за жовтень 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» становила 339349,49 грн., від якого податкове зобов'язання з ПДВ становить 56558,24 грн.

Слід розглянути порядок формування податкового зобов'язання з ПДВ у випадку, коли першою подією є надходження передоплати від покупця. Такі випадки мали місце на досліджуваному підприємстві. Так, 12 жовтня 2023 року на поточний рахунок ТОВ «Дела Груп ЛТД» надійшла передоплата від покупця ТОВ «Новомиргородський цукор» на суму 1692,0 грн., у т.ч. ПДВ – 282,0 грн. (виписка банку від 12.10.2023р.). Надання послуг в рахунок даної передоплати ТОВ «Дела Груп ЛТД» надало 17 жовтня 2023 року на суму передоплати. В обліку підприємства дана операція відображається за допомогою бухгалтерських записів, наведених у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД»
податкового зобов'язання з ПДВ, якщо першою подією
є надходження передоплати у жовні 2023 року

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Надходження передоплати від покупця	12.10.23	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	1692,00

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Відображено ПЗ з ПДВ від суми передоплати	12.10.23	643 «Податкове зобов'язання»	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	282,00
Відображено дохід від надання послуг	17.10.23	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	1692,00
Відображено ПЗ з ПДВ від вартості наданих послуг	17.10.23	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	643 «Податкове зобов'язання»	282,00

Отже, при отриманні передоплати від покупця, датою виникнення ПЗ з ПДВ визначається дата надходження коштів на поточний рахунок, і податкова накладна виписується саме цією датою. З цією метою підприємство використовує рахунок 643 «Податкове зобов'язання», який закривається після надання послуг.

У випадку, коли першою подією є надання послуг, то ПЗ з ПДВ формується і податкова накладна виписується датою підписання акту виконаних робіт (наданих послуг). Розглянемо, яким чином в обліку відображається така операція (таблиця 2.11). Так, 31 жовтня 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» надало послуг з ремонту комп'ютера ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» на суму 3660,0 грн., у т.ч. ПДВ – 610,0 грн. Оплата зазначеного ремонту відбулась 05 листопада 2023 року.

Таблиця 2.11

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД»

податкового зобов'язання з ПДВ, якщо першою подією

є надання послуг у жовні-листопаді 2023 року

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Відображено дохід від надання послуг з ремонту комп'ютера	31.10.23	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	3660,00
Відображено ПЗ з ПДВ від вартості наданих послуг	31.10.23	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	610,00
Надходження на поточний рахунок коштів від покупця	05.11.23	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	3660,00

Отже, дата виникнення ПЗ з ПДВ та виписки податкової накладної у даному випадку є 31 жовтня 2023 року.

Податкові накладні виписані контрагентам досліджуваним підприємством у підтвердження своїх податкових зобов'язань з ПДВ мають повністю та своєчасно реєструватись в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН). Так, у 2023 році податкові накладні, що виписані з 1 по 15 календарний день звітного місяця мають реєструватись в ЄРПН до останнього дня календарного місяця, а ті, що виписані з 16 числа по останній календарний день включено – до 15 числа включно наступного місяця. На період дії воєнного стану зазначені строки подовжено: для податкових накладних, виписаних з 1 по 15 число – до 5 числа місяця, наступного з місяцем виписки податкової накладної, а для податкових накладних, виписаних з 16 числа – до 18 календарного числа місяця, наступного за місяцем виписки. Так, у таблиці 2.12 зазначено вибірково дати реєстрації податкових накладних ТОВ «Дела Груп ЛТД».

Таблиця 2.12

Порядок реєстрації податкових накладних в ЄРПН
ТОВ «Дела Груп ЛТД» у жовтні 2023 року

Покупець	№ і дата податкової накладної (РК)	Сума з ПДВ, грн.	Дата реєстрації ПН в ЄРПН
ТОВ «Новомиргородський цукор»	№1 від 02.10.2023р.	6576,00	02.11.2023р.
ТОВ «Новомиргородський цукор»	№2 від 02.10.2023р.	2160,00	02.11.2023р.
ТОВ «АПС- Київ»	№5 від 02.10.2023р.	3024,00	02.11.2023р.
ТОВ «Оліс- Груп»	№7 від 02.10.2023р.	900,00	02.11.2023р.
ТДВ «М'ясокомбінат Ятрань»	№3 від 02.10.2023р.	24204,00	02.11.2023р.
ТОВ «Поліграф- сервіс»	№59 від 27.10.2023р.	3240,00	15.11.2023р.
ТОВ «Новомиргородський цукор»	№57 від 30.10.2023р.	13788,00	15.11.2023р.
ТОВ «ДС ПРОМ ГРУП»	№58 від 30.10.2023р.	4320,00	15.11.2023р.
ТОВ «Торговельна дистрибуційна компанія»	№60 від 30.10.2023р.	1080,00	15.11.2023р.
ТОВ «Знам'янська агропромислова компанія»	№1 від 31.10.2023р.	-1800,00	15.11.2023р.
ТДВ «М'ясокомбінат Ятрань»	№61 від 31.10.2023р.	20454,00	15.11.2023р.
ТДВ «М'ясокомбінат Ятрань»	№62 від 31.10.2023р.	3660,00	15.11.2023р.
ТОВ «Компанія Агронова»	№64 від 31.10.2023р.	2610,00	15.11.2023р.

Отже, як свідчать дані таблиці 2.12 досліджуване підприємство своєчасно реєструє податкові накладні в ЄРПН.

Податкове кредит з ПДВ ТОВ «Дела Груп ЛТД» формує також за правилом «першої події» - або за датою оприбуткування товарів (продукції, робіт, послуг), або за датою перерахування коштів постачальникам. Для формування податкового кредиту з ПДВ, необхідно отримати від постачальника належним чином зареєстровану в ЄРПН податкову накладну. Використовуючи дані додатку Ж, наведемо порядок формування податкового кредиту з ПДВ за жовтень 2023 року у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Дані про обсяг придбання товарів (робіт, послуг)

ТОВ «Дела Груп ЛТД» у жовтні 2023 року

Постачальник	Індивідуальний податковий номер	Дата	№ ПН	Загальна сума постачання, грн.	База оподаткування, грн.	ПДВ, грн.
ТОВ «Нова Пошта»	313167116014	03.10.2023	3280	12,78	10,65	2,13
ТОВ «Комел»	240830826595	06.10.2023	4515	4062,00	3385,00	67,00
ТОВ «Комел»	240830826595	06.10.2023	4516	5221,98	4351,65	870,33
ТОВ «Комел»	240830826595	06.10.2023	4517	15940,98	13284,15	2656,83
ТОВ «Комел»	240830826595	06.10.2023	4910	14171,04	11809,20	2361,84
ТОВ «Комел»	240830826595	06.10.2023	4912	420,00	350,00	70,00
ТОВ «В.М.»	240954226100	09.10.2023	795	7411,62	6176,35	1235,27
ТОВ «Нова Пошта»	313167116014	10.10.2023	21517	147,22	122,68	24,54
ТОВ «ПВІ Агропроект»	054556111236	12.10.2023	51	2070,43	1725,36	345,07
ТОВ «ПВІ Агропроект»	054556111236	12.10.2023	52	6469,57	5391,31	1078,26
ТОВ «СВН Праймтех»	406792026597	13.10.2023	117	26976,00	22480,00	4496,00
ТОВ «СВН Праймтех»	406792026597	13.10.2023	118	18240,00	15200,00	3040,00
ТОВ «Комел»	240830826595	13.10.2023	10160	19426,98	16189,15	3237,83
ТОВ «Нова Пошта»	313167116014	13.10.2023	67790	12,78	10,65	2,13
ТОВ «СВН Праймтех»	406792026597	16.10.2023	129	22800,00	19000,00	3800,00
ТОВ «Комел»	240830826595	16.10.2023	11549	16198,98	13499,15	2699,83
ТОВ «Комел»	240830826595	18.10.2023	13315	25621,02	21350,85	4270,17
ТОВ «В.М.»	240954226100	19.10.2023	2055	23934,18	19945,15	3989,03
ТОВ «Комел»	240830826595	19.10.2023	14317	23785,92	19821,60	3964,32
ТОВ «Єврокопібренд	441912126576	20.10.2023	273	1435,60	1196,33	239,27
ТОВ «Велду»	409351426568	20.10.2023	592	7269,24	6057,70	1211,54
ТОВ «В.М.»	240954226100	20.10.2023	2246	5304,00	4420,00	884,00
ТОВ «Комел»	240830826595	20.10.2023	15321	10302,96	8585,80	1717,16
ТОВ «Нова пошта»	313167116014	20.10.2023	87742	87,22	72,68	14,54

Постачальник	Індивіду- альний податковий номер	Дата	№ ПН	Загальна сума постачання, грн.	База оподатку- вання, грн.	ПДВ, грн.
ТОВ «Мотокар Кропивницький»	419609115521	21.10.2023	4459	5731,20	4776,00	955,20
ТОВ «Нова Пошта»	313167116014	23.10.2023	74488	12,78	10,65	2,13
ТОВ «В.М.»	240954226100	25.10.2023	2784	6070,86	5059,05	1011,81
ТОВ «Комел»	240830826595	25.10.2023	18689	1252,02	1043,35	208,67
ТОВ «Комел»	240830826595	25.10.2023	18690	340,20	283,50	56,70
ТОВ «В.М.»	240954226100	26.10.2023	2924	420,42	350,35	70,07
ТОВ «Комел»	240830826595	30.10.2023	22341	6313,02	5260,85	1052,17
ТОВ «Комел»	240830826595	30.10.2023	22342	3622,98	3019,15	603,83
ТОВ «Комел»	240830826595	30.10.2023	22343	288,00	240,00	48,00
ТОВ «Комел»	240830826595	30.10.2023	22344	750,00	625,00	125,00
ТОВ «Комел»	240830826595	30.10.2023	22345	124,02	103,35	20,67
ТОВ «ПВІ Агропроект»	054556111236	31.10.2023	97	2440,19	2033,49	406,70
ТОВ «ПВІ Агропроект»	054556111236	31.10.2023	121	105,28	87,73	17,55
ТОВ «НЬЮ- НІКА»	318446211230	31.10.2023	189	5000,40	4167,00	833,40
ТОВ «В.М.»	240954226100	31.10.2023	3344	25135,14	20945,95	4189,19
ТОВ «Комел»	240830826595	31.10.2023	23663	1780,02	1483,35	296,67
ТОВ «Комел»	240830826595	31.10.2023	23707	2404,98	2004,15	400,83
ТОВ «Комел»	240830826595	31.10.2023	23708	237,96	198,30	39,66
ТОВ «Нова Пошта»	313167116014	31.10.2023	15629	274,22	228,52	45,70
Усього за звітний (податковий) період				319626,19	266355,15	53271,04

Отже, загальна сума придбання за жовтень 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» становила 319626,19 грн., від якого податковий кредит з ПДВ склав 53271,04 грн.

У випадку, коли першою подією є оприбуткування товарів (робіт, послуг), то ПК з ПДВ формується на підставі податкової накладної, що датована датою прибуткових документів. Розглянемо, яким чином в обліку відображається така операція (таблиця 2.14). Так, 06 жовтня 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» придбало запасні частини для ремонту комп'ютерної техніки у ТОВ «Комел» на суму 14171,04 грн., у т.ч. ПДВ – 2361,84 грн. Погасило заборгованість досліджуване підприємство постачальнику ТОВ «Комел» 10 жовтня 2023 року.

Таблиця 2.14

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД»
податкового кредиту з ПДВ, якщо першою подією
є оприбуткування запасних частин у жовні 2023 року

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Оприбутковано запасні частини	06.10.23р.	209 «Інші матеріали»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	11809,20
Відображено ПДВ у складі вартості запасних частин	06.10.23р.	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	2361,84
Отримано належним чином зареєстровану в ЄРПН податкову накладну від ТОВ «Комел»	06.10.23р.	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	644 «Податковий кредит»	2361,84
Сплачено з поточного рахунка постачальнику	10.10.23р.	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	14171,04

Отже, за отримання належним чином зареєстрованої податкової накладної ТОВ «Дела Груп ЛТД» формує податковий кредит 06 жовтня 2023 року.

Дещо інші бухгалтерські записи здійснюються коли першою подією є перерахування передоплати постачальнику. Так, на підставі договору, укладеного між ТОВ «Дела Груп ЛТД» та ТОВ «Нью Ніка» 31 жовтня 2023 року було перераховано постачальнику 5000,40 грн., у т.ч. ПДВ – 833,40 грн. Фактичне оприбуткування чорнил для заправки картриджу відбулось 10 листопада 2023 року. У таблиці 2.15 наведено порядок відображення в обліку такої операції.

Таблиця 2.15

Відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» податкового кредиту з ПДВ, якщо першою подією є перерахування коштів

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Сплачено з поточного	31.10.23р.	631 «Розрахунки з	311 «Поточні	5000,40

Зміст господарської рахунка постачальнику	Дата	Бухгалтерський запис		Сума,
		вітчизняними постачальниками»	рахунки в національній валюті»	
Отримано належним чином зареєстровану в ЄРПН податкову накладну від ТОВ «Нью Ніка» на суму передоплати	31.10.23р.	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	644 «Податковий кредит»	833,40
Оприбутковано запасні частини	10.11.23р.	209 «Інші матеріали»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	4167,00
Відображено ПДВ у складі вартості запасних частин	10.11.23р.	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	833,40

Видані та отримані податкові накладні знаходять своє відображення у Реєстрі виданих та отриманих податкових накладних (додаток Ж), на підставі якого складається Податкова декларація з податку на додану вартість (додаток К), фрагмент якої наведено у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Фрагмент Податкової декларації з податку на додану вартість

ТОВ «Дела Груп ЛТД» за жовтень 2023 року

Код	Рядок Декларації	Податкове зобов'язання		Податковий кредит	
		Обсяг, грн.	Сума ПДВ, грн.	Обсяг, грн.	Сума ПДВ, грн.
1.1	Операції, що оподатковуються за основною ставкою	284291	56858		
7	Коригування податкових зобов'язань	-1500	-300		
9	Усього податкових зобов'язань		56558		
10.1	Придбання за основною ставкою			266355	53271
17	Усього податкового кредиту				53271
18	Позитивна різниця (ряд.9 – ряд.17)	3287			

Отже, за результатами жовтня 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» має зобов'язання зі сплати ПДВ у сумі 3287,0 грн. Податкова декларація з ПДВ за

жовтень подана до ГУ ДПС у Кіровоградській області, Кропивницькій ДПІ 17 листопада 2023 року.

Перерахування ПДВ до бюджету відбувається у системі електронного адміністрування ПДВ. Якщо на електронному рахунку, відкритому в Державній казначейській службі, не вистачає коштів для погашення грошового зобов'язання з ПДВ, то необхідно з поточного рахунку здійснити перерахування коштів на нього. Якщо коштів вистачає, то вони автоматично будуть списані з електронного рахунку. На досліджуваному підприємстві для обліку сум на електронному рахунку використовується бухгалтерський рахунок 315 «Електронний рахунок ПДВ». В ТОВ «Дела Груп ЛТД» такі операції відображаються бухгалтерськими записами, представленими у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17

Порядок відображення в обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД»
сплати ПДВ за жовтень 2023 року

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Перераховано кошти з поточного рахунку на електронний ПДВ-рахунок	25.11.23р.	315 «Електронний рахунок ПДВ»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	3287,00
Списання узгодженої суми податкових зобов'язань з електронного ПДВ-рахунку	25.11.23р.	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	315 «Електронний рахунок ПДВ»	3287,00

Наступним об'єктом обліку на досліджуваному мікропідприємстві є розрахунки за єдиними податком. Як вже було зазначено, підприємство перебуває на III групі сплати єдиного податку за ставкою 3%. Для визначення об'єкту оподаткування єдиним податком використовується, так званий касовий метод – тобто до бази оподаткування включаються усі суми коштів, що надходять на поточний рахунок та у касу підприємства. Всі суми, що надходять на поточний рахунок та в касу підприємства групуються у Типовій

формі, за якою здійснюється облік доходів і витрат юридичних осіб, які є платниками податку на додану вартість (додаток Л). У таблиці 2.18 нами, на підставі виписок АБ «Південний» з поточного рахунку, згруповано дані ТОВ «Дела Груп ЛТД» у частині надходження коштів від покупців. Готівкових розрахунків досліджуване підприємство не проводить.

Таблиця 2.18

Інформація з поточного рахунку за виписками
ТОВ «Дела Груп ЛТД» для формування бази оподаткування
єдиними податком за 3 квартал 2023 року (АБ «Південний»)

Дата надходження коштів на поточний рахунок	Сума, грн.	Єдиний податок (3%), грн.
03.07.2023	3 350,00	100,5
03.07.2023	1 800,00	54,00
03.07.2023	900,00	27,00
<i>Разом за 03.07.2023:</i>	<i>6 050,00</i>	<i>181,50</i>
04.07.2023	185,00	5,55
<i>Разом за 04.07.2023:</i>	<i>185,00</i>	<i>5,55</i>
25.07.2023	34 411,67	1032,35
25.07.2023	30 626,67	918,80
<i>Разом за 25.07.2023:</i>	<i>65 038,34</i>	<i>1951,15</i>
26.07.2023	4 100,00	123,00
26.07.2023	1 616,66	48,50
26.07.2023	946,67	28,40
26.07.2023	147,50	4,43
<i>Разом за 26.07.2023:</i>	<i>6 810,83</i>	<i>204,32</i>
27.07.2023	44 684,19	1340,53
27.07.2023	31 700,00	951,00
27.07.2023	8 330,00	249,90
27.07.2023	4 480,00	134,40
27.07.2023	4 466,67	134,00
27.07.2023	2 510,00	75,30
27.07.2023	2 380,00	71,40
<i>Разом за 27.07.2023:</i>	<i>98 550,86</i>	<i>2956,53</i>
28.07.2023	55 579,96	1667,40
28.07.2023	4 360,00	130,80
28.07.2023	1 884,17	56,53
28.07.2023	1 800,00	54,00
<i>Разом за 28.07.2023:</i>	<i>63 624,13</i>	<i>1908,72</i>
31.07.2023	15 360,00	460,80
31.07.2023	6 475,00	194,25
<i>Разом за 31.07.2023:</i>	<i>21 835,00</i>	<i>655,05</i>
Разом за липень 2023:	262 094,16	7862,82
01.08.2023	1 533,33	46,00
01.08.2023	1 110,00	33,30

Дата надходження коштів на поточний рахунок	Сума, грн.	Єдиний податок (3%), грн.
01.08.2023	666,66	20,00
01.08.2023	630,00	18,90
<i>Разом за 01.08.2023:</i>	<i>3 939,99</i>	<i>118,20</i>
03.08.2023	30 460,00	913,80
03.08.2023	4 130,00	123,90
03.08.2023	1 800,00	54,00
<i>Разом за 03.08.2023:</i>	<i>36 390,00</i>	<i>1091,70</i>
04.08.2023	8 305,00	249,15
04.08.2023	3 950,00	118,50
04.08.2023	2 010,00	60,30
04.08.2023	1 500,00	45,00
04.08.2023	858,33	25,75
04.08.2023	281,66	8,45
<i>Разом за 04.08.2023:</i>	<i>16 904,99</i>	<i>507,15</i>
07.08.2023	1 300,00	39,00
07.08.2023	5 000,00	150,00
07.08.2023	900,00	27,00
07.08.2023	175,00	5,25
<i>Разом за 07.08.2023:</i>	<i>7 375,00</i>	<i>221,25</i>
08.08.2023	3 010,00	90,30
<i>Разом за 08.08.2023:</i>	<i>3 010,00</i>	<i>90,30</i>
09.08.2023	795,00	23,85
<i>Разом за 09.08.2023:</i>	<i>795,00</i>	<i>23,85</i>
10.08.2023	1 600,00	48,00
10.08.2023	1 500,00	45,00
<i>Разом за 10.08.2023:</i>	<i>3 100,00</i>	<i>93,00</i>
11.08.2023	1 800,00	54,00
<i>Разом за 11.08.2023:</i>	<i>1 800,00</i>	<i>54,00</i>
14.08.2023	500,00	15,00
<i>Разом за 14.08.2023:</i>	<i>500,00</i>	<i>15,00</i>
15.08.2023	700,00	21,00
15.08.2023	420,00	12,60
15.08.2023	300,00	9,00
15.08.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 15.08.2023:</i>	<i>1 630,00</i>	<i>48,90</i>
16.08.2023	5 540,00	166,20
16.08.2023	3 425,00	102,75
16.08.2023	210,00	6,30
16.08.2023	1 320,00	39,60
<i>Разом за 16.08.2023:</i>	<i>10 495,00</i>	<i>314,85</i>
18.08.2023	8 510,00	255,30
18.08.2023	3 600,00	108,00
18.08.2023	998,00	29,94
18.08.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 18.08.2023:</i>	<i>13 318,00</i>	<i>399,54</i>
21.08.2023	4 200,00	126,00
21.08.2023	750,00	22,50
21.08.2023	210,00	6,30

Дата надходження коштів на поточний рахунок	Сума, грн.	Єдиний податок (3%), грн.
<i>Разом за 21.08.2023:</i>	5 160,00	154,80
22.08.2023	5 365,00	160,95
22.08.2023	1 202,50	36,08
22.08.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 22.08.2023:</i>	6 777,50	203,33
23.08.2023	6 160,00	184,80
23.08.2023	1 580,00	47,40
23.08.2023	600,00	18,00
23.08.2023	420,00	12,60
<i>Разом за 23.08.2023:</i>	8 760,00	262,80
24.08.2023	5 050,00	151,50
24.08.2023	2 083,33	62,50
24.08.2023	1 550,00	46,50
<i>Разом за 24.08.2023:</i>	8 683,33	260,50
25.08.2023	25 280,40	758,41
25.08.2023	18 750,00	562,50
25.08.2023	2 276,00	68,28
25.08.2023	950,00	28,50
<i>Разом за 25.08.2023:</i>	47 256,40	1417,69
28.08.2023	600,00	18,00
28.08.2023	1 660,00	49,80
<i>Разом за 28.08.2023:</i>	2 260,00	67,80
29.08.2023	33 660,00	1009,80
29.08.2023	2 095,00	62,85
29.08.2023	1 460,00	43,80
29.08.2023	820,00	24,60
29.08.2023	210,00	6,30
29.08.2023	100,00	3,00
<i>Разом за 29.08.2023:</i>	38 345,00	1150,35
30.08.2023	3 935,00	118,05
30.08.2023	2 640,00	79,20
30.08.2023	375,00	11,25
30.08.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 30.08.2023:</i>	7 160,00	214,80
31.08.2023	18 670,00	560,10
31.08.2023	8 330,00	249,90
31.08.2023	2 525,00	75,75
31.08.2023	2 772,50	83,18
31.08.2023	500,00	15,00
31.08.2023	450,00	13,50
31.08.2023	1 960,00	58,80
31.08.2023	2 173,33	65,20
31.08.2023	1 500,00	45,00
31.08.2023	800,00	24,00
<i>Разом за 31.08.2023:</i>	39 680,83	1190,42
Разом за серпень 2023:	263 341,04	7900,23
01.09.2023	5 350,00	160,50
01.09.2023	5 260,00	157,80

Дата надходження коштів на поточний рахунок	Сума, грн.	Єдиний податок (3%), грн.
<i>Разом за 01.09.2023:</i>	<i>10 610,00</i>	<i>318,30</i>
04.09.2023	1 335,00	40,05
<i>Разом за 04.09.2023:</i>	<i>1 335,00</i>	<i>40,05</i>
05.09.2023	2 360,00	70,80
05.09.2023	900,00	27,00
05.09.2023	900,00	27,00
<i>Разом за 05.09.2023:</i>	<i>4 160,00</i>	<i>124,80</i>
06.09.2023	3 300,00	99,00
06.09.2023	3 090,00	92,70
06.09.2023	2 225,00	66,75
06.09.2023	1 470,00	44,10
<i>Разом за 06.09.2023:</i>	<i>10 085,00</i>	<i>302,55</i>
07.09.2023	6 666,67	200,00
07.09.2023	600,00	18,00
07.09.2023	1 800,00	54,00
<i>Разом за 07.09.2023:</i>	<i>9 066,67</i>	<i>272,00</i>
08.09.2023	29 875,00	896,25
<i>Разом за 08.09.2023:</i>	<i>29 875,00</i>	<i>896,25</i>
11.09.2023	1 530,00	45,90
<i>Разом за 11.09.2023:</i>	<i>1 530,00</i>	<i>45,90</i>
12.09.2023	6 960,00	208,80
<i>Разом за 12.09.2023:</i>	<i>6 960,00</i>	<i>208,80</i>
13.09.2023	5 650,00	169,50
13.09.2023	4 850,00	145,50
13.09.2023	4 115,00	123,45
13.09.2023	3 900,00	117,00
13.09.2023	3 300,00	99,00
13.09.2023	1 205,00	36,15
<i>Разом за 13.09.2023:</i>	<i>23 020,00</i>	<i>690,60</i>
14.09.2023	3 980,00	119,40
14.09.2023	875,00	26,25
14.09.2023	795,00	23,85
<i>Разом за 14.09.2023:</i>	<i>5 650,00</i>	<i>169,50</i>
15.09.2023	1 870,00	56,10
15.09.2023	420,00	12,60
15.09.2023	400,00	12,00
<i>Разом за 15.09.2023:</i>	<i>2 690,00</i>	<i>80,70</i>
19.09.2023	8 130,00	243,90
19.09.2023	2 700,00	81,00
19.09.2023	1 750,00	52,50
19.09.2023	1 110,00	33,30
19.09.2023	795,00	23,85
19.09.2023	112,50	3,38
<i>Разом за 19.09.2023:</i>	<i>14 597,50</i>	<i>437,93</i>
20.09.2023	4 008,33	120,25
20.09.2023	2 700,00	81,00
20.09.2023	1 005,00	30,15
<i>Разом за 20.09.2023:</i>	<i>7 713,33</i>	<i>231,40</i>

Дата надходження коштів на поточний рахунок	Сума, грн.	Єдиний податок (3%), грн.
21.09.2023	2 195,00	65,85
21.09.2023	585,00	17,55
21.09.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 21.09.2023:</i>	<i>2 990,00</i>	<i>89,70</i>
22.09.2023	47 966,67	1439,00
22.09.2023	1 916,67	57,50
22.09.2023	1 710,00	51,30
22.09.2023	1 150,00	34,50
22.09.2023	210,00	6,30
22.09.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 22.09.2023:</i>	<i>53 163,34</i>	<i>1594,90</i>
25.09.2023	4 985,00	149,55
25.09.2023	3 375,00	101,25
25.09.2023	3 030,00	90,90
25.09.2023	1 660,00	49,80
25.09.2023	1 425,00	42,75
25.09.2023	1 235,00	37,05
<i>Разом за 25.09.2023:</i>	<i>15 710,00</i>	<i>471,30</i>
26.09.2023	3 690,00	110,70
<i>Разом за 26.09.2023:</i>	<i>3 690,00</i>	<i>110,70</i>
27.09.2023	2 500,00	75,00
27.09.2023	600,00	18,00
27.09.2023	375,00	11,25
27.09.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 27.09.2023:</i>	<i>3 685,00</i>	<i>110,55</i>
28.09.2023	31 126,66	933,80
28.09.2023	8 330,00	249,90
28.09.2023	2 950,00	88,50
28.09.2023	2 050,00	61,50
28.09.2023	1 660,00	49,80
28.09.2023	1 250,00	37,50
28.09.2023	910,00	27,30
28.09.2023	625,00	18,75
28.09.2023	210,00	6,30
<i>Разом за 28.09.2023:</i>	<i>49 111,66</i>	<i>1473,35</i>
29.09.2023	1 050,00	31,50
29.09.2023	600,00	18,00
29.09.2023	293,33	8,80
29.09.2023	281,67	8,45
<i>Разом за 29.09.2023:</i>	<i>2 225,00</i>	<i>66,75</i>
Разом за вересень 2023	257 867,50	7736,03

Отже, згрупувавши дані виписок АБ «Південний», можна дійти висновку, що сума, на яку має бути нараховано єдиний податок становила 257 867,50 грн., єдиний податок від неї – 7 736,03 грн.

Також при дослідженні нами з'ясовано, що підприємство має також рахунок в АБ «Укргазбанк». Нами також вибрано з виписок цього банку надходження коштів на поточний рахунок. Зазначена сума склала 525 401,67 грн. за липень-вересень 2023 року, єдиний податок від неї становить 15 762,05 грн.

Обчислені сум знаходять своє відображення у Податковій декларації платника єдиного податку третьої групи (юридичні особи) за 3 квартал 2023 року (додаток М), яка подається щоквартально протягом 40 календарних днів від останнього дня звітного кварталу. Слід підкреслити, що зазначена податкова звітність складається наростаючим підсумком з початку року, тому у Декларації за 3 квартал обчислена нами сума включена у загальний підсумок. За результатами 9 місяців 2023 року сума доходу склала 2 461 435,02 грн., а єдиний податок відповідно складає 23 499,08 грн. Зазначена звітність була подана ТОВ «Дела Груп ЛТД» 06 листопада 2023 року.

Для обліку сум єдиного податку ТОВ «Дела Груп ЛТД» використовує субрахунок 6414 «Розрахунки за єдиними податком». Розрахунки з бюджетом за єдиними податком відображається бухгалтерськими проведеннями, наведеними у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Порядок відображення в обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД»
розрахунків з бюджетом за єдиним податком

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Нараховано єдиний податок	94 «Інші витрати операційної діяльності»	6414 «Розрахунки за єдиними податком»	23499,08
Сплачено єдиний податок до бюджету	6414 «Розрахунки за єдиними податком»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	23499,08
Списано суму єдиного податку на зменшення фінансового результату	791 «Результат операційної діяльності»	94 «Інші витрати операційної діяльності»	23499,08

Сплата єдиного податку відбувається протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової звітності з нього.

Наступним об'єктом обліку для суб'єктів малого бізнесу, до якого відноситься досліджуване нами підприємство є обліку розрахунків з працівниками із заробітної плати.

У штаті ТОВ «Дела Груп ЛТД» рахується один працівник – директор підприємства Ніколаєнко Станіслав Миколайович, заробітна плата якого визначається виходячи із кількості відпрацьованих годин. До повномасштабного вторгнення на підприємстві працювало 7 чоловік, але частина була мобілізована до лав ЗСУ, частина – виїхала за кордон. На досліджуваному підприємстві встановлений п'ятиденний робочий тиждень і враховується встановлена державою максимальна тривалість нормального робочого часу.

На підприємстві ведеться табельний облік використання робочого часу, за ведення якого відповідальний директор. Дані табельного обліку використовуються під час нарахування заробітної плати співробітникам. Табель ведеться за всіма категоріями працівників, які перебувають у трудових відносинах з ТОВ «Дела Груп ЛТД». При прийнятті працівника, йому присвоюється відповідний табельний номер, і потім він використовується для кадрових та облікових документів.

Отже, за даними Табеля обліку робочого часу встановлено, що протягом липня 2023 року Ніколаєнко С.М. відпрацьовано 21 робочий день, за серпень 2023 року – 23 робочі дні, за вересень 2023 року – 21 робочий день. Кількість відпрацьованих годин становить відповідно: у липні 2023 року – 168 годин; у серпні 2023 року – 184 години; у вересні 2023 року – 168 годин. Згідно штатного розпису посадовий оклад його становить 7500,0 грн. Інших надбавок і доплат працівник не отримував. Обчислення утримань із заробітної плати в ТОВ «Дела Груп ЛТД» здійснюється у Розрахунковій відомості, приклад якої наведено у додатку Н. У таблиці 2.20 наведемо

порядок обчислення заробітної плати за працівником Ніколаєнко С.М. за липень-вересень 2023 року, що підлягає виплаті.

Таблиця 2.20

Порядок обчислення заробітної плати, що підлягає виплаті Ніколаєнко С.М.
в ТОВ «Дела Груп ЛТД» за липень – вересень 2023 року

Місяць	Нарахована з/п, грн.	ВЗ, грн.	ПДФО, грн.	Разом утримань, грн.	Заробітна плата до видачі, грн.
Липень	7500,00	112,50	1350,00	1462,50	6037,50
Серпень	7500,00	112,50	1350,00	1462,50	6037,50
Вересень	7500,00	112,50	1350,00	1462,50	6037,50
Разом за 3 кв. 2023 року	22500,00	337,50	4050,00	4387,50	18112,50

Для обліку розрахунків з працівниками по заробітній платі на досліджуваному підприємстві використовується субрахунок 661 «Розрахунки за заробітною платою». Для відображення в обліку військового збору та податку на доходи фізичних осіб на ТОВ «Дела Груп ЛТД» використовується субрахунок 6411 «Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб» та субрахунок 642 «Розрахунки за військовим збором».

Так, нарахування заробітної плати Ніколаєнку С.М. в бухгалтерському обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» відображено наступними бухгалтерськими проведеннями:

- за липень 2023 року: Дебет 92 «Адміністративні витрати» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» на суму 7500,0 грн.;
- за серпень 2023 року: Дебет 92 «Адміністративні витрати» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» на суму 7500,0 грн.;
- за вересень 2023 року: Дебет 92 «Адміністративні витрати» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» на суму 7500,0 грн.

Утримання із заробітної плати Ніколаєнка С.М. відображається в обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» такими записами:

- за липень 2023 року: Дебет 642 «Розрахунки за військовим збором» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» – на суму 112,50 грн.;

- за серпень 2023 року: Дебет 642 «Розрахунки за військовим збором» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» – на суму 112,50 грн.;
- за вересень 2023 року: Дебет 642 «Розрахунки за військовим збором» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» – на суму 112,50 грн.

Утримання податку на доходи фізичних осіб із заробітної плати Ніколаєнко С.М. в обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» відображається наступними бухгалтерськими записами:

- за липень 2023 року: Дебет 6411 «Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» – на суму 1350,0 грн.;
- за серпень 2023 року: Дебет 6411 «Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» – на суму 1350,0 грн.;
- за вересень 2023 року: Дебет 6411 «Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб» Кредит 661 «Розрахунки за заробітною платою» – на суму 1350,0 грн.

Виплата заробітної плати відображається в обліку на рахунках бухгалтерського обліку таким чином:

- за липень 2023 року: Дебет 3113 «Рахунок для виплати заробітної плати» Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті» – на суму 6037,50 грн.;
- за серпень 2023 року: Дебет 3113 «Рахунок для виплати заробітної плати» Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті» – на суму 6037,50 грн.;
- за вересень 2023 року: Дебет 3113 «Рахунок для виплати заробітної плати» Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті» – на суму 6037,50 грн.

Утримані з працівника ПДФО та ВЗ при виплаті заробітної плати (виплачується двічі на місяць) одночасно сплачується до бюджету, а в обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» здійснюються такі бухгалтерські записи:

- Дебет 6411 «Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб» Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті» – на суму податку на доходи фізичних осіб;
- Дебет 642 «Розрахунки за військовим збором» Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті» – на суму військового збору.

Синтетичний облік розрахунків з оплати праці в ТОВ «Дела Груп ЛТД» ведеться автоматизовано, що представлено у Коротких зведеннях нарахувань і утримань, що представлено у додатку Н1.

Також досліджуване підприємство є платником єдиного соціального внеску, який обчислюється від суми нарахованої заробітної плати у розмірі 22%. Інших категорій працівників на підприємстві немає. В обліку для відображення таких нарахувань використовується бухгалтерський субрахунок 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування». Протягом 3 кварталу в обліку підприємства було здійснено наступні бухгалтерські проведення:

- нараховано ЄСВ із фонду оплати праці Ніколаєнка С.М. за липень 2023 року: Дебет 92 «Адміністративні витрати» Кредит 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» - на суму 1650,0 грн.;
- нараховано ЄСВ із фонду оплати праці Ніколаєнка С.М. за серпень 2023 року: Дебет 92 «Адміністративні витрати» Кредит 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» - на суму 1650,0 грн.;
- нараховано ЄСВ із фонду оплати праці Ніколаєнка С.М. за серпень 2023 року: Дебет 92 «Адміністративні витрати» Кредит 651 «За

розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» - на суму 1650,0 грн.

При виплаті заробітної плати ЄСВ перераховується до бюджету, а в обліку здійснюється такий бухгалтерський запис: Дебет 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування» Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті» - на суму ЄСВ відповідного місяця. Регістри синтетичного обліку з обліку ЄСВ представлено у додатку Н2.

Щоквартально досліджуване підприємство подає до ГУ ДПС у Кіровоградській області (Кропивницька ДП) Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, у сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску через електронний кабінет платника податків. Так, у додатку Н3 представлено такий розрахунок за 3 квартал 2023 року, який подано у встановлені законодавством строки. Всі здійснені обчислені відображені у даній звітності.

Оскільки ТОВ «Дела Груп ЛТД» інколи проводить розрахунки готівками коштами через підзвітну особу, то ведеться облік розрахунків з підзвітними особами. Для цього застосовується субрахунок бухгалтерського обліку 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Підзвітною особою є директора підприємства Ніколаєнко С.М. Розглянемо на конкретних прикладах порядок відображення в обліку таких операцій. Так, 31 жовтня 2023 року Ніколаєнко С.М. здійснив оплату послуг ТОВ «Нова пошта» за доставку вантажу готівкою (квитанція №1254879 від 31.10.2023р.). 31 жовтня 2023 року підзвітна особа надала Звіт про використання коштів наданих на відрядження та у під звіт з підтверджуючим документом на суму 274,22 грн., у т.ч. ПДВ – 45,70 грн. Погашення заборгованості шляхом видачі з каси готівкових коштів відбулось 02 листопада 2023 року. В обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» дана операція відображена бухгалтерськими записами, наведеними у таблиці 2.21.

Таблиця 2.21

Відображення в обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» розрахунків з підзвітними особами у жовтні-листопаді 2023 року

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Здійснена оплата послуг ТОВ «Нова пошта» готівкою	31.10.2023	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	274,22
Погашена заборгованість підзвітній особі	02.11.2023	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	301 «Готівка в національній валюті»	274,22

Також на досліджуваному підприємстві мали місце випадки придбання товарів для господарських потреб, коли їх вартість одразу списувалась на витратні рахунки. Так, наприклад, 10 жовтня 2023 року Ніколаєнко С.М. придбав у супермаркеті канцелярські товари на суму 165,0 грн., у т.ч. ПДВ – 27,50 грн. (чек №125487 від 10.10.2023р.). Погашення заборгованості перед підзвітною особою відбулось того ж дня. В обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» дана операція відображена бухгалтерськими записами, представленими у таблиці 2.22.

Таблиця 2.22

Відображення в обліку ТОВ «Дела Груп ЛТД» розрахунків з підзвітними особами у жовтні 2023 року

Зміст господарської операції	Дата	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Списано вартість канцтоварів на витрати	10.10.2023	92 «Адміністративні витрати»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	137,50
Відображена сума ПДВ у складі вартості канцтоварів	10.10.2023	644 «Податковий кредит»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	27,50
Сума ПДВ віднесена до складу податкового кредиту	10.10.2023	6413 «Розрахунки за податками/ПДВ»	644 «Податковий кредит»	27,50
Погашена заборгованість підзвітній особі	10.10.2023	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	301 «Готівка в національній валюті»	165,00

Слід підкреслити, що якщо сума придбання без ПДВ, менша 200,0 грн., то формувати податковий кредит з ПДВ законодавчо дозволено без наявності податкової накладної. Проте, зауваження викликає те, що списання на витратний рахунок та рахунок для обліку ПДВ відбувається з рахунка 372 «Розрахунки з підзвітними особами», що є методологічно неправильно. Сплату коштів постачальникам слід проводити з використанням рахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», а закриття заборгованості відображати бухгалтерським записом: Дебет 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» Кредит «Розрахунки з підзвітними особами».

2.3. Інформаційне забезпечення контролю діяльності ТОВ «Дела Груп ЛТД»

Одним із органів зовнішнього контролю для досліджуваного підприємства є Державна податкова служба, оскільки підприємство є платником податків і зборів. Тому доцільно розглянути контроль діяльності ТОВ «Дела Груп ЛТД» з точки зору саме даного контролюючого органу.

Під час дослідження діяльності підприємства у частині постачання послуг з обслуговування комп'ютерної техніки, зауваження викликав порядок відображення податкового зобов'язання з ПДВ за деякими операціями.

Так, у вересні 2023 року на підставі укладеного договору ТОВ «Дела Груп ЛТД» надає послуги із обслуговування комп'ютерної техніки ПП «Комп'ютер-Плюс» на суму 37351,99 грн. у т.ч. ПДВ – 6225,33 грн., що підтверджено Актом надання послуг №232 від 28 вересня 2023 року (додаток П). У підтвердження своїх податкових зобов'язань ТОВ «Дела Груп ЛТД» виписує та реєструє в ЄРПН податкову накладну №64 від 28 вересня 2023 року на суму 37351,99 грн., у т.ч. ПДВ – 6225,33 грн. (додаток П1). При цьому, за даними виписок банку з'ясовується, що 19 жовтня ПП «Комп'ютер-Плюс» перераховує на поточний рахунок ТОВ «Дела Груп ЛТД»

59928,0 грн., у т.ч. ПДВ – 9988,0 грн. Досліджуване підприємство виписує на суму даної оплати податкову накладну №32 від 19 жовтня 2023 року на суму 59928,0 грн., у т.ч. ПДВ – 9988,0 грн., не враховуючи те, що частина коштів, що надійшла має бути зарахована у рахунок оплати послуг, наданих у вересні 2023 року. У таблиці 2.23 представимо Робочий документ контролера з перевірки правильності визначення ПЗ з ПДВ.

Таблиця 2.23

Робочий документ контролера з перевірки правильності визначення
ПЗ з ПДВ за операцією між ТОВ «Дела Груп ЛТД» і ПП «Комп'ютер-Плюс»
у вересні-жовтні 2023 року

Місяць	Залишок на початок	Дебетовий оборот	Кредитовий оборот	Залишок на кінець	ПЗ з ПДВ за даними підприємства, грн	ПЗ з ПДВ за розрахунком контролера, грн.	Відхилення, грн.
Вересень	0,00	37351,99		37351,99	6225,33	6225,33	0,00
Жовтень	37351,99	6000,00	59928,00	-16576,01	10988,00	3762,67	+7225,33

Отже, як вказують обчислення з таблиці 2.19, підприємство за операцією постачання ПП «Комп'ютер-Плюс» завищило податкове зобов'язання з ПДВ на 7225,33 грн. Від обсягу постачання послуг у вересні 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» формує податкове зобов'язання у сумі 6225,33 грн. На кінець вересня 2023 року за даним контрагентом залишається дебіторська заборгованість розміром 37351,99 грн., що переноситься як дебіторська заборгованість на початок жовтня 2023 року. У жовтні 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» надає послуг ПП «Комп'ютер-Плюс» на суму 6000,0 грн., у т.ч. ПДВ – 1000,00 грн. При цьому покупець перераховує кошти у розмірі 59928,0 грн., з яких:

- 37351,99 грн. – погашення заборгованості вересня 2023 року, від якої вже сформовано податкове зобов'язання з ПДВ розміром 6225,33 грн. (податкова накладна №64 від 28 вересня 2023 року), тому у жовтні від цієї суми формувати ПЗ з ПДВ вже не потрібно;

- 6000,0 грн. – оплата послуг, що були надані контрагенту у жовтні 2023 року на суму 1000,0 грн. (податкова накладна №33 від 19 жовтня 2023 року);
- 16576,01 грн. – сума кредиторської заборгованості на кінець жовтня 2023 р., або передоплата від покупця – «перша подія», від якої слід сформувати ПЗ з ПДВ розміром 2762,67 грн.

Отже, податкову накладну ТОВ «Дела Груп ЛТД» слід було виписати на суму постачання послуг і на суму «чистої передоплати», тобто на 6000,0 грн. та 16576,01 грн., від яких загальна сума ПЗ з ПДВ становить 3762,67 грн. ТОВ «Дела Груп ЛТД» фактично сформувало ПЗ з ПДВ двічі: у вересні 2023 року за фактом постачання послуг та у жовтні 2023 року – за фактом надходження оплати за ці послуги. Це призвело до завищення загальної суми податкового зобов'язання з ПДВ на 7225,33 грн.

Подібна ситуація, але така, що призводить до інших наслідків, виявлена за господарською операцією з контрагентом ТОВ «Український центр томотерапії». Так, 24 жовтня 2023 року досліджуваним підприємством було надано послуги з заправки картриджей ТОВ «Український центр томотерапії» на загальну суму 4872,0 грн., у т.ч. ПДВ – 812,0 грн., підтвердженням чому є акт надання послуг №281 від 24 жовтня 2023 року (додаток Р). Цією ж датою ТОВ «Дела Груп ЛТД» виписує податкову накладну №46 від 24 жовтня 2023 року (додаток Р1). При вивченні виписок банку досліджуваного підприємства та регістру синтетичного обліку за рахунком 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» з'ясовано, що 31 жовтня 2023 року від ТОВ «Український центр томотерапії» на поточний рахунок надійшло 12000,0 грн., на які не виписано податкову накладну та сформовано від даної суми ПЗ з ПДВ за фактом надходження передоплати. У таблиці 2.24 представлено робочий документ контролера для обчислення наслідків від даного порушення.

Таблиця 2.24

Робочий документ контролера з перевірки правильності визначення
ПЗ з ПДВ за операцією між ТОВ «Дела Груп ЛТД» і ТОВ «Український
центр томотерапії» у жовтні 2023 року

Залишок на початок	Дебетовий оборот	Кредитовий оборот	Залишок на кінець	ПЗ з ПДВ за даними підприємства, грн	ПЗ з ПДВ за розрахунком контролера, грн.	Відхилення, грн.
0,00	11304,00	23304,00	12000,00	1884,00	3884,00	-2000,00

Від суми постачання ТОВ «Дела Груп ЛТД» сформувало податкове зобов'язання з ПДВ у повній мірі, але не було враховано суму передоплати, що надійшла 31 жовтня 2023 року. Зазначене порушення призвело до заниження податкового зобов'язання з ПДВ на суму 2000,0 грн. Таке заниження призводить до виникнення недоплати з ПДВ та, у випадку його не виправлення, призведе до застосування до підприємства штрафних санкцій.

Наступним напрямком контрольно-перевірочної роботи є перевірка повноти і своєчасності реєстрації податкових накладних у ЄРПН. Для цього використаємо робочий документи контролера, представлений у таблиці 2.25.

Таблиця 2.25

Робочий документ контролера з перевірки повноти і своєчасності реєстрації податкових накладних в ЄРПН ТОВ «Дела Груп ЛТД» за жовтень 2023 року

Покупець	Сума за ПН з ПДВ, грн.	Дата виписки ПН	Дата реєстрації в ЄРПН	Граничний строк реєстрації	Наявність порушення
ТОВ «Новомиргородський цукор»	6576,00	02.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Новомиргородський цукор»	2160,00	02.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «АПС- Київ»	3024,00	02.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Оліс- Груп»	900,00	02.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТДВ «М'ясокомбінат Ятрань»	24204,00	03.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Кіровоградпостач»	6200,00	03.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Техноторг-Дон»	1008,00	03.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Компанія «Сервіс Солюшнс»	480,00	03.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Соколівський м'ясокомбінат»	1152,00	04.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-

Покупець	Сума за ПН з ПДВ, грн.	Дата виписки ПН	Дата реєстрації в ЄРПН	Граничний строк реєстрації	Наявність порушення
ТОВ «Кіровоградський Будівельний Альянс»	3990,00	04.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»	1080,00	05.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Гідро- Центр»	16403,00	06.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Побузький завод абразивів»	504,00	06.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «АПФ «Фаворит»	3210,00	09.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Компанія «Сервіс Солюшнс»	960,00	09.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Знам'янська агропромислова компанія»	1800,00	11.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Три Стар»	5880,00	12.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Капітанівське ЗЗП»	1932,00	12.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-
ТОВ «Новомиргородський цукор»	1692,00	12.10.2023	02.11.2023	05.11.2023	-

Отже, порушень у повноті та строках реєстрації податкових накладних в ЄРПН на ТОВ «Дела Груп ЛТД» не виявлено.

При перевірці правильності формування податкового кредиту з ПДВ контролер звертав увагу на документальне підтвердження придбання товарів (робіт, послуг) та надходження коштів на поточний рахунок задля виключення фактів безтоварних операцій. Так, у таблиці 2.26 представлено робочий документ контролера щодо підтвердження таких фактів.

Таблиця 2.26

Робочий документ контролера з підтвердження факту придбання товарів (робіт, послуг) для формування податкового кредиту з ПДВ в ТОВ «Дела Груп ЛТД» у жовтні 2023 року

Постачальник	Сума придбання за даними податкових накладних, грн.	Сума придбання за даними прибуткових документів, грн.	Відхилення
ТОВ «Нова пошта»	87,22	87,22	0,00
ТОВ «Мотокар Кропивницький»	5731,20	5731,20	0,00
ТОВ «Нова Пошта»	12,78	12,78	0,00
ТОВ «В.М.»	6070,86	6070,86	0,00
ТОВ «Комел»	1252,02	1252,02	0,00
ТОВ «Комел»	340,20	340,20	0,00
ТОВ «В.М.»	420,42	420,42	0,00

Постачальник	Сума придбання за даними податкових накладних, грн.	Сума придбання за даними прибуткових документів, грн.	Відхилення
ТОВ «Комел»	6313,02	6313,02	0,00
ТОВ «Комел»	3622,98	3622,98	0,00
ТОВ «Комел»	288,00	288,00	0,00
ТОВ «Комел»	750,00	750,00	0,00
ТОВ «Комел»	124,02	124,02	0,00
ТОВ «ПВІ Агропроект»	2440,19	2440,19	0,00
ТОВ «ПВІ Агропроект»	105,28	105,28	0,00
ТОВ «НЬЮ- НІКА»	5000,40	5000,40	0,00
ТОВ «В.М.»	25135,14	25135,14	0,00
ТОВ «Комел»	1780,02	1780,02	0,00
ТОВ «Комел»	2404,98	2404,98	0,00

Отже, всі придбання, здійснені ТОВ «Дела Груп ЛТД» у жовтні 2023 року, підтверджені документально, а тому суми ПДВ, спечені постачальникам можуть включатись до складу податкового кредиту з ПДВ.

За допомогою робочого документу у таблиці 2.27 контролером перевірено своєчасність подання Податкової декларації з податку на додану вартість за 2023 рік. Звітним (податковим) періодом для нарахування та сплати ПДВ в ТОВ «Дела Груп ЛТД» є календарний місяць. Згідно вимог ПКУ, податкова декларація з ПДВ подається протягом 20 календарних днів, що настають за останнім днем звітного місяця.

Таблиця 2.27

Робочий документ контролера з перевірки своєчасності подання
до податкових органів Податкової декларації з ПДВ
ТОВ «Дела Груп ЛТД» за 2023 рік

Податковий (звітний) період	Фактична дата подання	Гранична дата подання	Порушення строків
Січень	17.02.2023	20.02.2023	Відсутнє
Лютий	19.03.2023	20.03.2023	Відсутнє
Березень	10.04.2023	20.04.2023	Відсутнє
Квітень	15.05.2023	22.05.2023	Відсутнє
Травень	15.06.2023	20.06.2023	Відсутнє
Червень	11.07.2023	20.07.2023	Відсутнє
Липень	18.08.2023	21.08.2023	Відсутнє
Серпень	17.09.2023	20.09.2023	Відсутнє
Вересень	19.10.2023	20.10.2023	Відсутнє

Податковий (звітний) період	Фактична дата подання	Гранична дата подання	Порушення строків
Жовтень	20.11.2023	20.11.2023	Відсутнє

Як видно з даних таблиці 2.27 порушення строків подання Податкової декларації з податку на додану вартість за 2023 рік не виявлено.

Наступним етапом контролю є перевірка повноти і своєчасності сплати податку на додану вартість ТОВ «Дела Груп ЛТД». Згідно вимог ПКУ податок на додану вартість слід сплачувати протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання Податкової декларації з ПДВ. Дані такої перевірки згруповано у робочому документі контролера, наведеному у 2.28.

Таблиця 2.28

Робочий документ контролера
з перевірки повноти і своєчасності сплати до бюджету
ПДВ в ТОВ «Дела Груп ЛТД»

Місяць	За даними підприємства		Граничний строк сплати		Порушення
	Сума, грн.	Дата	Сума, грн.	Дата	
Січень	10115	20.02.2023	10115	02.03.2023	Відсутнє
Лютий	24158	15.03.2023	24158	30.03.2023	Відсутнє
Березень	5487	24.04.2023	5487	01.05.2023	Відсутнє
Квітень	9874	25.05.2023	9874	30.05.2023	Відсутнє
Травень	1354	19.06.2023	1354	30.06.2023	Відсутнє
Червень	1548	20.07.2023	1548	31.07.2023	Відсутнє
Липень	5987	17.08.2023	5987	21.08.2023	Відсутнє
Серпень	10125	29.09.2023	10125	02.10.2023	Відсутнє
Вересень	6354	25.10.2023	6354	30.10.2023	Відсутнє
Жовтень	3287	20.11.2023	3287	30.11.2023	Відсутнє

Отже, як видно з даних таблиці 2.28, порушень у строках сплати податку на додану вартість на досліджуваному підприємстві не виявлено.

Наступним кроком контролера є перевірка правильності нарахування та сплати єдиного податку. Дана перевірка здійснюється шляхом групування даних виписок установи банку. У таблиці 2.29 представлено робочий документ контролера з перевірки правильності визначення податкового зобов'язання з єдиного податку.

Таблиця 2.29

Робочий документ контролера з перевірки правильності визначення
податкового зобов'язання з єдиного податку в ТОВ «Дела Груп ЛТД»
за січень-вересень 2023 року

Місяць	Надходження коштів на поточні рахунки:		Разом надходження	ЄП за даними підприємства	ЄП за розрахунком контролера
	АБ «Південний»	АБ «Укргазбанк»			
Січень	154879,6	154879,6	309759,2	9292,78	9292,78
Лютий	124587,9	131316,4	255904,33	7677,13	7677,13
Березень	169872,35	54789,6	224661,95	6739,86	6739,86
Квітень	124571,33	187974,1	312545,44	9376,36	9376,36
Травень	134780,6	166588,9	301369,5	9041,09	9041,09
Червень	98996,3	174895,6	273891,9	8216,76	8216,76
Липень	262094,16	0,00	262094,16	7862,83	7862,83
Серпень	263341,04	0,00	263341,04	7900,23	7900,23
Вересень	257867,5	0,00	257867,5	7736,03	7736,03
Разом за 3 квартали 2023 р.	1590990,78	870444,2	2461435,02	73843,05	73843,05

Отже, як видно з проведених контролером обчислень, кошти, що надійшли на поточні рахунки в АБ «Південний» та АБ «Укргазбанк» у загальній сумі становили 2 461 435,02 грн., яка відповідає рядку 1 «Сума доходу за податковий (звітний) період» Податкової декларації платника єдиного податку третьої групи (юридичної особи) (додаток М), а сума обчисленого єдиного податку відповідає даним рядка 6 «Сума єдиного податку» і становить відповідно 73 843,05 грн. Отже, порушень у нарахування єдиного податку контролером не виявлено.

За допомогою робочого документу контролера (таблиця 2.30), здійснимо перевірку повноти і своєчасності сплати єдиного податку досліджуваним підприємством.

Таблиця 2.30

Робочий документ контролера з перевірки повноти і своєчасності сплати
єдиного податку за 1-3 квартали 2023 року в ТОВ «Дела Груп ЛТД»

Місяць	Сума, грн.	Фактичний строк сплати	Граничний строк сплати	Порушення
1 квартал	23709,77	09.05.2023	22.05.2023	Відсутнє

2023р.				
2 квартал 2023р.	26634,21	30.07.2023	21.08.2023	Відсутнє
3 квартал 2023р.	23499,09	10.11.2023	20.11.2023	Відсутнє

Отже, порушень у повноті та строках сплати єдиного податку контролером не виявлено.

Висновки до розділу 2

Практична частина випускної роботи передбачала дослідження діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «Дела Груп ЛТД», що зареєстроване за адресою: Кіровоградська область, місто Кропивницький, вулиця Белінського, будинок 66. Керівником підприємства є Ніколаєнко Станіслав Миколайович. Основним видом діяльності за КВЕД є 95.11 «Ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування». Відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» ТОВ «Дела Груп ЛТД» складає та подає до контролюючих органів Фінансову звітність мікропідприємства.

Проведений аналіз фінансового стану ТОВ «Дела Груп ЛТД» вказав на те, що підприємство є фінансово стабільним та фінансово незалежним, проте у терміновому порядку погасити свої поточні зобов'язання не здатне.

Від початку свого створення, ТОВ «Дела Груп ЛТД» перебувало на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності за 3 групою зі сплатою єдиного податку у розмірі 3%. Зареєстроване як платник податку на додану вартість.

Інформаційно-облікове забезпечення ТОВ «Дела Груп ЛТД» формується за допомогою «BAS Малий бізнес».

Податкове зобов'язання з ПДВ ТОВ «Дела Груп ЛТД» формує за правилом «першої події» - або за датою відвантаження (надання послуг), або за датою надходження передоплати на поточний рахунок від покупця. Податковий кредит з ПДВ ТОВ «Дела Груп ЛТД» формує також за правилом

«першої події» - або за датою оприбуткування товарів (продукції, робіт, послуг), або за датою перерахування коштів постачальникам.

Для визначення об'єкту оподаткування єдиним податком використовується касовий метод – тобто до бази оподаткування включаються усі суми коштів, що надходять на поточний рахунок та у касу підприємства та групуються у Типовій формі, за якою здійснюється облік доходів і витрат юридичних осіб, які є платниками податку на додану вартість. Проте, виявлено завищення податкове зобов'язання з ПДВ на 7225,33 грн. за однією операцією та заниження – на суму 2000,0 грн. зі іншою.

Із проведених контролером обчислень, з'ясовано, що кошти, які надійшли на поточні рахунки в АБ «Південний» та АБ «Укргазбанк» у загальній сумі становили 2 461 435,02 грн., яка відповідає рядку 1 «Сума доходу за податковий (звітний) період» Податкової декларації платника єдиного податку третьої групи (юридичної особи), а сума обчисленого єдиного податку відповідає даним рядка 6 «Сума єдиного податку» і становить відповідно 73 843,05 грн. Отже, порушень у нарахування єдиного податку контролером не виявлено.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

3.1. Напрямки покращення інформаційно-облікове забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого підприємництва

«Роль бухгалтерської інформації у сучасних умовах значно зростає, зокрема, перш за все це стосується зовнішньої та внутрішньої фінансової звітності. Від її достовірності та своєчасності залежить ефективність управлінських рішень, що визначають безпечні умови функціонування суб'єктів господарювання у коротко- та довгостроковій перспективі» [38, с. 210]. Саме тому надзвичайно важливо розробляти напрямки покращення інформаційно-облікове забезпечення суб'єктів малого підприємництва.

Удосконалення процесів формування інформаційно-облікового забезпечення суб'єктів малого бізнесу доцільно проводити за трьома основними напрямками – методологічний, технологічний, організаційний (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Напрямки вдосконалення інформаційно-облікового забезпечення
суб'єктів малого бізнесу

Напрямок	Заходи
Методологічний	На цьому етапі «формується методологія обліку як система найбільш загальних принципів, методів і способів відображення на рахунках обліку та в звітних формах господарських операцій» [61]
	Основними принципами згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [45] для суб'єктів малого бізнесу є: повного висвітлення, обачності, послідовності, превалювання змісту над формою, нарахування та відповідності доходів і витрат тощо
	Передбачає чітке розуміння суб'єктами малого бізнесу змісту чотирьох пар елементів методу бухгалтерського обліку – документація та інвентаризація; оцінка та калькулювання; рахунки та подвійний запис; баланс і звітність
Технологічний	Способи обробки облікової інформації суб'єктами малого бізнесу залежно від використання обчислювальної техніки бувають трьох видів: паперовий, механізований і автоматизований

Напря́м	Заходи
	(комп'ютеризований) Найпопулярнішими для суб'єктів малого бізнесу є програмні продукти «1С: Підприємство», «М.Е.ДОС», «Бухсофт», «MASTER: Бухгалтерія», «Парус-Підприємство» тощо
Організаційний	Цей етап «не має суттєвих відмінностей як для малих, так і для середніх та великих підприємств, оскільки призначений для налагодження системи адміністративного управління в бухгалтерії, що передбачає, перш за все, встановлення найбільш ефективної системи обліку; визначення оптимальної штатної структури облікового апарату; встановлення норм праці та часу, необхідного для виконання робіт; набір кадрів та їх навчання; раціональну організацію робочих місць бухгалтерів; налагодження дієвої системи обліку роботи працівників та контролю за виконанням ними своїх функцій; організацію архіву бухгалтерських документів; організацію безпеки та захисту облікової інформації» [61]

Інформаційно-облікове забезпечення та контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу напряму залежать від системи оподаткування яку вони оберуть, адже законодавчо дозволено застосовувати як загальну, так і спрощену (за умов відповідності визначеним критеріям). Саме тому вибір системи оподаткування є однією із найскладніших альтернатив, адже кожна з них має свої переваги і недоліки (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Переваги і недоліки систем оподаткування
суб'єктів малого бізнесу [41, с. 1335]

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
Загальна	Відсутність обмежень щодо видів діяльності, кількості працівників, обсягу доходу	Через більш суворі вимоги у частині ведення обліку й складання звітності суб'єкти малого бізнесу стикаються із складнощами адміністрування податків і зборів
	Більше можливостей щодо планування й оптимізації оподаткування (через вплив на базу оподаткування обсягу витрат)	
	Пряма залежність суми податку на прибуток від розміру прибутку за звітний період	За наявності найманих працівників доволі високе податкове навантаження
Спрощена	Відносна простота при нарахуванні єдиного податку	«Базою оподаткування є весь обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), без вирахування витрат підприємства» [24, с. 164]
	Доволі спрощене ведення обліку та відносна простота при заповненні звітності	

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
	Звільнення платників єдиного податку від сплати частини податків і зборів	
	«Витрати на оплату продукції платників єдиного податку-юридичних осіб можуть бути віднесені на витрати контрагентами-платниками податку на прибуток» [24, с. 164]	

Для якісного функціонування, фахівці контрольно-перевірочної діяльності суб'єктів малого підприємництва повинні покладатися на систематичний моніторинг усіх господарських процесів для підтримання обізнаності керівництва про те, куди рухається їх бізнес. Належним чином організована система інформаційно-облікового забезпечення при цьому, надає інструменти моніторингу та створює логічну основу для оперативного внесення коригувань у бізнес-процеси.

У сучасних умовах функціонування суб'єктів малого бізнесу з'являються нові види контролю їх діяльності (таблиця 3.3)

Таблиця 3.3

Види контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу
у сучасних умовах розвитку бізнес-середовища

Вид	Напрямки
Фінансовий контроль	Моніторинг фінансового стану, включаючи бухгалтерський облік та аналіз фінансових звітів
	Контроль над бюджетом, витратами та доходами
	Оцінка фінансової ефективності та рентабельності
Оперативний контроль	Слідкування за щоденною діяльністю та виробничими процесами
	Виявлення та вирішення проблем оперативного характеру
Внутрішній контроль	Забезпечення дотримання внутрішніх процедур та стандартів
	Захист від внутрішнього шахрайства та недобросовісної поведінки
Стратегічний контроль	Розробка та впровадження стратегій розвитку
	Моніторинг виконання стратегічних цілей та корегування стратегій за потреби
Маркетинговий контроль	Аналіз ринкових умов та конкуренції
	Впровадження маркетингових стратегій та вивчення їх ефективності
Кадровий контроль	Управління кадровим потенціалом та персоналом
	Визначення ефективності праці та стимулювання персоналу
Контроль якості	Моніторинг та забезпечення якості виробів чи послуг
	Впровадження систем управління якістю

Вид	Напрямки
Законність та етика	Дотримання законів та традицій у сфері бізнесу
	Забезпечення етичної поведінки та корпоративної відповідальності
Соціальний та екологічний контроль	Вивчення та вдосконалення впливу діяльності на соціальні та екологічні аспекти
	Забезпечення дотримання принципів соціальної відповідальності

Впровадження у практику діяльності суб'єктів малого бізнесу нових видів контролю допомагає створити систему комплексного контролю, яка сприяє ефективному управлінню підприємством малого бізнесу та підтримує його стійкість та стабільний розвиток.

«Процес управління підприємством визначається зовнішніми та внутрішніми чинниками розвитку економіки. Важливе значення має ефективність процесу управління для досягнення цілей управління підприємством, усунення негативного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, передбачення рівня розвитку діяльності підприємства, отримання позитивних фінансових результатів. Для забезпечення таких цілей є необхідним використання нових інструментів у процесі управління підприємством, одним з яких є контролінг. Контролінг базується на взаємозв'язку різних систем управління і є результатом використання методів управлінського обліку, економічного аналізу, менеджменту та планування. Це сприяє розвитку процесу управління підприємством із урахуванням сучасних вимог функціонування економіки. Контролери виступають внутрішніми консультантами керівництва підприємств, використовують дані бухгалтерського обліку для забезпечення процесу прийняття рішень, перевіряють якість облікової інформації та несуть відповідальність за забезпечення необхідною інформацією системи управління підприємством» [36, с. 59].

Управлінські рішення зазвичай не приймається інтуїтивно, оскільки врахування усіх обставин виважено є результатом ретельного вивчення, накопичення та оцінювання наявної інформації. Саме облік та результати контролю надають інформацію, що необхідна в організації якісного процесу

прийняття рішень. Саме тому, ми погоджуємось, що «важливим інструментом зростання ефективності процесів управління господарюючим суб'єктом є контролінг. Система контролінгу відповідає за підтримання керівництва шляхом аналізу варіантів, координації діяльності з планування та бюджетування, вимірювання та аналізу продуктивності господарюючого суб'єкта, опрацювання даних, моніторингу ефективності та координації діяльності для забезпечення досягнення цілей. При цьому важливим джерелом інформації є облік. Відповідно якість системи обліку впливає на якість управлінських рішень як результат процесу контролінгу» [36, с. 62].

У теорії економіки та управління дискусійним питанням наразі є дослідження змісту і суті категорії «контролінг». Термін «контролінг» (від англ. «controlling») хоч і має англійські лінгвістичні корені, але вперше почало застосовуватись німецькою школою ділового адміністрування та первісно відповідало найбільше українському слову «координування».

У сучасних умовах розвитку економічних відносин та інформаційних технологій термін «контролінг» об'єднує в собі декілька значень – «керівництво», «регулювання», «управління», що пояснюється виникненням нових концепцій сучасного менеджменту.

Українські дослідники визначають контролінг, як: Пушкар М. і Пушкар Р. систему, «що створюється для відстеження ситуацій у зовнішньому та внутрішньому середовищах підприємства та побудована з урахуванням індивідуальних особливостей підприємства» [81]; Загородній А., Вознюк Г. і Смовженко Т. економічну роботу менеджменту «в напрямку реалізації фінансово-економічної інформативної функції для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень» [29]; Петренко С. «обліково-аналітична підсистема в інформаційно-аналітичній системі управління підприємством. При цьому використовує як традиційні обліково-аналітичні прийоми (систематичний контролінг), так і дієві управлінські рішення в оперативному й стратегічному плані (проблемний контролінг)» [63].

Закордонні дослідники Plunkett W., Allen G. та Attner R. вважають, що контролінг це функція, яка «наближає цикл управління до повного кола, тобто це керуючий механізм, який пов'язує всі попередні функції організації, укомплектування персоналом і ведення до цілей планування» [105]; Robbins S. і Coulter M. розглядають контролінг як «процес моніторингу, порівняння та коригування продуктивності роботи» [106]. При цьому, сучасна західна теорія представляє три підходи до визначення суті контролінгу (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4

Закордонні підходи до визначення змісту поняття «контролінг»

Підхід	Суть
Контролінг як сучасна сфера завдань, що вже існувала попередньо	«Контролінг ототожнюється з управлінським обліком і частково покриває сферу бухгалтерського обліку. Фактично це концепція контролінгу, що орієнтується на облік. Дана концепція вважається першочерговою, оскільки основоположною функцією контролінгу визнається функція інформаційного забезпечення. Відповідно контролер у даній концепції виступає менеджером з прибутку, його дії спрямовані на доповнення обліку новими імпульсами» [36, с. 60]
Контролінг як узагальнююче поняття для різних систем	Контролінг узагальнює системи контролю, планування та інформаційну систему, «які можуть бути охоплені контролінгом у процесі його здійснення. Водночас кожна з наведених систем має власні чітко визначені напрямки завдань» [36, с. 60]
Контролінг як відносно нова проблемна сфера	За даним підходом «предмет контролінгу не є абсолютно новим, але є можливим подальший розвиток тих систем, які поки що не були досліджені в науці системно і в практичній діяльності існували відокремлено одна від одної» [36, с. 60]

Використання цілісно та в сукупності представлених трьох підходів до розуміння змісту контролінгу є передумовою його подальшого розвитку та закріпленням у самостійний економічний напрямок.

Ми підтримуємо думку, що для суб'єктів малого бізнесу, контролінг – це «система безперервного інформування керівництва про діяльність підприємства, постійне оцінювання діяльності підприємства для виконання завдань стратегічного характеру» [36, с. 60].

Контролінг виступає однією з основних функцій менеджменту, у т.ч. і для суб'єктів малого бізнесу. «Для різних завдань та видів діяльності на

кожному підприємстві встановлюються певні стандарти. Відповідно різні завдання та види діяльності оцінюються за встановленими стандартами. Визначаються відхилення від встановлених цільових показників і приймається рішення щодо коригувальних дій. Таким чином, контролінг відноситься до процесу забезпечення виконання різноманітних видів діяльності та завдань на підприємстві відповідно до заздалегідь визначених цілей і завдань. Він забезпечує виявлення відхилень, якщо такі є, і вжиття відповідних коригувальних дій. Крім того, контролінг також гарантує, що ресурси підприємства використовуються ефективно та результативно для досягнення заздалегідь визначених цілей» [36, с. 60]. Основні цілі контролінгу нами представлено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Основні цілі контролінгу для суб'єктів малого бізнесу

Ціль	Суть
Інформування	Надання керівництву інформації про те, що вже відбулось і те, що відбувається в даний момент
Передбачення	Полягає у повідомленні «керівництва про ймовірність певних подій за умови збереження існуючих тенденцій упродовж визначеного часу (місяць, квартал, рік)» [36, с. 61]
Діагностика	Передбачає «визначення причин відхилень за наявності таких, що зрештою може призвести до розроблення заходів з виправлення ситуації або нових планів (контрольна функція переходить у функцію планування)» [36, с. 61]
Облік і звітування	Передбачає «формування історії, що може бути використана для оцінювання попередніх суджень, рішень і планів, тим самим допомагаючи в майбутньому плануванні» [36, с. 61]

«Облікова інформація є незамінною в управлінні діяльністю будь-якого господарюючого суб'єкта, вона надає кількісну інформацію про діяльність суб'єктів господарювання. Керівництво постійно зіштовхується з проблемою прийняття рішень, координації, спрямування та контролінгу. Тому для них важливо мати доступ до надійної бухгалтерської інформації для правильного й точного прийняття рішень, максимізації прибутку та оптимального використання обмежених ресурсів. Існує тісний взаємозв'язок між обліком і контролінгом, оскільки інформаційна система бухгалтерського обліку

великою мірою впливає та покращує прийняття стратегічних рішень господарюючим суб'єктом» [36, с. 62].

Застосування концепції контролінгу суб'єктами малого бізнесу визначається особливостями, що відображені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

**Особливості впровадження концепції контролінгу
суб'єктами малого бізнесу**

Особливість	Суть	Пояснення
Досягнення цілей	Контролінг дає можливість забезпечити правильне виконання відповідно до передбачених планів різних заходів	«Він забезпечує виявлення відхилень, якщо такі є, і вжиття відповідних коригувальних дій. Це допомагає суб'єкту господарювання дотримуватися обраної стратегії та досягати своїх цілей» [36, с. 61]
Перегляд стандартів	Ефективна система контролінгу передбачає точне встановлення стандартів	Через зміни бізнес-середовища, існування контролінгу гарантує, що стандарти переглядатимуться з метою адаптації їх до змін, що відбуваються
Забезпечення ефективного використання ресурсів	Ефективно функціонуюча система контролінгу дозволяє забезпечити мінімальну втрату ресурсів	Передбачається оптимальне та найефективніше використання ресурсів
Краща мотивація	Передбачається, що працівники чітко знають, що саме від них очікують та яким чином буде оцінюватися їх робота	Така чіткість, як правило, мотивує працівників більш якісно виконувати свою роботу
Підтримання порядку	Контролінг допомагає уважно відстежувати поведінку та якість діяльності працівників	Допомагає підтримувати трудову дисципліну та порядок на робочих місцях
Забезпечення координації	За належної організації контролінгу зусилля окремих відділів можуть бути об'єднані з метою виконання завдань і досягнення спільних цілей	«Наявність заздалегідь визначених стандартів оцінювання забезпечує координацію в діяльності різних підрозділів» [36, с. 61]

Поряд із беззаперечними перевагами, контролінг в діяльності суб'єктів малого бізнесу має також й певні недоліки, зокрема:

- труднощі у встановленні кількісних стандартів, оскільки «система контролінгу втрачає частину своєї ефективності, якщо стандарти не

можуть бути визначені в кількісному вираженні. Це робить вимірювання продуктивності та їх порівняння зі стандартами складним завданням. Моральний стан працівників, задоволеність роботою та людська поведінка є такими сферами, де ця проблема може виникнути» [36, с. 62];

- неможливість контролю впливу зовнішніх факторів – як правило, суб'єкти малого бізнесу не можуть контролювати дію таких зовнішніх факторів, як технологічні зміни, державна політика, конкуренція тощо;
- супротив працівників у впровадженні контролінгу, адже доволі часто чиниться протидія введенню новацій та зміні звичних принципів роботи. Працівники можуть сприймати контролінг як обмеження своєї свободи (можуть заперечувати, наприклад, коли за допомогою системи відеоспостереження організовують нагляд на робочих місцях за їх діяльністю);
- додаткові фінансові витрати, оскільки впровадження контролінгу є затратним процесом через суттєве збільшення витрат коштів, часу та зусиль. Суб'єкти малого бізнесу, як правило, не можуть дозволити собі налагодження дорого вартісної системи управління. При прийнятті рішення щодо використання контролінгу, необхідно ретельно прорахувати, щоб отримані вигоди перевищували витрати на встановлення й експлуатацію системи контролінгу.

Для забезпечення ефективності контролінгу діяльності суб'єктів малого бізнесу доцільним буде якісне розроблення стандартів. «Стандарти являють собою орієнтири для порівняння фактичної результативності господарюючого суб'єкта з плановими, прогнозними значеннями щодо витрат матеріалів, праці, основних засобів тощо. Відповідно контролери господарюючого суб'єкта стежать за значними відхиленнями від норми. Ці відхилення можуть бути попереджувальними сигналами про ситуації, що вимагають коригувальних дій з боку керівництва. Система обліку допомагає контролерам зосередитися на несприятливих ситуаціях, надаючи результати

аналізу відхилень. Для вірного трактування несприятливих ситуацій у системі контролінгу розроблені гнучкі інструменти бюджетування та аналізу» [36, с. 63].

3.2. Рекомендації для підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого бізнесу

«Успіх ринкових перетворень в Україні значною мірою залежить від спроможності реалізувати потенціал малого бізнесу – найбільш динамічного і мобільного сектору економіки держави. Завдання органів влади полягає у створенні ефективної системи підтримки малого бізнесу спрощення процедури започаткування підприємницької діяльності, законодавче забезпечення діяльності, юридичний захист, навчально-консультаційна база та пільгове кредитування» [1, с. 150-151].

За результатами опитування більше 500 представників малого і середнього бізнесу проведеного ГО «Український клуб «Економічна свобода» однією з головних проблем для своєї роботи вони назвали надмірний контроль, а також створення перешкод із боку держави, тобто наразі підприємці найбільшими проблемами вважають:

- зменшення попиту на продукцію та послуги – 56,9% опитаних;
- надмірний контроль і створення перешкод із боку держави – 53,3%;
- непрогнозованість на внутрішньому ринку через війну – 48,4%;
- «кадрові питання» – 24%.

«Від держави малий та середній бізнес очікує, в першу чергу, спрощення адміністрування бізнесу (35,8% респондентів) та перезавантаження Державної податкової служби (27,6%). Очікування зниження податків зазначили лише 17,5% представників малого і середнього бізнесу. В опитуванні брали участь здебільшого фізичні особи-підприємці, які використовують спрощену систему оподаткування» [57].

«Оцінюючи, які заходи були найважливішими для відновлення

економічної активності після спаду внаслідок шоку повномасштабної війни, 69,8% респондентів позитивно сприйняли припинення проведення планових та позапланових заходів з державного нагляду (контролю). Важливість зменшення податкового навантаження підкреслили 56,7% респондентів, дерегуляцію трудових відносин 31,4%» [57].

Вплив державної політики на розвиток суб'єктів малого бізнесу має два основних аспекти: з однієї сторони наразі існує достатньо значна кількість програм присвячених розвитку й підтримці малого бізнесу, а з іншої – держава вимагає неухильного і чіткого дотримання законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють діяльність малих підприємств, у т.ч. за умов участі в цих програмах державної підтримки.

Законом України «Про розвиток і державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [76] передбачено мету, принципи та основні напрямки державної підтримки суб'єктів малого бізнесу – таблиця 3.7.

Таблиця 3.7

Мета, принципи та основні напрямки
державної підтримки суб'єктів малого бізнесу

Поняття	Суть
Мета	Створення сприятливих умов задля розвитку малого підприємництва
	Забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва для підвищення рівня їх конкурентоспроможності та формування конкурентного середовища
	Стимулювання інноваційної та інвестиційної активності суб'єктів малого підприємництва
	«Сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки» [76]
	Забезпечення зайнятості населення через підтримку підприємницької ініціативи громадян
Принципи	Ефективність підтримки малого підприємництва
	Доступність отримання державної підтримки для суб'єктів малого підприємництва
	«Забезпечення участі представників суб'єктів малого і середнього підприємництва, громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва, у формуванні та реалізації державної політики в зазначеній сфері» [76]

Поняття	Суть
	«Створення рівних можливостей для доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва, що відповідають вимогам, передбаченим загальнодержавними, регіональними та місцевими програмами розвитку малого і середнього підприємництва, до участі у виконанні таких програм та для отримання державної підтримки» [76]
	Ефективність використання бюджетних коштів, які передбачені для виконання зазначених програм
	Прозорість і відкритість проведення процедур при наданні державної підтримки
	Доступність об'єктів інфраструктури підтримки для всіх суб'єктів малого бізнесу
Напрями	Спрощення та вдосконалення порядку ведення обліку суб'єктами малого бізнесу в цілях оподаткування
	«Запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві» [76]
	«Залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення постачання продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб» [76]
	«Забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо»
	Сприяння розвитку інфраструктури підтримки суб'єктів малого підприємництва
	Гарантування прав суб'єктів малого бізнесу під час здійснення у сфері господарської діяльності державного нагляду (контролю)
	«Сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів малого і середнього підприємництва та скороченню строку проведення таких процедур» [76]
	Організація перепідготовки, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого бізнесу
	«Впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві суб'єктами малого і середнього підприємництва новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг)» [76]

Законодавчо визначено, що «державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва включає фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів

та кадрів ведення бізнесу» [76], а її основні напрямки і заходи представлені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Напрямки державної підтримки суб'єктів малого бізнесу

Напрямок	Заходи	
Фінансова допомога	Часткова компенсація відсоткових ставок за отриманими кредитами, що надаються для реалізації проєктів суб'єктів малого підприємництва	
	Часткова компенсація факторингових і лізингових платежів, а також платежів за користування гарантіями	
	Надання поруки та гарантії за кредитами суб'єктів малого підприємництва	
	Надання кредитів, у т.ч. і мікрокредитів, для ведення і започаткування власної справи	
	Надання позик на впровадження, виробництво і придбання нових технологій	
	Компенсація видатків для розвитку кооперації між суб'єктами малого бізнесу та великими підприємствами	
	Фінансова підтримка впровадження екологічно чистих та енергозберігаючих технологій	
	Інші види фінансової державної підтримки, що не заборонені законодавством	
Інформаційна підтримка	«Створення та забезпечення функціонування державних, регіональних і місцевих інформаційних систем, інформаційно-комунікаційних мереж, сприяння започаткуванню підприємницької діяльності за допомогою Інтернету» [76]	
	Надання інформації:	«Про стан виконання державних, регіональних і місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва та рівень ефективності державної підтримки» [76]
		Про стан розвитку малого підприємництва
		Про об'єкти інфраструктури підтримки малого бізнесу
		«Іншої інформації (економічної, правової, статистичної, виробничо-технологічної, з питань маркетингу), необхідної для забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва» [76]
Консультаційна підтримка	«Сприяння утворенню об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, які надають консультаційні послуги суб'єктам малого і середнього підприємництва, та забезпечення їх діяльності» [76]	
	Спрощення доступу в режимі реального часу до інформації	
Освітні програми	Тренінги та семінари – держава може запускати навчальні програми для підприємців, де надаються знання та навички щодо управління бізнесом	
	Інформаційні осередки – створення центрів, де підприємці можуть отримати інформацію з різних аспектів бізнесу, включаючи правові, фінансові та маркетингові питання	

Напрямок	Заходи
Сфера науки, інновацій та промислового виробництва	«Надання фінансової підтримки для утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва, у тому числі бізнес-інкубаторів, інноваційних бізнес-інкубаторів, науково-технологічних центрів, центрів трансферу технологій» [76]
	Сприяння розвитку венчурного підприємництва
	Створення системи економічних стимулів з метою розвитку економіки на основі технологічних досягнень й інновацій
	Передачі наукової продукції, що була створеної за рахунок бюджетних коштів, задля її впровадження у виробництво
	«Створення умов для залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва до укладення договорів субпідряду у сфері інновацій та промислового виробництва»
	Стимулювання взаємовигідної міжнародної інноваційної співпраці та залучення іноземних інвестицій і розвитку
	Створення сприятливих умов для поширення кооперації між великими підприємствами та суб'єктами малого бізнесу
Сфера підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу	Створення та розвиток мережі бізнес-інкубаторів
	«Розроблення та виконання освітніх програм, спрямованих на підготовку, перепідготовку і підвищення рівня кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва на основі державних освітніх стандартів» [76]
	Створення сприятливих умов для підвищення ділових якостей і рівня професійних знань фахівців із числа соціально незахищених верств населення
	Надання науково-методичної та навчально-методологічної допомоги суб'єктам малого бізнесу
	«Сприяння участі у програмах обміну міжнародним досвідом з метою запровадження передових технологій та підвищення рівня кваліфікації персоналу суб'єктів малого і середнього підприємництва» [76]
Податкові пільги	Зменшення податкових обов'язків – держава може встановлювати спеціальні податкові ставки або пільги для малих підприємств з метою зниження фінансового тиску
Доступ до ринків	Стимулювання експорту – держава може допомагати суб'єктам малого бізнесу вийти на міжнародні ринки шляхом забезпечення підтримки для експорту та розширення їх ЗЕД
Спрощення процедур реєстрації	Передбачає зменшення адміністративних бар'єрів та спрощення процедур реєстрації підприємств, що може стимулювати розвиток суб'єктів малого бізнесу

Представлені заходи можуть варіюватися в залежності конкретних економічних і політичних умов. Проте підтримка суб'єктів малого бізнесу є важливим елементом економічної політики, оскільки саме малі підприємства відіграють важливу роль у створенні робочих місць та економічному зростанні держави.

Важливим напрямком покращення умов діяльності для суб'єктів малого бізнесу з боку держави, має стати спрощення процедур реєстрації, адже за результатами опитування більше 500 представників малого і середнього бізнесу було відзначено, що «оцінюючи час на виконання регуляторних вимог, включаючи регулювання ринку праці, дотримання правил специфічних ринків, перевірки, сертифікацію, ліцензування, 20,7% респондентів вказали, що ці процедури щомісяця займають більше 5 днів» [57].

Вивчення зарубіжного досвіду підтримки суб'єктів малого бізнесу є джерелом удосконалення його функціонування.

Так, у Великобританії підтримка малого і середнього підприємництва здійснюється «в межах державного бюджету, який за своєю суттю є національною програмою соціально-економічного розвитку країни. У бюджеті Великобританії передбачено заходи щодо підтримки малого і середнього підприємництва, спрямовані на покращення доступу малого бізнесу до фінансових ресурсів, зниження податкового навантаження і адміністративних бар'єрів, надання консалтингових та юридичних послуг» [1, с. 152].

Основними складовими державної підтримки суб'єктів малого бізнесу Великобританії є: оподаткування малих компаній; наявність централізованої державної програми з підтримки малого підприємництва; доступ до державних замовлень; фінансово-кредитна підтримка малих компаній; спеціальні умови використання державного майна; боротьба з фірмами-«одноденками»; державна підтримка створення і розвитку спеціальних об'єктів інфраструктури та інші заходи.

Оцінка реалізації програм підтримки суб'єктів малого бізнесу у Великобританії показала, що «з обсягом фінансування £ 1 млн витрати на їх управління досягали 25%, а у програмах з бюджетом £ 60 млн управлінські витрати не перевищували 5%. Тому було вирішено здійснювати подальший розвиток підтримки малого і середнього бізнесу шляхом скорочення дрібних

програм на користь більш ефективних великих програм, що надають комплекс типових послуг, найбільш необхідних підприємцям» [1, с. 153] – таблиця 3.9.

Таблиця 3.9

**Загальнодержавні програми допомоги
суб'єктам малого бізнесу у Великобританії**

Програма	Суть
Консультації новим і діючим фірмам	«Передбачають допомогу малим підприємствам у вигляді консультацій із загальних питань ведення бізнесу. Ці програми реалізуються центральним урядом, а також регіональними агентствами розвитку спільно з Конфедерацією британської промисловості» [1, с. 152]
Надання фінансової допомоги	Схема грантів – видача безповоротних позик з метою реалізації цільових проєктів
	Схема сприяння у створенні малих підприємств – передбачає фінансову допомогу тим особам, які бажають розпочати власну справу
	Схема гарантування кредитів – передбачає гарантування державою кредитів для малих підприємств
	Спеціальні програми – забезпечують «фінансову допомогу молоді у разі створення або розширення бізнесу, підготовку підприємців у сфері малого бізнесу, допомогу муніципальній владі у створенні та розвитку малого підприємництва» [1, с. 152]
Заохочення експортної діяльності	Здійснюються переважно під егідою та за підтримки суб'єктів малого бізнесу Державною Службою міжнародної торгівлі
Регіональні програми допомоги суб'єктам малого бізнесу	Наразі діють у Північній Ірландії, Уельсі та Шотландії. За програмою «Служба удосконалення бізнесу» в названих регіонах «розробляється ринкова стратегія для малих фірм (понад 50% асигнувань іде на маркетингові дослідження, решта – на професійну підготовку зайнятих у дрібному бізнесі). У регіональних програмах бере участь Європейський регіональний фонд розвитку, який надає допомогу бізнесу у відсталих галузях, стимулює створення нових робочих місць» [1, с. 152]

«Заходи уряду Великобританії щодо підтримки малого бізнесу мають як загальний характер (тобто мають стосунок до всіх малих компаній), так і пріоритетний (тобто спрямовані на державну підтримку малих компаній у конкретних секторах). До загальних заходів можна віднести питання податкової і фінансової звітності компаній, отримання консультаційної допомоги від державних структур, ряд податкових пільг» [1, с. 153].

У Великобританії «власники малих підприємств користуються широкою підтримкою держави у вигляді різних схем пільгового кредитування. Бізнесмени, що розпочинають підприємницьку діяльність, надавши бізнес-план, мають можливість отримати позику на дуже вигідних для себе умовах. Власникам малих підприємств, які бажають підвищити кваліфікацію своїх працівників на платних курсах або навчати молодих спеціалістів на базі свого підприємства, видають безвідсоткові позики або кредити під дуже низький процент. До 80% усіх, як невеликих (£500), так і істотних (до £250 тис.), кредитів малі підприємства отримують під державну гарантію» [1, с. 153-154]. Крім того, підприємцям, які створюють суб'єкт малого бізнесу у неперспективних районах Великобританії, держава видає так звані «підйомні» кошти.

Нагляд за діяльністю приватного бізнесу у Великобританії, у т.ч. і малих підприємств, «здійснюють спеціальні державні організації. Питаннями дотримання якості пропонованих ринку товарів і послуг та захисту прав споживачів займається Управління з чесної торгівлі. Контроль за дотриманням правил чесної конкуренції та коректним поглинанням одного підприємства іншим здійснює Комісія з монополій та злиття. Зі звітами підприємців працює державне агентство Компаніз Хаус, куди один раз на рік (коли наближається час сплати податків) кожне мале підприємство надає раніше отримані анкети з відомостями про дані фірми, перевірені його керівником, та документи, що підтверджують сплату податків» [1, с. 154]. Контроль за діяльністю суб'єктів малого бізнесу здійснює також і судова гілка влади.

Суб'єкти малого бізнесу шляхом своєї ефективної діяльності посилюють соціально-економічний розвиток як національної економіки в цілому, такі і окремих територій зокрема. Аналітичне відображення ролі суб'єктів малого бізнесу краще представити за допомогою матриці SWOT-аналізу (таблиця 3.10).

Таблиця 3.10

SWOT-аналіз сфери функціонування суб'єктів малого бізнесу
авторська розробка на основі [33, с. 238]

Сильні сторони	Слабкі сторони
Спрощена система управління та відносно швидкі процеси прийняття рішень	Відсутність інтеграційних процесів і необхідність кооперації при розподіленні ресурсів
	Зачасти нестача основних та оборотних засобів через низьку долю початкового власного капіталу
Відносно незначний обсяг капіталовкладень та оборотних засобів для початку малого бізнесу	Низький рівень і можливості відстеження споживчого попиту
	Невисокий рівень кваліфікації самих підприємців і найнятого персоналу
Швидка орієнтація на споживчий попит	Замалі розміри інвестицій та обмежений доступ до отримання кредитних ресурсів
	Слабкий вплив на кон'юнктуру ринку
Висока ефективність праці через наявність особливої мотивації	Залежність від системи державної підтримки
	Неготовність до використання науково-технічних досягнень через недостатній рівень застосування прогресивних технологій
Достатня свобода введення підприємницької діяльності самостійно і на власний ризик	Можливість недоплати податкових зобов'язань через некомпетентність у питаннях оподаткування та нехватку ресурсів
Можливості	Загрози
Завоювання власного (авторського, крафтового) сегменту на ринку	Низькі «вхідні бар'єри» для конкурентів
Самореалізація підприємця та розвиток його творчого потенціалу	
Нарощування масштабів діяльності до рівня середнього та великого підприємництва	Ризики швидкого банкрутства
Отримання державної підтримки	
Можливість застосування здобутків науково-технічного прогресу та доступ до використання природних ресурсів	Висока вразливість до форс-мажорних обставин та несприятливих ринкових коливань

Здійснення SWOT-аналізу сфери функціонування суб'єктів малого бізнесу дозволяє чітко визначити їх сильні та слабкі сторони, а також встановити можливості та загрози. Саме тому, ми рекомендуємо кожному суб'єкту малого підприємництва використовувати інструмент SWOT-аналізу для визначення перспектив своєї діяльності.

Висновки до розділу 3

Для вдосконалення інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу дієвим інструментом може бути застосування концепції контролінгу. Контролінг інтегрує в собі процеси збору, опрацювання та аналізу інформації про діяльність суб'єктів малого підприємства та має всі підстави бути першоджерелом достовірних даних при прийнятті управлінських рішень у тактичному і стратегічному плані. Контролінг – це функція, яка не є кінцевою, за його допомогою цикл управління повертається до функції планування та встановлюється, наскільки фактичні показники відхиляються від стандартів, проводяться аналітичні дії із встановлення причин таких відхилень та на основі цього, вживаються коригувальні дії.

З метою покращення підприємницького середовища для суб'єктів малого бізнесу в Україні, було досліджено досвід Великобританії і з'ясовано, що активізація впровадження культури малого підприємництва відбулась у них лише впродовж останніх 30 років. Основними сферами діяльності суб'єктів малого бізнесу є впровадження розробок у галузі високих технологій та надання широкого спектру різних послуг. Корисним для України буде впровадження досвіду державної підтримки суб'єктів малого підприємництва через реалізацію державних і регіональних програм, впровадження пільг в оподаткуванні та кредитуванні, а також активна популяризація престижності відкриття власної справи і приватного бізнесу.

ВИСНОВКИ

На шляху повоєнної відбудови України головною рушійною силою стане розвиток підприємницької діяльності, що передбачатиме створення сприятливих умов для активізації всіх форм підприємництва, у т.ч. для відродження й розвитку суб'єктів малого бізнесу.

Суб'єкти малого бізнесу посідають важливе місце у соціально-економічному розвитку більшості держав. Ефективність функціонування економіки країни та високі темпи її розвитку обумовлюються також і рівнем підприємницької активності саме суб'єктів малого підприємництва. У розвинених країнах внесок суб'єктів малого бізнесу становить майже половину ВВП, саме тому дослідження особливостей їх діяльності, обліку і контролю є надзвичайно важливим і актуальним.

Система інформаційно-облікового забезпечення суб'єктів малого бізнесу відіграє важливу роль у їх функціонуванні в цілому, реагуючи на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища та забезпечуючи при цьому взаємодію різних структурних підрозділів.

Основними завданнями обліку діяльності суб'єктів малого бізнесу є: забезпечення контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства та виявлення фактів порушення законодавства; визначення ефективності використання ресурсів та розробка стратегії розвитку; формування обліково-інформаційної бази для здійснення внутрішнього контролю, запобігання ризикам економічних злочинів і шахрайства, планування та прогнозування фінансових результатів діяльності; забезпечення формування звітної інформації для державних органів, банків, інвесторів та інших зацікавлених користувачів.

Якісно організоване інформаційно-облікове забезпечення суб'єктів малого бізнесу є важливою складовою їх успішної діяльності. Суб'єкти малого бізнесу на власний розсуд можуть обирати для застосування загальний План рахунків чи Спрощений; узагальнювати інформацію про

свою діяльність у Загальній чи Спрощеній (малого підприємства чи мікропідприємства) фінансовій звітності; будь-який склад реєстрів обліку, які вони використовуватимуть з метою ведення бухгалтерського обліку та формування інформаційно-облікового забезпечення.

Контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу є необхідним з кількох причин: по-перше, малий бізнес є важливим джерелом економічного зростання та розвитку, однак, через обмежені ресурси та недостатній досвід, підприємці можуть допускати помилки та порушення законодавства, що може негативно вплинути на їхню діяльність та імідж; по-друге, контроль сприяє захисту прав споживачів та інших учасників ринку (наприклад, контроль якості продуктів та послуг, що надаються суб'єктами малого бізнесу, допомагає запобігти продажу небезпечних або неякісних товарів); по-третє, контроль допомагає зменшити ризик фінансових злочинів та шахрайства (наприклад, контроль за дотриманням податкового законодавства допомагає запобігти ухиленню від сплати податків та інших обов'язкових платежів). Отже, контроль діяльності суб'єктів малого бізнесу дозволяє їм зберегти фінансову стабільність та ефективно працювати на ринку, забезпечуючи дотримання законодавства та нормативних актів, а також покращуючи якість діяльності, а також є необхідним для забезпечення правової дисципліни, захисту прав споживачів, а також для забезпечення стабільного розвитку національної економіки.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Дела Груп ЛТД» засноване 16 грудня 2014 року, про що здійснено запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців №1 444 102 0000 009640. ТОВ «Дела Груп ЛТД» зареєстроване у Головному управлінні регіональної статистики, Кіровоградській ОДПІ та взято на облік як платник єдиного соціального внеску. Основним видом діяльності за КВЕД є 95.11 «Ремонт комп'ютерів і периферійного устаткування». Клас професійного ризику виробництва платника єдиного внеску за основним видом його економічної діяльності 30 (37,60%). Учасником ТОВ «Дела Груп ЛТД» є фізична особа

Ніколаєнко Станіслав Миколайович. Статутний капітал становить 100 гривень, який поділено на 100 часток, кожна з яких становить 1 гривню.

Підприємство є фінансово стабільним та фінансово незалежним, проте у терміновому порядку погасити свої поточні зобов'язання не здатне.

Інформаційно-облікове забезпечення ТОВ «Дела Груп ЛТД» формується за допомогою «BAS Малий бізнес». Оскільки ТОВ «Дела Груп ЛТД» є суб'єктом мікропідприємництва, воно веде облік за спрощеною формою з використанням передбаченого законодавством України Планом рахунків.

Загальна сума постачання за жовтень 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» становила 339349,49 грн., від якого податкове зобов'язання з ПДВ становить 56558,24 грн. Загальна сума придбання за жовтень 2023 року ТОВ «Дела Груп ЛТД» становила 319626,19 грн., від якого податковий кредит з ПДВ склав 53271,04 грн.

У штаті ТОВ «Дела Груп ЛТД» рахується один працівник – директор підприємства Ніколаєнко Станіслав Миколайович, заробітна плата якого визначається виходячи із кількості відпрацьованих годин, тому підприємство є платником єдиного соціального внеску, який обчислюється від суми нарахованої заробітної плати у розмірі 22%.

Проведені контрольні заходи виявили, що порушень у повноті та строках реєстрації податкових накладних в ЄРПН на ТОВ «Дела Груп ЛТД» не виявлено. Всі придбання, здійснені ТОВ «Дела Груп ЛТД» у жовтні 2023 року, підтверджені документально, а тому суми ПДВ, сплачені постачальникам можуть включатись до складу податкового кредиту з ПДВ. Порушення строків подання Податкової декларації з податку на додану вартість за 2023 рік не виявлено.

Проведені обчислення, показали, що кошти, які надійшли на поточні рахунки в АБ «Південний» та АБ «Укргазбанк» у загальній сумі становили 2 461 435,02 грн., яка відповідає рядку 1 «Сума доходу за податковий (звітний) період» Податкової декларації платника єдиного податку третьої

групи (юридичної особи), а сума обчисленого єдиного податку відповідає даним рядка 6 «Сума єдиного податку» і становить відповідно 73 843,05 грн. Отже, порушень у нарахування єдиного податку контролером не виявлено. Порушень у повноті та строках сплати єдиного податку контролером не виявлено.

При розробці шляхів удосконалення інформаційно-облікового забезпечення та контролю діяльності суб'єктів малого бізнесу, рекомендуємо звернути увагу на можливості впровадження системи контролінгу. Саме контролінг допомагає при формулюванні планів та у виявленні ймовірних проблем у майбутніх періодах. При цьому, інформаційно-облікові дані сформовані в системі бухгалтерського обліку забезпечують і підтримують організаційне керівництво, регулювання та управління. Створення необхідних масивів інформації в системі обліку та підтвердження її достовірності за допомогою засобів контролю, дозволяє отримувати якісні дані для забезпечення дієвості системи контролінгу задля ефективного управління діяльністю суб'єктів малого бізнесу.

Контролінг для підтримання управлінських рішень зосереджується на інформаційній системі бухгалтерського обліку. Відповідно якість облікової інформації безпосередньо впливає на ефективність прийнятих управлінських рішень у результаті процесу контролінгу. Доступ до надійної бухгалтерської інформації, що підтверджується за допомогою контрольно-перевірочних дій, сприятиме правильному процесу прийняття управлінських рішень, максимізації прибутків та оптимальному використанню обмежених ресурсів.

Державна підтримка суб'єктів малого бізнесу включає в себе різноманітні заходи та програми, спрямовані на стимулювання розвитку малих підприємств. Ці заходи можуть включати фінансову допомогу, консультації, освітні програми та інші ініціативи, тому суб'єктам підприємництва доцільно користатись усіма можливостями, що надає держава для їх підтримки і розвитку.

Державна підтримка суб'єктам малого бізнесу у частині фінансової

допомоги може надаватись у формі грантів і субсидій (виділення фінансових грантів або субсидій для розвитку нових видів бізнесу або покращення існуючих) та низькопроцентних кредитів (надання доступу до недорогих кредитів для суб'єктів малого бізнесу з метою підтримки їх фінансового здоров'я та розвитку) тощо.

Державна підтримка суб'єктам малого бізнесу у частині надання консультаційної допомоги проявляється у підтримці в інноваційній сфері, наукових дослідженнях і розробках, при впровадженні інновацій у промислове виробництво; консультаційному супроводі суб'єктів малого бізнесу при провадженні ними експортної діяльності; підтримці при підготовці і перепідготовці працівників та при підвищенні кваліфікації управлінських кадрів тощо.

Сприяння інноваціям шляхом фінансування досліджень і розробок – це ще один напрям державної підтримки суб'єктів малого бізнесу, оскільки державні програми можуть фінансувати інноваційні проекти та дослідження, спрямовані на розвиток нових технологій і продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акіншина О.В., Плотніченко І.Б. Розвиток та контроль діяльності малого бізнесу Великобританії. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.6. С. 150-156
2. Андрощук В.В. Економічна суть терміну «малий бізнес» Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи» (24 березня 2022 р., м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ). URL: <https://univd.edu.ua/uk/news/12459> (дата звернення: 12.11.2023)
3. Андрощук В.В. Зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2022 р.* Ч. 2. Львів: ЛНУП, 2022. С. 251-
4. Білорус О.Г. Фінансові та грошово-кредитні чинники інвестиційно-інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу. *Банківська справа*. 2014. № 1. С. 14-18
5. Богаченко А.В. Огляд відмінності та спорідненості понять малий бізнес та мале промислове підприємництво в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 4 (20). С. 20-26
6. Бондарчук Н.В., Ніколайчук Ю. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5410> (дата звернення: 29.10.2023)
7. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 28.10.2023)
8. Валькова Н.В., Данілко А.Ю. Переваги та недоліки впровадження

- автоматизованої системи ведення обліку в Україні. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy/accounting-and-auditing/3196-valkova-hb-danlkova-alo> (дата звернення: 15.11.2023).
9. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. 4-те вид. К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. 302 с.
 10. Васильєва Л.М. Розвиток малого підприємництва в зарубіжних країнах. *Держава та регіони*. 2010. № 2. С. 55-58
 11. Верига Ю.А., Карпенко Є.А., Соболев Г.О., Кулявець Н.О. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва : навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2014. 272 с.
 12. Волощук Н.Ю. Теоретичні підходи до дослідження сутності категорії малого підприємництва. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка*. 2015. Вип. 2(2). С. 13-17
 13. Герасименко А.Т., Рябий Є.І. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу : Підручник. Дніпропетровськ: Міжнародний у-т розвитку людини «Україна», 2006. 364 с.
 14. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 488 с.
 15. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. 384 с.
 16. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/conv#n380> (дата звернення: 12.11.2023)
 17. Гура Н.О., Мельник Т.Г., Моторина Т.М. Облік на підприємствах малого бізнесу : Навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 310 с.
 18. Давиденко Б. Скільки ФОПів, малих та середніх компаній в Україні і як вони впливають на економіку. Шість графіків про МСБ. *Forbes.Ukraine*. 2023. 24 липня. URL: <https://forbes.ua/business/skilki-fopiv-malikh-ta-serednikh-kompaniy-v-ukraini-i-yak-voni-vplivayut-na->

- ekonomiku-shist-grafikiv-pro-msb-24072023-14882 (дата звернення: 14.11.2023)
19. Давидовська Г.І. Сучасний стан малого підприємництва в Україні. Модернізація економіки України: основні тенденції та проблеми : монографія ; за наук. ред. канд. екон. наук, доц. Н.Є. Кульчицької. Чортків: ТНЕУ, 2020. С. 32-42.
 20. Данилишин Б. Малий і середній бізнес продовжує відновлювати роботу. *Lb.Ua*. 2023. 23 серпня. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/571384_maliy_i_seredniy_biznes_prodovzhuie.html (дата звернення: 15.11.2023)
 21. Дикань О.В. Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 57. С. 58-66.
 22. Длігач А. Стан та перспективи МСБ в Україні. Результати дослідження. *Українська правда*. 2023. 3 липня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/3/701842/> (дата звернення: 15.11.2023)
 23. Длігач А. Як почуваються малий і середній бізнеси під час війни. Результати дослідження. *Українська правда*. 2023. 6 вересня. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/6/703949/> (дата звернення: 15.11.2023)
 24. Довбуш А.В., Давидовська Г.І. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. С. 162-167
 25. Довгальова О.В., Балабенко О.В. Управління малим бізнесом : підручник. Донбас. нац. акад. буд-ва і архіт. Макіївка; Донецьк: Цифрова типографія, 2011. 298 с.
 26. Дробязко С.І., Козир Т.М., Холод С.Б. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу. Навч. посіб. ; за заг. ред. П.Й. Атамаса. К.: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.

- 27.Дупай М.М., Денчук П.Н., Питель С.В. Організація, облік, звітність та оподаткування малого бізнесу : Навчальний посібник. Тернопіль: АСТОН, 2002. 222 с.
- 28.Європейська хартія малих підприємств : Міжнародний документ від 19.06.2000 р. № 994-860. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_860/conv#Text (дата звернення: 20.11.2023)
- 29.Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. Львів: Вид-во Держ. ун-ту «Львівська політехніка», 1996. 384 с.
- 30.Іванілов О.С. Економіка підприємства : підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
- 31.Ілюхіна Н.П., Боцян Т.В., Муренко Т.О., Самострол С.В. Організація та методика контролю діяльності промислових підприємств : Практичний посібник. Одеса: ОДЕУ, 2011. 254 с.
- 32.Коваль Л.В. Формування системи обліку окремих видів діяльності на рівні підприємства. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 4. С. 175-185.
- 33.Козак А.Р., Гевлич Л.Л. Роль та місце малого бізнесу в економіці України та світу. С. 236-241. URL: <file:///C:/Users/%D0%9E/Downloads/11281-%...%96-22404-1-10-20211115.pdf> (дата звернення: 12.11.2023)
- 34.Козаченко Г.В., Воронкова А.Е., Медяник В.Ю., Назарова В.В. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості: монографія. К.: Лібра, 2003. 328 с.
- 35.Коптева Г.М. Облік і звітність в оподаткуванні: навч. посібник. 2-ге вид., доп. та перероб. Харків, 2021. 492 с.
- 36.Корольок Т., Співак С. Сутність, значення та обліково-інформаційне забезпечення процесу контролінгу. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 5-6 (78-79). С. 58-64
- 37.Король Г.О., Труш Ю.Т., Губарик О.М., Чернецька О.В., Акімова Т.В.,

- Потрус Н.П. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу. Дніпропетровськ: РВВ ДДАЕУ, 2015. 247 с.
38. Костякова А.А. Обліково-інформаційне забезпечення управління розрахунками з контрагентами. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 53. С. 209-216
39. Красота О.В., Кір'єв І.С. Особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8671> (дата звернення: 13.11.2023).
40. Кузьменко А.В., Козакова А.С. Перспективні напрями підвищення конкурентоспроможності малого підприємництва в умовах ринкової економіки. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 289-294
41. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Випуск № 2. С. 1334-1337
42. Куцик О.П., Полянська О.А. Облік і звітність в оподаткуванні : навч. посіб. Львів: Видавництво Львівського торгово-економічного університету. 2017. 506 с.
43. Кучер С.В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 9-1. Ч. 1. С. 208-211.
44. Литвинчук І.В., Прохорчук Н.О. Місце податкових перевірок у сфері податкового контролю. *Гроші, фінанси і кредит*. 2018. № 17. С. 369-374
45. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за денною та заочною формою навчання,

- Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 400 с.
- 46.Макаренко А.П., Мелехова Т.О., Чаканова Н.С. Облік в малих підприємствах: навч. посіб. Дніпропетровськ : Герда, 2013. 328 с.
 - 47.Малий бізнес – рушій соціально-економічного розвитку і розкриття підприємницького потенціалу територіальних громад. URL: <https://osf.org.ua/public-finances/view/249> (дата звернення: 12.11.2023)
 - 48.Малий бізнес: зарубіжний досвід. URL: <http://www.remzavod.biz/e9.html>. (дата звернення: 12.11.2023)
 - 49.Малий та середній бізнес ; За загальною редакцією В.Є. Сахарова. К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2003. 368 с.
 - 50.Марущак Л., Павликівська О. Концептуальні основи формування інформаційних потоків стратегічного управлінського обліку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2015. Вип. 2 (13). С. 237-244
 - 51.Матвіїв М.Я., Хомин П.Я. Бухгалтерський облік на малих підприємствах за різними формами. К.: Знання, 2004. 352 с.
 - 52.Матусова О.М. Сутність і класифікація малого сільського підприємництва. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 1. С. 12-17
 - 53.Милявська Е.П., Жабін О.І. Облік на підприємствах малого бізнесу : навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2012. 162 с.
 - 54.Михайлов М.Г., Полятикіна Л.І., Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу : Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2008. 320 с.
 - 55.Мірошник Р.О., Прокоп'єва У.О. Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні: проблеми і перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2020. № 1. Т. 4. С. 63-71
 - 56.Міца В.В. Малий бізнес як суб'єкт економічної системи регіону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип.

20 (2). С. 123-126

57. Надмірний контроль держави для малого бізнесу на одному рівні з ризиками війни – опитування. *Економічна правда*. 2023. 31 травня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/31/700682/> (дата звернення: 14.11.2023)
58. Назарова І. Сутність та обліково-інформаційне забезпечення електронних розрахунків. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3. С. 123-136.
59. Найкращі можливості та бізнес-ідеї. Поради для бізнесу в Україні від 5 великих інноваторів на 2023 рік. *New Voice*. 2023. 4 липня. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/krashchi-biznes-ideji-ukrajinskim-pidpriyemcyam-na-2023-rik-vid-5-uspishnih-innovatoriv-ostanni-novini-50334538.html> (дата звернення: 15.11.2023)
60. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва : Навчальний посібник ; за заг. редакцією Хомяка Р.Л., Ольшанської М.В. Львів: 2018. 254 с.
61. Павелко О.В. Спрощення обліку на підприємствах малого бізнесу. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/151.pdf> (дата звернення: 14.11.2023)
62. Панухник О., Голич Н. Погляд на категорію «малий бізнес» у призмі сучасного бачення та європейських підходів. *Галицький економічний вісник*. 2019. Том 58. № 3. С. 90-97
63. Петренко С.Н. Контролінг : навчальний посібник. К.: Ніка-Центр, 2003. 328 с.
64. Пильнова В.П. Оцінка і контроль кредитоспроможності суб'єктів малого бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 43-48.
65. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ М-ва фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 13.11.2023)

- 66.Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення: 28.10.2023)
- 67.Подмешальська Ю.В., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 400 с.
- 68.Подольнчук О.А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5536> (дата звернення: 15.11.2023)
- 69.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 12.11.2023)
- 70.Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : Наказ М-ва фінансів України від 15.06.2011 р. № 720. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF11044> (дата звернення: 14.11.2023)
- 71.Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text> (дата звернення: 14.11.2023)
- 72.Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : Наказ М-ва фінансів України від 25.06.2003 р. № 422. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF03202> (дата звернення: 14.11.2023)
- 73.Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ М-ва фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 14.11.2023)

- 74.Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 14.11.2023)
- 75.Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01/conv#Text> (дата звернення: 13.11.2023)
- 76.Про розвиток і державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення: 14.11.2023)
- 77.Проскура К.П. Податкове адміністрування в Україні в посткризовий період: ефективність та напрями модернізації. К.: ТОВ «Емкон», 2014. 376 с.
- 78.Пугаченко О.Б. Передумови адаптації українського законодавства до вимог Європейського Союзу. *International scientific conference «World Scientific And Technical Trends'2022» : Conference proceedings. Karlsruhe, Germany. October 2022.* Р. 111-116.
- 79.Пугаченко О.Б., Фоміна Т.В. Інформаційне забезпечення експертних досліджень та податкових перевірок порядку нарахування й сплати податків і зборів. *Економіка та суспільство.* 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-72>.
- 80.Пукало О. Теоретичні проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету.* 2017. № 4. С. 31-37
- 81.Пушкар М.С., Пушкар Р.М. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: Монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 370 с.

- 82.Рібун Л.В., Лех Г.А., Васькович І.М. Зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 230-235
- 83.Сілічєва Н.Є. Малий бізнес в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічні інновації*. 2015. Вип. 59. С. 303-309.
- 84.Скорнякова Ю.Б. Облік на підприємствах малого бізнесу : практикум. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. 127 с.
- 85.Смолева Т.М. Обліково-інформаційне забезпечення формування звітності як основа прийняття якісних рішень. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (5-6 жовт. 2021 р., м. Полтава)*. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 138-140.
- 86.Стегней М.І., Бошинда І.М. Сучасний стан малого бізнесу: європейський досвід, національні реалії та регіональні особливості. *Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал*. 2018. № 16. С. 495-499
- 87.Сук Л.К., Сук П.Л., Данілочкіна О.В. Облік і звітність суб'єктів малого бізнесу : Навчальний посібник ; за заг. ред. д.е.н., професора П.Л. Сука. К.: «Каравела», 2017. 372 с.
- 88.Табінський В.А., Телятник В.М., Сімон А.П. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 848-851.
- 89.Труш Ю.Т. Король Г.О., Потрус Н.П. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку : навч. посіб. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. 69 с.
- 90.Угніва С. Хребет національної економіки. Чим живе малий і середній бізнес в Україні та як він відвойовує свою частку у національному ВВП. *НВ-Бізнес*. 2021. № 48. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/maliy-biznes-v-ukrajini-umovi-roboti-perspektivi-chim-zaroblyaye-novini-ukrajini-50203466.html> (дата звернення: 15.11.2023)

- 91.Фабіянська В.Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 214-222.
- 92.Фоміна Т., Кузьменко Ю., Гаєвська І. Податковий контроль в Україні у період дії воєнного стану. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : збірник матеріалів засідання № 6 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції*, 12 жовтня 2023 р., Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво», 2023. С. 357-360
- 93.Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Документальне забезпечення податкових перевірок та експертних досліджень за загальнодержавними податками. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-17>.
- 94.Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б., Коломоєць О.Д. Податкові перевірки як спосіб здійснення податкового контролю. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2023. № 9 (42). С. 153-163.
- 95.Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Організація і методика податкових перевірок : навчальний посібник. Дніпро: Середняк Т.К., 2020. 292 с.
- 96.Фролова В.Ю. Актуальні проблеми діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 1(37). С. 16-34
- 97.Харченко Н.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навчально-методичний посібник для студентів ЗДІА спеціальності 8.03050901 «Облік і аудит» денної форми навчання. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. 150 с.
- 98.Хом'як Р.Л., Скибінська З.М. Облік на підприємствах малого бізнесу : Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006, 2007. 205 с.
- 99.Чабанюк О.М., Мединська Т.В. Спрощена система оподаткування: загальні положення, облік і звітність. К: Алерта, 2013. 208 с.
100. Черняєва О.В., Гриненко А.Ю. Сутність і значення малого

- підприємництва у світовій економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3 (08). С. 33-42
101. Юзва Р.П. Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/oblikovo-analitichna-sistema-informaciyne-zabezpechennya-upravlinnya-pidpriemstvom.html> (дата звернення: 14.11.2023)
 102. Юрко Т.С. Роль малого підприємництва в забезпеченні розвитку національної економіки. *Ефективна економіка*. 2012. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1381> (дата звернення: 12.11.2023)
 103. Яненко І.Г., Самарська В.В. Особливості державного регулювання малого підприємництва в Україні. *Наукові праці. Економіка*. 2017. № 284. Т. 296. С. 62-66
 104. Яцко М.В., Яцко Л.Б. Удосконалення системи розкриття інформації шляхом формування внутрішніх регламентів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2015. Вип. 2 (46). С. 383-387.
 105. Plunkett W.R., Allen G.S., Attner R.F. (2008). *Management*. 303 p.
 106. Robbins S., Coulter M. (2017). *Management*. Vol. 14. P. 752.

ДОДАТКИ